

**T.C.
SAKARYA UYGULAMALI BİLİMLER ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**DESTEKLEME VE YETİŞTİRME KURSUNA KATILAN ÖĞRENCİLERİN
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR TUTUMLARI, SPORTMENLİK DAVRANIŞLARI
VE UYGULAMA HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ŞAHİN GÜNBAŞI

**Enstitü Anabilim Dalı : BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR
ÖĞRETMENLİĞİ**
Tez Danışmanı : Doç. Dr. İhsan SARI

Haziran 2019

T.C.
SAKARYA UYGULAMALI BİLİMLER ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

DESTEKLEME VE YETİŞTİRME KURSUNA KATILAN ÖĞRENCİLERİN BEDEN
EĞİTİMİ VE SPOR TUTUMLARI, SPORTMENLİK DAVRANIŞLARI VE
UYGULAMA HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
ŞAHİN GÜNBAŞI

Enstitü Anabilim Dalı

: BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR
ÖĞRETMENLİĞİ

Bu tez 18/06/2019 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir.

Doç. Dr.
Elif KARAGÜN
Jüri Başkanı

Doç. Dr.
İhsan SARI
Üye

Doç. Dr.
Ayşe Dilşat MİRZEOĞLU
Üye

BEYAN

Tez içindeki tüm verilerin akademik kurallar çerçevesinde tarafımdan elde edildiğini, görsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçların akademik ve etik kurallara uygun şekilde sunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, tezde yer alan verilerin bu üniversite veya başka bir üniversitede herhangi bir tez çalışmasında kullanılmadığını beyan ederim.

Şahin GÜNBAY

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans tezimin başından sonuna kadar her türlü desteği şahsımdan esirgemeyen, akademik araştırma yapmayı, çalışmayı ve üretmeyi bana sevdiren değerli danışman hocam Doç. Dr. İhsan Sarı'ya, tez yazım süresince değerli katkılarından dolayı Doç. Dr. Ayşe Dilşat Mirzeoğlu'na ve Doç Dr. Elif Karagün'e çok teşekkür ederim.

Tez yazım sürecinde daima yanımda olan değerli eşim Sümeyye Günbay'a, öğretmen arkadaşım Seyit Beytullah Ayaz'a, Muş Alpaslan Üniversitesi Öğretim Üyesi Muhammed Zahit Kahraman'a, Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Teknoloji Fakültesi Araştırma Görevlisi Nurdoğan Ceylan'a ve araştırmama görüşleriyle katkı sunan Güzin Dinçök Ortaokulu öğrencilerine teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

BEYAN.....	i
TEŞEKKÜR	ii
İÇİNDEKİLER	iii
KISALTMALAR	vi
TABLolar LİSTESİ.....	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	viii
ÖZET.....	ix
SUMMARY	x

BÖLÜM 1.

GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Problemi	3
1.2. Araştırmanın Önemi	4
1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları	4
1.4. Varsayımlar	5
1.5. Tanımlar	5

BÖLÜM 2.

GENEL BİLGİLER.....	6
2.1. Beden Eğitimi ve Spor	6
2.1.1. Türkiye’de beden eğitiminin tarihsel gelişimi	8
2.1.2. Beden eğitimi ve sporun önemi ve yararları	9
2.1.3. Beden eğitiminin faydaları.....	11
2.1.3.1. Fiziksel ve psikomotor gelişime yararları	11
2.1.3.2. Zihinsel ve psikolojik gelişime yararları.....	12
2.1.3.3. Sosyal ve duyuşsal gelişime yararları	13
2.1.3.4. Biyolojik gelişime yararları.....	14
2.1.4. Ortaokullarda beden eğitimi dersi.....	15
2.1.5. Destekleme ve yetiştirme kursları.....	16

2.2. Tutum Kavramı	17
2.2.1. Tutumun tanımı	17
2.2.2. Tutumun ögeleri	18
2.2.2.1. Bilişsel öge	19
2.2.2.2. Duygusal (Duyuşsal) öge	20
2.2.2.3. Davranışsal öge	21
2.2.3. Tutumun oluşması	22
2.2.3.1. Ailenin etkisi	22
2.2.3.2. Çevrenin etkisi	23
2.2.3.3. Bireysel deneyim	24
2.2.4. Tutumların ölçülmesi	25
2.2.5. Beden eğitimi ve spor dersinde tutum	26
2.2.6. Tutum ölçeklerinin beden eğitiminde kullanılması	27
2.2.7. Konu ile ilgili yurtiçinde yapılmış araştırmalar	29
2.2.8. Konu ile ilgili yurtdışında yapılmış araştırmalar	31
2.3. Sportmenlik kavramı ve sportmenlik davranışı	32
2.3.1. Sportmenlik kavramı	32
2.3.2. Fair play'in tarihsel gelişimi	35
2.3.2.1. Antik çağda fair play	35
2.3.2.2. Ortaçağ'da fair play	37
2.3.2.3. Yeniçağ'da fair play	38
2.3.2.4. İngiltere'de modern fair play'in oluşumu	38
2.3.3. Türkiye'de fair play'in tarihsel gelişimi	39
2.3.4. Konu ile ilgili yapılmış araştırmalar	41

BÖLÜM 3.

YÖNTEM	45
3.1. Araştırmanın Modeli	45
3.2. Çalışma Grubu	47
3.3. Veri Toplama Araçları	48
3.3.1. Kişisel bilgi formu	48
3.3.2. Beden eğitimi ve spor tutum ölçeği	49
3.3.3. Beden eğitimi dersi sportmenlik davranışı ölçeği	49
3.3.4. Yarı yapılandırılmış görüşme formu	50
3.4. Verilerin Toplanması	51
3.5. Verilerin Analizi	52
3.6. Geçerlilik ve Güvenirlik	53

BÖLÜM 4.

BÜLGULAR	57
4.1. Araştırmanın Nicel Kısımına Yönelik Bulgular	57
4.2. Araştırmanın Nitel Kısımına Yönelik Bulgular	60
4.2.1. Öğrencilerin DYK hakkındaki görüşleri	60
4.2.1.1. Öğrencilerin DYK'ya ilişkin ifade ettiği kazanımlar	60
4.2.1.2. Öğrencilerin DYK'ya katılma nedenleri	67
4.2.1.3. Öğrencilerin DYK ile ilgili önerileri	69

4.2.1.4. Öğrencilerin DYK'ya yönlendirenler	71
4.2.1.5. Öğrencilerin DYK' da yaşadığı sorunlar	73

BÖLÜM 5.

TARTIŞMA	81
5.1. Nicel Bölüm	81
5.1.1. Beden eğitimi ve spora karşı tutum.....	82
5.1.2. Beden eğitimi dersi sportmenlik davranışı.....	84
5.2.Nitel Bölüm	87
5.2.1. Kazanımlar	87
5.2.1.1 Psikolojik kazanımlar	87
5.2.1.2.Fiziksel ve fizyolojik kazanımlar	89
5.2.1.3.Sosyal kazanımlar	91
5.2.1.4.Bireysel kazanımlar.....	92
5.2.2. Öğrencilerin DYK'ya katılma nedenleri	93
5.2.2.1. Sporu sevme	94
5.2.2.2. Sosyalleşme	95
5.2.2.3. İstekli/Meraklı olma	96
5.2.2.4. Kendini geliştirme	96
5.2.2.5. Fiziksel görünüm.....	97
5.2.3. Öğrencileri DYK'ya yönlendirenler	97
5.2.3.1. Aile.....	97
5.2.3.2. Arkadaş	99
5.2.3.3. Öğretmen.....	99
5.2.3.4. Kendi kararı.....	100
5.2.4. Öğrencilerin DYK' da yaşadığı sorunlar	100
5.2.4.1. Kurs süresinde yetersizlik ve düzensizlik	100
5.2.4.2. Tesis ve malzeme sorunu	102
5.2.4.3. Ders başarısında düşüş	105
5.2.4.4. Öğretmen.....	107

BÖLÜM 6.

SONUÇ VE ÖNERİLER.....	108
6.1. Sonuçlar.....	108
6.2. Öneriler.....	109
6.2.1. Araştırma sonuçlarına ilişkin öneriler.....	109
6.2.2. İleride Yapılabilecek Araştırmalara Yönelik Öneriler	110

KAYNAKLAR	111
------------------------	------------

EKLER.....	121
-------------------	------------

ÖZGEÇMİŞ.....	130
----------------------	------------

KISALTMALAR

BEDSDÖ : Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışı Ölçeği

DYK : Destekleme ve Yetiştirme Kursu

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

SPSS : Statistical Package for the Social Sciences

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 3.1: Deney ve kontrol gruplarının ön test puanlarının karşılaştırılması	47
Tablo 3.2: Nitel araştırmaya katılan öğrencilerin bilgileri	48
Tablo 4.1: Deney grubu beden eğitimi ve spor tutumu ön test ve son test puanlarının karşılaştırılması	57
Tablo 4.2: Kontrol grubu beden eğitimi ve spor tutumu ön test ve son test puanlarının karşılaştırılması	57
Tablo 4.3: Deney ve kontrol gruplarının beden eğitimi ve spor tutumu son test puanlarının karşılaştırılması	58
Tablo 4.4: Deney grubu sportmenlik davranışı ön test ve son test puanlarının karşılaştırılması	58
Tablo 4.5: Kontrol grubu sportmenlik davranışı ön test ve son test puanlarının karşılaştırılması	59
Tablo 4.6: Deney ve kontrol gruplarının sportmenlik davranışı son test puanlarının karşılaştırılması	59

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1: Tutumun Bileşenleri	18
Şekil 4.1: Öğrencilerin DYK hakkındaki görüşleri	60
Şekil 4.2: Öğrencilerin dile getirdiği kazanımlar teması ve alt temaları	62
Şekil 4.3: Öğrencilerin dile getirdiği DYK'ya katılma nedenleri teması ve alt temaları	67
Şekil 4.4: Öğrencilerin dile getirdiği DYK ile ilgili önerileri teması ve alt temaları.....	69
Şekil 4.5: Öğrencileri DYK'ya yönlendiren teması ve alt temaları	72
Şekil 4.6: Öğrencilerin DYK'da yaşadığı sorunlar teması ve alt temaları	75

DESTEKLEME VE YETİŞTİRME KURSUNA KATILAN ÖĞRENCİLERİN BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR TUTUMLARI, SPORTMENLİK DAVRANIŞLARI VE UYGULAMA HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

ÖZET

Bu araştırmanın amacı beden eğitimi ve spor dersi destekleme ve yetiştirme kursuna katılan ile katılmayan ortaokul öğrencilerin beden eğitimi ve spora karşı tutumları ile sportmenlik davranışlarının incelenmesi ve öğrencilerin bu yeni uygulama hakkındaki görüşlerinin belirlenmesidir.

Araştırma nitel ve nicel olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır. Araştırmanın nicel kısmında, kolayda örnekleme yöntemi kullanılarak, İstanbul ili Maltepe ilçesindeki ortaokul öğrencilerinden 78 öğrenci deney grubu olarak destekleme ve yetiştirme kursuna katılan, 71 öğrenci ise kontrol grubu olarak kursa katılmayan öğrencilerden seçilmiştir. Öğrencilere dönem başında ve sonunda Beden Eğitimi ve Spor Tutum Ölçeği ve Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışı Ölçeği uygulatılmıştır. Analizlerde tanımlayıcı istatistikler, bağımsız gruplarda t testi ve eşleştirilmiş gruplarda t testi kullanılmıştır.

Araştırmanın nitel kısmında ise beden eğitimi destekleme ve yetiştirme kursuna katılan 8 öğrenciyle odak grup görüşmesi yapılmış ve öğrencilere sırasıyla destekleme ve yetiştirme kursu hakkındaki görüşleri sorulmuştur. Dörder kişiden oluşan iki odak grup görüşmesi yapılmıştır. Elde edilen veriler NVIVO 11 programında içerik analizi ile değerlendirilmiştir.

Sonuçlara göre destekleme ve yetiştirme kursuna katılan deney grubu öğrencilerinin beden eğitimi ve spora karşı tutum ve sportmenlik davranışları son test puanlarında anlamlı düzeyde artış görülmüştür. Nitel veriler incelendiğinde ise beş boyut ortaya çıkmıştır: kazanımlar, kursa yönlendiren, kursa katılma nedeni, yaşanan sorunlar ve öneriler. Sonuç olarak destekleme ve yetiştirme kurslarının beden eğitimi ve spora karşı tutumu ve sportmenlik davranışı için etkili olduğu belirlenmiştir. Ayrıca bu uygulamanın öğrenciye çok yönlü faydaları olduğu belirlenirken, öğrenciler tarafından bazı sorunlar ve öneriler de ortaya koyulmuştur. Bu araştırma sonucuna göre bu uygulamanın işlevselliğini artırmak için bazı öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Destekleme ve Yetiştirme Kursu, Beden Eğitimi, Tutum, Sportmenlik, Görüş

INVESTIGATION OF SPORTSMANSHIP BEHAVIOR AND SPORTS ATTITUDE OF MIDDLE SCHOOL STUDENTS ACCORDING TO THEIR ATTENDANCE IN PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS COURSES AND STUDENTS VIEWS ON THIS APPLICATION

SUMMARY

The aim of this study was to determine the attitudes of secondary school students who do not participate in physical education and sports course and those who participate in the training courses with their attitudes towards physical education and sports and sportsmanship behaviour and their views about this new practice.

There are two parts of this research. In the quantitative part of the study, 78 students from the middle school students in Maltepe district of Istanbul province were selected as the experimental group and 71 students, as control group, were selected from the students who did not attend these supporting and training courses of physical education and sport. Physical Education and Sport Attitude Scale and Sportsmanship Behaviour Scale in Physical Education Course were applied to students at the beginning and end of the term. Descriptive statistics, independent sample t-test and paired sample t-tests were used in data analysis.

In the qualitative part of the study, 2 focus group interviews were conducted with 8 students and their opinions were asked about the support and training courses of physical education and sports. The data was analysed with content analysis in NVIVO 11 software.

According to the results, there was a significant increase in the post-test scores of the students in attending and training courses towards physical education and sports and sportsmanship behaviours. When the qualitative data are analysed, five dimensions have emerged: achievements, the one led to the course, the reason for participating in the course, problems and suggestions. As a result, it was determined that support and training courses of physical education and sports were effective for physical education and sports attitude and sportsmanship behaviour of students. In addition, this new practice of support and training course has been found to have many benefits for the student and some problems and suggestions have been put forward by students. According to the result of this research some suggestions are presented to improve the functionality of this practice.

Keywords: Support and Training Course, Physical Education. Attitude, Sportsmanship, View

BÖLÜM 1. GİRİŞ

Çağımızda teknolojik gelişmeler ile ortaya çıkan hareketsiz yaşam tarzı ve buna bağlı olarak hızla artış gösteren sağlık sorunları ülkeleri ve devletleri çözüm bulmaya yöneltmiştir. Sağlıklı nesillerin yetişmesini hedef edinen ülkeler, halkına düzenli fiziksel aktivite alışkanlığı kazandıracak çeşitli önlemler almaktadırlar. Yaşın ilerlemesiyle terk edilemeyen hareketsiz yaşam biçimi, spor yapma alışkanlığının temelini okul çağında kazandırılmasının önemini ortaya koymuştur. Bu bilinçle söz konusu ülkeler çeşitli düzenlemeler yaparak, okullarda beden eğitimi ve spor alışkanlığı kazandırmayı hedef edinmişlerdir. Beden eğitimi ve spor etkinlikleri sonucunda çocuklar, hareketli yaşam ile sağlıklı bir fiziksel yapıya sahip olurlar. Bunun yanında insan sağlığı için tehlike oluşturan fazla kiloların atılmasında ve ileri yaşlarda olası kalp ve dolaşım sistemi hastalıklarının önlenmesi ve iyileştirilmesi açısından beden eğitimi ve spor etkinlikleri oldukça önemlidir (Toksöz, 1991).

Beden eğitiminin çocukların davranışsal ve fiziksel gelişimleri üzerindeki etkilerinin önemi göz önünde bulundurularak, okul öncesinden başlayarak, kademeli bir şekilde eğitimin her aşamasında beden eğitimi derslerini uygulamaya koymak ve ders programının sürekli gelişimini gerçekleştirmek, günümüz eğitiminde süreklilik ve bütünlük sağlanması açısından büyük önem taşımaktadır (Ünlü ve Aydos, 2007).

Sağlıklı ve sporu hayatının merkezine almış bireyler yetiştirmek eğitimin temel ilkelerinden biri olmalıdır. Milli eğitim müfredatında haftalık ders saatleri göz önünde bulundurulduğunda beden eğitimi ders saatlerinin yetersizliği daima tartışma konusu olmuştur. 2014 yılında MEB tarafından uygulamaya konulan DYK sistemine beden eğitimi derslerinin dâhil edilmesi, öğrencilere okullarda daha çok spor yapma olanağı sunmuştur. Yeni uygulama sayesinde okullarda beden eğitimi ve spora olan ilgi artmış,

bunun sonucunda ise okul sporları daha çok önem kazanmıştır. Hafta boyunca sınıflarda işlenen teorik dersler, yazılı sınavlar ve LGS gibi öğrencilerin altında ezildiği uygulamalarının yanında, eğitim sistemimizin içerisinde beden eğitimi ve spor aktiviteleri bir nebze olsun öğrencilerin rahatlamasına ve kendini mutlu hissetmelerine olanak sağlamaktadır. Normalde haftada iki saat beden eğitimi dersi gören öğrenciler DYK ile haftada dört saate kadar beden eğitimi dersi görme imkânı elde etmiştir. Bunun sonucunda daha çok spor yapmaya başlayan öğrencilerin daha sağlıklı ve daha mutlu bireyler olacağı öngörülen bir durumdur.

Tutum, bireyin olaylara ve insanlara gösterdiği duygu ve düşünce eğilimi olarak ifade edilebilir. Tutumlar olumlu olacağı gibi olumsuzda olabilir. Tutumlar öğrenme yoluyla değişebilir. Babanın ya da annenin ya da kişinin sevdiği ya da sevmediği bir akranı, tanıdığı bir olaya karşı ya da bir insana karşı kişinin tutumunu olumlu ya da olumsuz yönde değiştirebilir (Ulutaş, 2018).

Günümüze kadar öğrencilerin beden eğitimi dersine karşı tutumlarını inceleyen birçok araştırma yapılmıştır. Araştırmaların amacı elbette öğrencileri beden eğitimi dersine karşı tutumlarını olumlu yönde değiştirmektir. Beden eğitimi dersine karşı çoğunlukla olumlu tutum sahibi olsalar da öğrencilerimiz olumsuz tutuma sahip olan öğrencilerimiz de bulunmaktadır önemli olan bu olumsuz tutumları olumlu hale getirebilmek öğrencilerin bakış açılarını değiştirerek beden eğitimi dersini daha faydalı daha eğlenceli hale getirmektir (Ulutaş, 2018).

Beden eğitimi ve spor dersinde bireyler bütün niteliklerini geliştirme fırsatı bulabilirler. Bu gelişimin ruhsal, fiziksel ve sosyal alanlarda olduğu düşünülmektedir. Özellikle sportmenlik ve başarı algısı gibi kavramların bireyler tarafından özümsemesinde, bireyin niteliklerini geliştirmeye katkı sağlayan beden eğitimi ve spor dersinin rol oynadığı kabul edilir. Çünkü bu kavramlar beden eğitimi ve spor dersinde sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Ülkemizde “sportmenlik” olarak yaygın bir şekilde kullanılan Fair-play dünya genelinde de “sporda centilmenlik” olarak kullanıldığı bilinmektedir (Ekinci, 2018).

Bilişsel gelişimin bir kısmı da ahlaki gelişimdir. Bu süreçte birey iyi ve kötü davranışları değerlendirerek ahlaki ikilemleri algılayıp çözer. Eğitim hayatı boyunca bireyin ahlaki gelişimi, eğitim hayatı boyunca beden eğitimi ve spor dersi ders programlarında en önemli kazanım olarak tanımlanır (Ekinci, 2018).

Bu bilgiler doğrultusunda yapılan araştırma ile ortaokullarda henüz yeni uygulanmaya başlanan beden eğitimi ve spor dersi destekleme ve yetiştirme kurslarıyla ilgili öğrencilerin tutum ve sportmenlik davranışlarının belirlenmesi ile DYK hakkında öğrencilerin görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır.

1.1. Araştırmanın Problemi

Bu araştırmanın problem cümlesini “Okullarda uygulanan destekleme ve yetiştirme kurslarına katılımın ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi ve spora ilişkin tutumları ve sportmenlik davranışları üzerine etkisi var mıdır?” sorusu oluşturmaktadır. Araştırmada ayrıca destekleme ve yetiştirme kursuna ilişkin öğrenci görüşlerinin belirlenmesi de hedeflenmiştir.

Yukarıdaki ana problemden hareketle aşağıdaki alt problemlere yanıtlar aranmıştır;

1. DYK’ya katılan deney grubu beden eğitimi ve spor tutumu ön test-son test puanları arasında anlamlı fark var mıdır?
2. DYK’ya katılmayan kontrol grubu beden eğitimi ve spor tutumu ön test-son test puanları arasında anlamlı fark var mıdır?
3. Deney ve kontrol grubunu oluşturan öğrencilerin beden eğitimi ve spora tutumu son test puanları arasında anlamlı fark var mıdır?
4. DYK’ya katılan deney grubu sportmenlik davranışı ön test-son test puanları arasında anlamlı fark var mıdır?
5. DYK’ya katılmayan kontrol grubu sportmenlik davranışı ön test-son test puanları arasında anlamlı fark var mıdır?
6. Deney ve kontrol grubunu oluşturan öğrencilerin sportmenlik davranışları son test puanları arasında anlamlı fark var mıdır?
7. Araştırmaya katılan öğrencilerin DYK uygulaması hakkındaki görüşleri nelerdir?

1.2. Araştırmanın Önemi

DYK'lar, Milli Eğitim Bakanlığı'nın henüz yeni uygulamaya koyduğu takviye amaçlı eğitim uygulamasıdır. Bu yönüyle literatürde beden eğitimi dersi destekleme ve yetiştirme kurslarıyla ilgili bilimsel bir çalışma yok denecek düzeydedir. 2014 yılında uygulanmaya başlanan bu eğitim modeli, kapatılan dershanelerin yerine hızlı bir şekilde uygulanmaya başlanmış ve herhangi bir pilot çalışma yapılmamıştır. Bu nedenle söz konusu uygulamanın çeşitli olumsuz ve aksak yönleri bulunmaktadır. Yapılan araştırma ile kurslarda öğrenim görmekte olan öğrencilerin DYK hakkındaki görüşleri uygulamanın işlevselliği için ortaya koyulan önerilerle beraber derin bir analiz yapma imkânı sunmaktadır.

Araştırma kapsamında hem nicel, hem nicel araştırma tekniği bir arada kullanıldığından konuya ilişkin derinlemesine araştırma olanağı sunmaktadır. Yapılan araştırmada bir eğitim dönemi süresince beden eğitimi destekleme ve yetiştirme kurslarına katılan ve katılmayan öğrencilerin beden eğitimi ve spora ilişkin tutumu ile sportmenlik davranışlarında değişimin olup olmadığı belirlenerek kursların verimliliği ortaya çıkarılmıştır. Yine bu araştırma ile öğrencilerin uygulama hakkında görüşleri belirlenerek öğrenci kazanımları, kursların olumsuz yanlarının belirlenmesi ve önerilerin sunulması DYK'nın daha işlevsel hale gelmesini sağlayacaktır.

Bu yönüyle yapılan araştırma orijinal ve alanda ilk olma özelliği taşıdığından oldukça önemlidir. Bundan sonra yapılacak araştırmalara ışık olacak çalışma, milli eğitim idarecilerine ve öğretmenlere sistem hakkında yol gösterici olacaktır. DYK uygulaması ile eğitim çağındaki bireylerin erken yaşta spora katılım oranının artış göstermesi sportif başarının artması ve toplumda spor yapma alışkanlığının hâkim olması açısından çalışmadan elde edilen sonuçların önem arz ettiği düşünülmektedir.

1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırma 2017-2018 eğitim öğretim yılının 1. döneminde İstanbul ili Maltepe ilçesinde bir okulda öğrenim gören öğrenciler ile sınırlandırılmıştır.

2. Deney ve kontrol grubu ön test ve son test puanlarını belirlemek üzere ölçme araçlarının uygulanması için beklenen süre dört ay ile sınırlandırılmıştır.
3. Araştırma, ortaokul çağında öğrenim görmekte olan öğrencilerin görüşleriyle sınırlandırılmıştır

1.4. Varsayımlar

- 1- Araştırmaya katılan öğrencilerin görüşlerini objektif ve samimi olarak ortaya koyduğu varsayılmıştır.
- 2- Araştırma kapsamında kullanılan görüşme sorularının, DYK hakkında ortaokul öğrencilerinin görüşlerini belirleyecek yeterlikte ve nitelikte bir ölçme aracı olduğu varsayılmıştır.
- 3- Ölçme araçlarının uygulaması esnasında şartların bütün katılımcı öğrenciler için aynı olduğu varsayılmıştır.
4. Ölçme araçlarına verilen cevapların içten ve samimi olduğu kabul edilmiştir.

1.5. Tanımlar

Spor: Belli kurallar çerçevesinde yapılan temelde fiziksel aktivitelere genelde ise bireyin fiziksel, psikolojik ve sosyal gelişimine spor denir.

Beden eğitimi: Aklın ve vücudun gelişimi için yapılan bireyin beden sağlığını geliştirmek ve hareket potansiyelini ortaya çıkarmak olarak ifade edilebilir. (Karanfilci, 2000)

Tutum: Belli bir eyleme karşı hazır olmayı belirtirken, davranışı belirleyen temel unsur olduğu söylenebilir (Hogg ve Vaughan, 2006)

Sportmenlik: Sportif etkinliklerde bir erkek ya da kadın sporcunun kendisinden beklenen pozitif davranışları sergilemesidir (Felicity, 2002).

Destekleme ve Yetiştirme Kursu: Milli eğitime bağlı örgün ve yaygın eğitim kurumlarında takviye amaçlı düzenlenen ders dışı etkinliklere denir.

BÖLÜM 2. GENEL BİLGİLER

2.1. Beden Eğitimi ve Spor

Beden eğitimi ve sporla ilgili literatürde çok sayıda inceleme ve araştırma yapılmıştır. Bu çalışmalar incelendiğinde birçok çalışmada “beden eğitimi” şeklinde başlayan araştırma adı, çalışmanın içeriğinde “spor eğitimi” olarak ifade edilmekte ve aynı çalışma içinde “beden eğitimi ve spor” olarak da belirtilmektedir (Mirzeoğlu, 2003). Dolayısıyla bu iki kavramı birbirinden ayrı değerlendirmek olanaksız bir durumdur.

İnsan gücü, sosyal, ekonomik ve kültürel kalkınmanın başlıca unsurudur. İnsanların ruhsal ve fiziksel gelişimlerini sağlamaları için uyuma, beslenme, barınma gibi fizyolojik ihtiyaçların yanı sıra bedensel hareketlilik içinde olmaları gerekir. Spor yapmanın vücudu geliştirici etkisinin yanında, ruh ve fikir sağlığına da önemli faydası vardır. Özellikle gençlerin yaratıcı ve yapıcı olmasında, milli dayanışma ve sosyal kaynaşmanın sağlanmasında beden eğitimi ve sporun katkısı büyüktür. Bu yönüyle, etkili bir eğitim unsuru olan sportif faaliyetlere planlı bir şekilde gereken önemin verilmesi önem taşımaktadır (Keten, 1972).

Bireyin bilişsel, devinişsel ve duyuşsal gelişimine önemli ölçüde faydası olan beden eğitimi, gelişime dönük olarak bir kazanım olarak önümüze çıkmaktadır. Bu yönüyle beden eğitimi ve spora doğru yönlendirici rehberlik yapılmalıdır. Bu yönlendirmenin ardından öğretim sürecinin belli bir program dâhilinde yürütülmesi gerekmektedir. Eğitim düzenli ve sürekli olarak bir gelişim ve değişim hareketliliği içerisinde yer alması gerekli olan bir yapıdır. Günümüz şartlarında her şeyin çok hızlı değiştiği ve yenilendiği düşünüldüğünde ise oluşturulacak programların da bu değişime uyumlu olması gerekmektedir. Eğitimin amaçlarının belirlenmesi evresi tamamıyla oluşturulmadan ortaya yeni gelişmeler ve yeni uygulamalar çıkmaktadır.

Beden eğitimi derslerinin etkili işlenmesi için eğitim sistemimiz, çağımızın getirdiği yeniliklere ayak uydurmalı, kendisini geliştirebilecek ve yenileyebilecek eğitimcileri yetiştirmeye mecburdur. Sanayileşmenin getirdiği düzensiz yapılar; çocukların oyun ihtiyacına, yetişkinlerin ise sportif gereksinimlerine adeta düşman gibi olmuştur. Giderek yok olmaya yüz tutan oyun alanları, çocuklarımızın akranlarıyla etkileşimini ve en önemlisi de hareket gereksinimlerini karşılanamamasına yol açmıştır. Bunun doğal sonucu olarak da beden eğitimi ve spor derslerinin önem derecesi giderek artmıştır. Doğru yönlendirilme bireyin sağlıklı ve mutlu bir yaşam sürdürebilmesi açısından büyük önem taşır. Beden eğitimi ve sporun tanımlarına bakıldığında genel olarak yurt dışı ve yurt içindeki araştırmalarda yer alan tanımlarla benzerlikler gösterdiğini görmekteyiz (Balyan, 2009).

Bu tanımlar incelendiğinde;

Beden eğitiminin amacı sadece çocuğun hareket etmeye yönlendirildiği bir eğitim programı değil, aynı zamanda etkili ve doğru hareket etmeyi amaçlandığı bir eğitim programıdır. Hareketin etkinliği, farklı zamanlarda çeşitlilik gösteren amaçlara bağlıdır. Çocuk, bir yarışmayı kazanmak ya da başka bir rakibini geçmek için koşabildiği kadar hızlı koşabilir. Ya da fizikçe iri ve kuvvetli birinin nasıl hareket ettiğini ortaya çıkarmak için yavaşça hareket edebilir. Her durumda, amaca ulaşmak çocuğun sportif gelişimi için önemlidir (Halsey ve Porter, 1963).

Beden eğitiminin bir başka tanımı, bireyin fiziksel, ruhsal ve fikirsel gelişimini sağlamak, günlük yaşam ve çalışma hayatı şartlarına hazırlamak, ulusal bilinç anlayışını güçlendirmek amacıyla yapılan, düzenli ve belirli metotlarla yapılan faaliyetlerin tümü olarak ifade edilebilir (Kuru, 2000).

Beden Eğitimi ve spor etkinlikleri her şahsın kendi yeterliliği ve fiziksel sağlığı oranında katılacağı, kendini gerçekleştirebileceği etkinlikler, vücut sistemini geliştirebilmeyi kas ve eklemlerin dengeli ve kontrollü bir şekilde gelişimini sağlayan, okul eğitiminden sonra boş zaman faaliyetlerin uygun zaman içinde sarf edilen fiziksel

gücü en verimli düzeyde kullanmayı sonuç olarak organların kontrolünü belli bir plan çerçevesinde hareket ettirmesini öğreten faaliyet sistemidir (Öztürk, 1982).

Genel bir değerlendirme yapmak gerekirse; Beden eğitimi ve spor etkinlikleri sadece fiziksel hareketlerin yapıldığı etkinlikler olmanın yanı sıra; sağlıklı yaşam ile ilgili öğrenimin gerçekleştiği, grup halinde faaliyetlerde eğlendiği, bir takım becerilerin edinildiği ve bireysel anlamda çok yönlü gelişiminin (duygusal, sosyal ve zihinsel) amaçlandığı etkinlikler olarak ifade edilir (Seaton ve arkadaşları, 1965).

Tanımlardan da anlaşılacağı üzere; Beden eğitimi dersleri bundan böyle sadece motorik beceriye olan faydaları yönüyle değil özellikle bilişsel ve duyuşsal süreçlere olan faydası da göz önünde bulundurularak yapılması ve düzenlenmesi gereken bir faaliyet olarak düşünülmelidir. Beden eğitimi ve spor dersleri sadece kendi dinamikleri içerisinde düşünülmemeli, diğer alanlarla ilişkisi göz önünde bulundurularak ortak bir yapı içinde değerlendirilmelidir. Şu anda bu yapı özellikle başka ülkelerde yayınlanan bilimsel çalışmalarda ön plana çıkmaktadır. Beden eğitimi derslerini diğer alanlarla işbirliğine dayalı bir eğitim modeli içerisinde öğrenciye sunmak doğru bir yaklaşım tarzı olarak gözükmektedir (Yılmaz, Sünbül, 2000).

2.1.1. Türkiye’de beden eğitiminin tarihsel gelişimi

Beden eğitimi dersi, belli bir süreçten sonra günümüzde ki okullardaki programlarda yer alarak eğitimde büyük bir paya sahip olmuştur. Osmanlı Devleti zamanında Tanzimat döneminden önce başlayıp şimdiki zamana gelen bir süreçle eğitimdeki yerini almıştır (Güllü, 2007).

Beden eğitimi Tanzimat öncesinde askerlerin fiziksel becerileri kazanması için yapılmıştır. Tanzimat döneminde ise jimnastik, basketbol ve futbol gibi branşlar askeri okullarda yer almıştır. Meşrutiyetten önce 1864 yılında Harp Okulu ve askeri liselerde jimnastik zorunlu ders olarak yer almıştır. İstanbul’da Spor Kulüplerinin açılması meşrutiyetteki en önemli gelişmelerden biridir (Demirhan, 2006). II. Abdülhamit’in çıkardığı fermanla 1903 yılında Beşiktaş Jimnastik Spor Kulübü kurulmuştur. Bundan

bir yıl sonra 1904 yılında Galatasaray Lisesi'nde jimnastik ders programında yerini almıştır. Beşiktaş'ın kurulmasının ardından 1905 yılında Galatasaray, 1907 yılında da Fenerbahçe spor kulüpleri kurulup faaliyetlerine devam etmişlerdir. 1909 yılında Cemiyetler Kanunuyla spor kulübü kurmak kolay hale gelmiştir. 1909' da İsveç'te eğitimini tamamladıktan sonra ülkesine dönen Selim Sırrı Tarcan, İsveç'te aldığı jimnastik eğitiminin ülkemizde yaygınlaşması için çalışmalara başlamıştır. 1910 yılında haftada 2 saat olan beden eğitimi dersi için bazı düzenlemeler getirilerek öğretmen yetiştirilmeye çalışılmıştır. Spor kulüplerinin kendi kendini yönetmesi için 1922 yılında Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı kurulmuştur. Ve sonrasında futbol, atletizm ve güreş federasyonları kuruldu. Beden eğitimi öğretmenliğinin ve beden eğitimi dersinin kurumsallaşıp okullardaki programlarda yer alması Cumhuriyet döneminde gerçekleşmiştir. 1926 yılında Selim Sırrı Tarcan zamanında ilkokul, ortaokul ve liselerde Beden Eğitimi Dersi adıyla müfredatta yer almaya başlamıştır (Çöndü, 2004). Beden eğitimi dersi günümüzde, 1.2.3. sınıflarda 5 saat zorunlu 4. sınıflarda 2 saat zorunlu oyun ve fiziki etkinler dersi ismiyle yapılmaktadır. 5.6.7.8. sınıflarda da zorunlu olarak 2 saat, seçmeli spor ve fiziksel etkinlik dersi olarak da 2 saat veya 4 saat yapılmaktadır. Ortaöğretimde ise anadolu liseleri, genel liseler, güzel sanatlar liselerinde 9. Sınıflarda 1 saat 10,11,12. sınıflarda 2 saat beden eğitimi dersi ve 2 saat de seçmeli ders, fen liseleri ve sosyal bilimler liselerinde 9. sınıflarda 1 saat, 10,11,12. Sınıflarda beden eğitimi dersi görsel sanatlar ve müzik dersleriyle beraber 2 saat, fen derslerinde 2 saat seçmeli, sosyal bilimler liselerinde sadece 10. sınıflarda 2 saat seçmeli ders, imam hatip liselerinde 1'er saat zorunlu, 2'şer saat seçmeli ders olarak verilmektedir (Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı, 2013).

2.1.2. Beden eğitimi ve sporun önemi ve yararları

Teknoloji gelişmeden önceki zamanlarda insanlar günlük işlerini bedenlerini kullanarak gerçekleştirirlerdi. Şimdiki zamanlarda ise teknolojik gelişmeler insanların bedensel olarak yaptığı günlük işlerini teknolojik aletleri kullanmaya bağımlı hale getirmiştir. Zamanla hastalıklar artmış, insanlarda bu artan hastalıklar için önlem almak amacıyla, insanlardaki hareketsizliği ortadan kaldırmak için bazı uygulamalar gerçekleştirilmektedir. Beden eğitimi ve spor, hareketsizliği ortadan kaldıracak en önemli

uygulamalardan biri olarak hayatımızda yer almaktadır. Yapılan bilimsel araştırmalar sonucunda beden eğitimi ve spor etkinliklerinin birçok sağlık sorunları ile mücadele etmede etkin bir rol oynadığını gözlemlemiştir (Açak, 2006). Amerika Ulusal Beden Eğitimi ve Spor Birliği beden eğitimi ve sporun insan sağlığına sağladığı faydalarıyla ilgili rapor hazırlamıştır.

Raporda beden eğitimi ve sporun yararları şoyledir:

1. Beden eğitimi ve spor insanların günlük hayatlarında daha hareketli olmalarını sağlamaktadır.
2. Günlük hayatta sportif faaliyetler sayesinde insanlar hareketli olduğu için bir takım yeni hareket becerileri de kazanmış olur.
3. Beden eğitimi ve spor etkinliklerini yapan insanlar bazı spor dallarına özgü hareketleri de yapmış oluyor. Beden eğitimi ve spor, spor dallarında yer alan hareket becerilerini sağlamaktadır.
4. Beden eğitimi ve spor faaliyetleri sadece profesyonellerin yapabileceği hareket becerilerini kazandırmaz, profesyonel olmayan kişilerin de yapabileceği hareket becerilerini kazandırır.
5. İnsanlar beden eğitimi ve spor faaliyetlerini, fiziksel olarak hareket etmenin yanında sağlıklı bir birey olmak için de yapmaktadır.
6. Beden eğitimi dersleri okul çağındaki çocuklara sağlıklı yaşamayı ve kötü alışkanlıklardan uzak durmayı öğretmektedir.
7. Çocukların psikomotor gelişimlerini sağlamada beden eğitimi dersleri büyük bir öneme sahiptir.
8. Beden eğitimi dersleri çocukların hareket becerilerini geliştirirken spor dalları hakkın da bilgi sahibi olmasını sağlar (Heper, 2012).

Başer (2009)'e göre beden eğitimi dersi insanların hem kişiliklerini bulmada hem de sosyalleşmede büyük bir öneme sahiptir. Beden eğitimi dersleri insanların sağlığı ve psikomotor becerilerinin gelişmesine katkı da bulunurken hem ruh hem de beden olarak gelişmesini sağlar.

İlkokul döneminden önce başlayıp lise bitimine kadar süren süreçte beden eğitimi dersleri öğrencilerin bedensel, ruhsal, sosyal ve zihinsel yönlerinin gelişimini tamamlamada çok büyük bir katkıda bulunmaktadır. Bu dönem boyunca beden eğitimi dersleri öğrencilerin hareket yeteneklerini geliştirip aktif ve sağlıklı bir yaşam sürdürmelerini sağlamaktadır (Milli Eğitim Bakanlığı, 2013).

2.1.3. Beden eğitiminin faydaları

2.1.3.1. Fiziksel ve psikomotor gelişime yararları

Beden eğitimi insanların kassal olarak gelişmelerini sağlamada çok büyük bir öneme sahiptir. Öğrencilerin fiziksel gelişimleri ancak beden eğitimi dersleriyle mümkündür. Vücudumuzdaki kemik ve kas gruplarımız fiziksel etkinlikler sonucu etkileşim halinde olurlar. Vücudumuzun gelişmesi beden eğitimi ve sporla gerçekleşmektedir. Sedanter insanların vücut yapılarıyla fiziksel olarak aktif olan insanların vücutları karşılaştırıldığında belirgin bir şekilde fark görülmektedir. Beden eğitimi ve spor etkinlikleriyle kas ve iskelet yapılarımızın gelişmesinin yanında bireyin kondisyonel olarak yüksek bir seviyeye çıkmasını sağlar. Okullarda beden eğitimi derslerine devamlılıkla beraber öğrencilerin fiziksel etkinlik kapasitesi de artar (Açak, 2006).

Beden eğitimi ve sporla birlikte insan vücudunun kemik ve iskelet yapısındaki sağlığını geliştirmesinde faydası vardır. Toplumun her kesiminden her yaştaki insanın bedensel gelişimi ve sağlığını korumada beden eğitimi ve spor hayatımızda büyük bir yere sahiptir. Beden eğitimi spor etkinlikleriyle birlikte insanların kemik ve bağ dokularının güçlenir, esneklik ve fiziksel uygunluk düzeyi gelişir. Beden eğitimiyle birlikte esneklik, fiziksel uygunluk düzeyi gelişir (Karadağ, 2010).

Beden eğitimi ve spora bakıldığında kemik ve iskelet yapısının geliştirilmesinin büyük önem taşıdığı görülmektedir. Spor yapmanın her yaş seviyesinden tüm bireylerin kemik ve eklem gelişimine önemli ölçüde katkı sunduğu bilinmektedir. Dolayısıyla çocuk, genç, yaşlı demeden her kemik gelişimi için spor yapması önem taşımaktadır. Literatür incelendiğinde bu tezi destekleyen çok sayıda çalışmanın olduğu görülmektedir. Shedd

vd, (2007)'nin araştırmasına bakıldığında menopozdan sonra kadınlarda, Sritara vd., (2015) araştırmasına göre 25-54 yaş grubu bireylerde, Heideman vd. (2013)'nin araştırması incelendiğinde ise çocuklarda beden eğitimi ve sporun kemik gelişimini arttırdığını ve geliştirdiğini görmekteyiz.

Beden eğitimi ve sporun fiziksel gelişime sağladığı yararlardan biri de vücut kompozisyonudur. Obeziteye karşı büyük yarar sağlayan beden eğitimi ve sporun literatürde fiziksel sağlığın korunmasına önemli role sahip olduğunu destekleyen çok sayıda bilimsel çalışma mevcuttur. Hareketsiz yaşayan bireylere nazaran fiziksel aktiviteye katılan bireylerin daha düşük beden kitle endeksine sahip oldukları tespit edilmiştir. Aksoydan ve Çakır (2011) Kircı, Gültekin ve Vatansever (2003)'in araştırmasına göre sportif bir yaşama sahip bireylerin sedanter bireylerle karşılaştırıldığında daha düşük yağ oranına sahip oldukları, Soyuer, Ünal ve Elmalı (2010) tarafından yapılan çalışmada ise üniversite öğrencilerinde spor yapmanın obezitenin azalmasına katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Beden eğitimi ve spora katılımın psikomotor becerilerin gelişimini de olumlu etkiler. Yaz spor okuluna katılan çocuklarda esneklik, dayanıklılık, sürat gelişimi artmaktadır. Bununla birlikte kassal verimlilik artar (Ağaoğlu, Taşmektepligil, Aksoy ve Hazar, 2008). Karadağ (2010)'ın araştırmasına bakıldığında beden eğitimi ve spora katılımın motorik gelişimi arttırdığı, buna bağlı olarak kas verimliliği ve güç düzeyinin yükseldiği anlaşılmıştır.

2.1.3.2. Zihinsel ve psikolojik gelişime yararları

Beden eğitimi dersleri çocukların bedensel gelişimlerinin yanında zihinsel ve psikolojik gelişimine de katkı sağlar (Hassmen, Koivula ve Uutela, 2000).

Beden eğitimi ve sporun psikolojik faydaları şu şekilde sıralanmaktadır:

1. Beden eğitimi ve sporla birlikte kişinin zeka gücü ortaya çıkmaktadır.
2. Beden eğitimi ve sporla birlikte insanlar monotonluktan, günlük stresten kurtulmaktadır.

3. Kişinin kendine güveni artıp, pratik çözüm bulma becerileri artar.
4. Beden eğitimi ve spor insanların kişilik gelişimine katkısı büyüktür. Cesaret, girişkenlik hissi artar (Açak, 2006).
5. Uluslararası spor faaliyetlerinden dolayı ülkelerin yakınlaşmasını, birbirlerini tanımasını sağlar.
6. İnsanları, yalnızlığın getirmiş olduğu mutsuzluktan kurtararak hem hareket edip hem de eğlenceli bir şekilde günün geçmesini sağlar (Küçük ve Koç, 2004).
7. Beden eğitimi ve spor dersleri demokratik şartlarda gerçekleştiğinden insanların demokratik tutum sergilemelerini sağlar (Nebioğlu, 2006).
8. Beden eğitimi ve spora katılım sağlamak bireylerin psikolojileri üzerinde pozitif anlamda koruyucu bir etkiye sahip olduğu belirlenmiştir (Şahin, Yetim ve Çelik, 2012).

Beden eğitimi ve sporun insan psikolojisi ve zihinsel yapıya etkilerinin incelendiği araştırmalar incelendiğinde sporun psikolojik gelişime birçok açıdan ciddi katkı sağladığı görülmüştür. Bu araştırmalardan biri olan Dunn, Trivedi, Kampert, Clark ve Chambliss (2005)'in araştırması incelendiğinde aerobik egzersizin depresyona karşı etkili olduğu ve anlamlı bir azalmaya sebep olduğu tespit edilmiştir. Çocuk yaşlarda spor yapmanın psikolojik yönden uyumlu olma düzeyini geliştirdiği anlaşılmıştır (Duman ve Kuru, 2010). Hamer ve Chida (2009)'nın araştırmasına göre yaşlı bireylerde spora katılımın psikolojiyi olumlu açıdan etkilediği, Armstrong ve Oomen-Early (2009)'nin araştırmasında ise lise çağındaki öğrencilerinde sportif faaliyetlere katılım ile sosyal beceri düzeyi arasında pozitif, depresyon seviyesi ile negatif yönlü bir ilişki bulunduğu belirlenmiştir.

2.1.3.3. Sosyal ve duyuşsal gelişime yararları

Bireyin içsel ve dışsal bazı etmenler sonucunda genel itibariyle acı duyma veya hoşlanma şeklindeki tepkilere duygu denilmektedir. Üzüntü, korku, sevinç bu tepkilerden bazılarıdır. Sosyalleşme, kişinin yaşamış olduğu toplumun değerlerine uygun davranış sergilemesidir. Doğumdan başlayıp ölüme kadar sürer (Özer ve Özer, 1998).

Beden eğitimi ve spor etkinliklerine katılan bireyler, duygularını ifade etme olanağı bulurken; öfke, saldırganlık, kıskançlık utangaçlık gibi duygularını kontrol etmeyi de öğrenir. Her beden eğitimi dersiyle çocuklar deneyim kazanır ve bu deneyimler sonunda bazı duyguları kazanır. Kazandığı duyguları da kontrol altına almayı öğrenir (Aracı, 1999).

Beden eğitimi dersleriyle çocuklar sosyal bir çevreye sahip olur. Beden eğitimi dersleriyle kişilik gelişimleri sosyal çevreyle birlikte tamamlanır. Beden eğitimi dersleriyle öğrenciler birlikte çalışmaya yönlendirilir, bununla birlikte arkadaşlık duygularının gelişmesini de sağlar (Tamer, 1987).

Beden eğitimi derslerine giren öğretmenler öğrencilerin bir takım halinde çalışmasını sağlayarak arkadaşlık, iş birlikli öğrenme, paylaşma duygularının gelişmelerini sağlamalıdır. Beden eğitimi öğretmenleri derslerde oyun ortamı oluşturarak çocuklarda güven ve başarı hissi uyandırarak dersin zevkli hale gelmesini sağlar (Mirzeoğlu, 2003).

2.1.3.4. Biyolojik gelişime yararları

Beden eğitimi ve spor etkinlikleri insanda özellikle iç organların gelişmesinde büyük öneme sahiptir. Yapılan bazı araştırmalar sonucunda beden eğitimi etkinliklerine katılan kişiler ile hareketsiz yaşam tarzına sahip insanlar arasında biyolojik farklılıklar ortaya çıkmıştır. Yapılan araştırmalarda beden eğitimi etkinlikleri biyolojik olarak insan vücuduna katkısı ortaya çıkmıştır (Açak, 2006). Beden eğitiminin biyolojik olarak insan vücuduna sağladığı katkılar şu şekilde sıralanmaktadır:

1. Beden eğitimi ve spor etkinlikleriyle birlikte kasların işlevi ve çalışma kapasiteleri artmaktadır.
2. Beden eğitimi ve spora katılımı birlikte kalbin daha verimli çalışmasını sağlamaktadır. Spora katılımı kalp kası büyür ve sonucunda da kalbin daha verimli çalışmasını sağlamaktadır.

3. Beden eğitimi ve spor etkinlikleriyle birlikte solunum sistemi daha sağlıklı hale gelmektedir. Solunum sisteminde sorun olan kişilerin beden eğitimi faaliyetlerine katılımın ardından solunum sistemindeki problem azalmaktadır.
4. Beden eğitimi ve spor faaliyetlerine katılan kişilerde dayanıklılık artmaktadır, dayanıklılık arttıkça da yorgunluk düzeyi de azalmaktadır.
5. Beden eğitimi ve sporla birlikte kuvvet ve çabukluk artmaktadır, böylelikle harcanılan enerji de azalmaktadır.
6. Bedensel açıdan gelişimi sağlayarak esnekliği de arttırmaktadır.
7. Beden eğitimi ve spora katılımın biyolojik olarak bireyin cinsel yaşamın verimli hale gelmesini sağlamaktadır (Açak, 2006).

2.1.4. Ortaokullarda beden eğitimi dersi

Beden eğitimi dersi ortaokullarda haftada iki saat olarak verilmektedir. İlkokullarda beden eğitimi dersi oyun fiziksel etkinlik dersi olarak işlenmektedir.

Beden eğitimi ve spor dersi öğrencilerde hareket becerilerinin yanı sıra aktif ve sağlıklı yaşam deneyimleri ile birlikte sosyal ve düşünme becerilerini geliştirmektedir. Beden eğitimi ve spor dersleriyle birlikte sağlıklı ve aktif yaşam alışkanlıkları edinmede destek olmaktadır. Beden eğitimi ve spor dersleriyle birlikte öğrenciler düşünme ve sosyal becerilerini geliştirme olanağı bulmaktadır (Milli Eğitim Bakanlığı, 2013).

İlkokullarda öğrencilerin çeşitli sportif ve fiziksel etkinlik grupları şeklinde hazırlayıcı oyunlar oynamaları beden eğitimi ve sporun temel amacı sayılmaktadır. Ortaokul düzeyindeki öğrenciler ise farklı spor dallarına dâhil edilirken okullar arası müsabakalara katılarak gelişimlerini tamamlarlar (Milli Eğitim Bakanlığı, 2013).

Ortaokula yeni başlayan bir öğrenci artık beden eğitimi nedir? Oynanan oyunlar hangilerdir? Sporla ilgili hangi oyunlar vardır? Yarışmaya yönelik sportif etkinlikler nelerdir? Sorularına cevap bulmuş ve bu konularla ilgili bilgi tecrübesi oluşmuştur (Sucuoğlu, 1993).

Beden eğitimi derslerine öğrencilerin istekli ve düzenli katılımlarını alışkanlık haline getirmeleri gerekir. Beden eğitimi dersleriyle öğrenciler kendini tanıma, sorumluluk, takım çalışması, yardımlaşma, problem çözme, pratik çözüm gibi becerileri kazanmalıdırlar.

Beden eğitimi derslerinden özellikle beklenen; öğrencilere hareket becerilerini sergileme, sağlıklı ve aktif yaşam kazanımları edinebilme ve spor konusunda yol gösterici olmasıdır (Milli Eğitim Bakanlığı, 2013).

Beden eğitimi ve spor dersi öğretim programının dayandığı temel ilkeler şöyle sıralanabilir:

1. Öğrencilerin kendi kendisine öğrenmeleri için ortam yer almaktadır.
2. Yansıtıcı ve eleştirel ile yaratıcı düşünme ön planda yer alır
3. Toplumsal normlara yer verip evrenseldir.
4. Etkinlikte yer alan herkes aktif konumda olur, birlikte hareket edilir.
5. Oyun oynanırken öğrenciler centilmen bir şekilde oynarlar.
6. Bireysel, eşli ve grup çalışmalar olarak çeşitlendirilir.
7. Eğlenerek oyun ortamı oluşturulmalı.
8. Çevreye ve doğaya duyarlılık esastır.
9. Sağlıklı bir yaşam sunar.
10. Çeşitli sporlara özgü hareket becerilerini geliştirir.
11. Fiziksel etkinliklere düzenli katılımı sağlar.
12. Uygulamalar sırasında öğrencilerin kendilerini güvende hissetmelerini sağlar.
13. Beden eğitimi ve spora ilişkin değerlerimizi ve kültürel birikimimizi kavrar.
14. Beden eğitimi ve spor dersleri sonucunda sosyal düşünme ve öz yönetim becerilerini geliştirir (Milli Eğitim Bakanlığı, 2013).

2.1.5. Destekleme ve yetiştirme kursları

14 Mart 2014 tarih ve 28941 sayılı Resmi gazetede “Millî Eğitim Temel Kanunu İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”

ile özel dershanelerin bazıları kapatılırken bir kısmı ise etüt merkezi veya özel okullara dönüşerek faaliyetlerine devam etmektedirler. Dershanelerin kapatılmasının ardından örgün ve yaygın eğitime devam eden öğrencilerin okuldaki derslerine takviye imkânı sunmak amacıyla MEB, 2014-2015 eğitim-öğretim yılı itibariyle Destekleme ve Yetiştirme Kursları uygulamasını hayata geçirmiştir (Bozbayındır ve Kara, 2017). DYK'lar, İl ve ilçe millî eğitim müdürlüklerinde kurulan komisyonlar tarafından planlanmaktadır (Milli Eğitim Bakanlığı (MEB, 2015). DYK'lar İl ve ilçe millî eğitim müdürlüklerinin belirlemiş olduğu okul veya eğitim kurumlarının müdürünün teklifi ve ilgili millî eğitim müdürünün onayı ile açılmaktadır. Okullarda açılan kurslar, ders saatleri dışında saat 22.00'ye kadar faaliyet gösterebilmektedir. İhtiyaç olması halinde cumartesi, pazar günlerinin yanı sıra sömestr ve yaz tatillerinde de DYK'lar açılabilir. DYK'da hangi derslerin açılması öğrencilerin ve velilerinin talebine göre belirlenmektedir. Destekleme ve Yetiştirme Kurslarına 2015-2016 eğitim öğretim yılında yaklaşık 9 milyon öğrenci başvurmuş ve 630 bin öğretmen kurslarda görev yapmıştır (MEB, 2016).

2.2. Tutum Kavramı

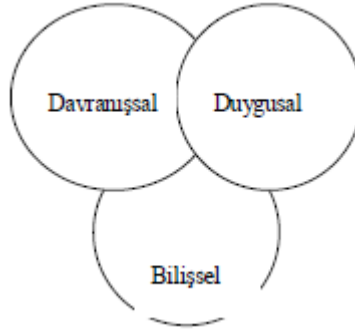
2.2.1. Tutumun tanımı

Genel olarak tutumu, kişinin belirli objelere karşı göstermiş olduğu önyargılı tepkiler şeklinde tanımlayabiliriz (Ülgen, 1997). Bir başka tanıma göre tutum; “kişilerin belli bir obje, birey, grup, kuruluş ya da bir fikri onaylama veya kabul etmeme biçimindeki davranışın duygusal bir hazır bulunuşluk şekli ya da yönelimidir (Özgüven, 2005). Ayrıca, bireyin duygu, yönelim, düşünce, endişe ve inancı o bireyin tutumu olarak değerlendirilebilir (Hill, 1971). Tutum, kişinin inandığı değerleri ifade eder. Tutum, bir şeyin olumlu veya olumsuz yorumlanma göstergesi olarak gösterilmektedir (Rıza, 1996). Tutum, bireyin tutum objesini ve nesnesini kabullenme veya reddetmesine ilişkin, yerleşmiş, planlı, tutarlı ve dirik bir yönelimidir (Başaran, 1998). Tutum, zamanla kazanılmış olumlu, olumsuz yaşantılar ve modelleme şeklinde de ifade edilebilir (Woolfolk, 1987), (Williams & Smith, 1980), (Aicinena, 1991).

Tutum, kişinin etrafındaki belirli bir obje ya da nesneye duyduğu tepki yönelimi olarak varsayılır. Dolayısıyla tutumda konu, herhangi bir nesne, obje, eşya olduğu gibi, herhangi bir kişi, grup veya soyut bir ifade de olabilir. Her kişinin çevresine göre şekillenen, birçok tutum konusu olduğu düşünüldüğünde, bütün konulara farklı bir tutum üretme zorunluluğu oluşmaktadır. Bunun için, kişi konuları, belirli kıstaslara göre ayırmakta ve bu konulara uyacak tutum meydana getirmektedir. Birey, dolaylı şekilde çevresinden veya medya aracılığı ile edindiği bilgi özelinde tutum oluşturabilir. Dolayısıyla, kişinin belirli bir konu için tutum edinmesi durumunda, söz konusu konuyla ilgili doğrudan iletişimi olmayabilir (İnceoğlu, 2004).

2.2.2. Tutumun öğeleri

Tutum, üç bileşenden oluşmaktadır. Bu bileşenler, bilişsel, duygusal ve davranışsal olarak ifade edilebilir. Kişi, belli bir nesneyle ilişkili algısını, duygu, inanç ve değer yargıları doğrultusunda değerlendirir. Kişi bu nesneye, belirli bir düzeyde tepki oluşturmaktadır. Ayrıca, tepki gelecek için bir karar alma özelliği de taşır. Bu durum ise, kişinin yaklaşma ve uzaklaşma davranışlarını etkilemektedir.

Şekil 2.1: Tutumun Bileşenleri (Ülgen, 1997).

Tutumda, birinci boyut duygudur. Bireyde tutumun oluşmasında, bilişsel ve devinimsel gelişiminin etkisi vardır, fakat tutum genel olarak duygusal gelişimin bir ürünüdür. Bu nedenle, bireyin tutum objesini kabul etmesi veya reddetmesine ilişkin eğiliminde, ilk olarak onun için beslemiş olduğu duygular bulunur. Tutumda, ikinci boyut bilgidir. Kişi bilgisinin bulunmadığı bir tutum nesnesine karşı ilgi hissetmez ve bunun sonucu olarak

da herhangi bir tutum oluşturmaz. Bilgi, bireyde tutum nesnesine karşı bir inanç meydana getirir.

Tutumda, üçüncü boyut devinimdir. Tutumda devinim eğilimli boyut, bireyin devimsel gelişimine dayanmaktadır. Devinim eğilimi ise davranış değil, davranış için hazırlık, yönelme, arzudur. Bireyin duygusu ve bilgisi yeterli düzeye gelmişse, devinim eğilimi davranışa dönüşmektedir (Başaran, 1998).

Tutumdaki bu üç tutum bileşeni karşılıklı etkileşim halindedir ve birinde meydana gelen bir değişim, tutarlılık için, diğer öğelerde zincirleme bir değişim oluşturur. Başka bir ifadeyle, kişinin bir bilişsel, davranışsal ve duygusal tutuma karşı olumlu-olumsuz tepkisi değiştiği zaman, bunun sonucu olarak tutumunun mental ve davranışsal ögesi de revize edilir (İnceoğlu, 2004).

2.2.2.1. Bilişsel öge

Tutumun bilişsel ögesi, tutum nesneleriyle ilişkili gerçeklere dayalı, bilgi ve inançlardan meydana gelir. Tutum ögesiyle ilgili bilgi, kişinin bu konuyla yaşamışlığıyla oluşur (Tavşancıl, 2010).

Bilişsel öge belirli bir nesneyle ilgili bilinen düşünceleri ve inançları içermektedir (Freedman, Sears, Carlsmith, 2010). Kişinin tutum için sahip olduğu olgu, bilgi ve inançları içeren fikirlerinden oluşmuştur (Taylor, Peplav, Sears, 2003). Bilişsel öge, tutum nesnesi ile ilgili inançlardan ortaya çıkar. Bu da genel tutum ile ilişkili bilişler veya düşüncelerdir (Özkan, 2011). Bir nesne hakkında olumlu veya olumsuz düşüncelere sahip olunabilir (Sakallı, 2013). Örnek olarak, okul müdürlerinin beden eğitimi dersini gereksiz ders olarak gördüklerine inanılabilir. Sonuçta, bu durum ise bizlere kişinin okul müdürüne karşı bilişsel yönünü ortaya çıkarmaktadır. Dolayısıyla, araştırmacılar için tutumun bilişsel boyutunun doğruluğu ya da yanlışlığından söz edilemez (Sakallı, 2013).

Tutuma ilişkin bilgiler ne kadar gerçeklere dayansa, tutumlar da o denli kalıcı olur. Tutuma ilişkin bilgiler değiştiği zaman ilgili tutumlar da değişmiş olur (Baysal, 1981). Örnek olarak TV’de izlenen reklamlardan etkilenip, kaliteli olduklarına güvendiğimiz bir ürünü kullandığımız zaman ürünün kalitesiz olduğunu fark edersek, o ürüne ilişkin fikrimiz değişir. Dolayısıyla tutumun yönü ve sıklığı aynı düzeyde olmaz ve reklamların güdüleme etkisi ortadan kalkar (Tavşancıl, 2010).

Tutum ve inanç sürekli birlikte kullanılır ancak bu iki terim birbirinden farklı şeylerdir. İnançlar, tutumların duygu tarafına ilişkin ifadeler olarak bilinirken, bir tutum ile beraber bulunmak tüm inançlar için geçerli bir durum değildir (Tavşancıl, 2010).

Bilişsel ögede, bir inanç ifadesi kabul edilmektedir. Farklı bir ifadeyle, bilişsel ögeler tutum objelerine ilişkin inançlarımızı içermektedir. Bir objeye hakkındaki pozitif ya da negatif ir tutum bulunuyorsa, o objeye ilişkin pozitif ya da negatif inanç da bulunuyor demektir (Atkinson, Hilgard, 2010).

2.2.2.2. Duyusal (Duyuşsal) öğe

Duyusal boyut, bir nesneye ilişkin sahip olduğumuz duyguları içermektedir. Örnek olarak, bir kişinin yanımızda sigara içmesi, bizde sinirlilik ya da öfke oluşturabilir. Bu durum, sigaraya ile sigarayı yanında içen bireye ilişkin sahip olunan tutumun duygusal boyutunu oluşturur (Sakallı, 2013).

Duyuşsal öğe, tutumun kişiden kişiye farklılık gösteren ve doğrularla açıklanamayan, sevme ve sevmeme yönünü meydana getirir (Baysal, Tekarslan, 1991). Duyusal öğeler, pozitif ve ya negatif etkiler içerir (Tavşancıl, 2010).

Tutumların diğer özelliklerinden biri, inanç ve değerden ayıran tutumların, duygusal bileşenlerinin bulunuyor olmasıdır (Morgan, 2010). Tutumların duygusal öğesi, kişinin tutuma ilişkin olay ya da objelere karşı heyecanını içerir (Tavşancıl, 2010).

Duygusal öge, bunlara ilave olarak kişinin değerler sistemiyle yakın ilişkilidir. Tutum objesinin kişinin hedefleri ile ilgili olması, pozitif veya negatif duyguların meydana gelmesine sebep olur (Tavşancıl, 2010). Tutuma ilişkin pozitif veya negatif duygularda olunması, önceden edinilmiş tecrübelerden kaynaklanır. Bir uyarıcıya ilişkin bireyde pozitif veya negatif duygu ortaya çıkmışsa, bireyin önceden bu uyarıcı ile bir ilişkisi olmuş ve kabullenmiş veya reddetmiştir. Bunun için birey bu uyarıcıyı her ne zaman hatırlayacak olursa pozitif veya negatif bir durum içinde olacaktır (Açıkada, 1993). Örnek olarak, okul müdürlerinin geçmiş hizmet sürelerinde, beden eğitimi dersinde öğrencilerin sakatlandıklarını görmesi ya da beden eğitimi öğretmeni ile aralarındaki negatif iletişimden kaynaklı olarak beden eğitimi dersine karşı olumsuz tutum içinde olabilir. Dolayısıyla ilgili okul müdürünün gelecek hizmet yıllarında da, geçmişte yaşadığı olaylardan kaynaklı, aynı olumsuz duygular içinde olması beklenen bir durumdur.

2.2.2.3. Davranışsal öge

Davranışsal öge, bir nesneyle ilgili davranış yönelimini içermektedir. Davranış eğilimleri, söz veya daha farklı hareketlerden görülebilir. Bu söz konusu davranışlar, kişinin alışkanlıkları, değerleri ve tutum nesnesiyle doğrudan ilgili olmayan tutumlarının da etkisi altında bulunmaktadır. Dolayısıyla davranışsal öge ile ilgili öncelikle duygusal ve normatif davranışları birbirinden ayırmak gerekmektedir. Duygusal davranışlar, tutum nesnesinin beğenilen veya beğenilmeyen durumları ile bağdaştırılması sonucu oluşur. Normatif davranış ise, olması gereken davranışların neler olduğu konusuyla ilgili inanışlardır (Tavşancıl, 2010).

Tutumların davranış ögesi, kişinin duygu ve kanısına uygun bir şekilde hareket etme eğilimini içerir. Bireyler, her zaman duygu ve kanılarına uygun şekilde hareket etmez ya da davranmazlar. Bazı psikologlar, bir tutumun davranış ögesinin duygusal ögeye etki ettiği görüşünü savunmaktadırlar. Tutumlarla ilgili 1940 ve 1950'li yıllarda yapılan çalışmalar tutumların öğelerinin genel olarak tutarlı olduklarını tespit etmişlerdir. Özellikle yerleşik ve güçlü tutumlarda, bu tutarlılığın daha yüksek olduğu görülmüştür. Ancak bazen de öğelerin tutarsızlığı da söz konusu olabilir. Bir tutumun öğelerinin

uyuşmaz olması, tutumlarda bir takım değişimlere sebep olur. Bu durumda bir uyuşmazlık ve rahatsızlık unsurudur. Sonuç olarak Kağıtçıbaşı'nın (2010) belirttiği gibi "Bir eğiliminin tutum olarak değerlendirilebilmesi için asgari şart, bir zihinsel değerlendirmedir. Ancak bireyin zaman içinde geliştirdiği yerleşik tutumların çoğu duygusal ve davranışa yönelik öğeleri de içerir" (Tavşancıl, 2010).

2.2.3. Tutumun oluşması

İnsanlar, doğduklarında herhangi bir tutuma sahip şekilde doğmazlar, tutumları yaşadıkça öğrenirler. Peki, bireyler belirli konular, nesnelere veya bireyler hakkındaki tutumlarını ne şekilde belirlerler? Bu sorunun birçok yanıtı olabilir. Bir takım tutumlar kişilerin kendi deneyimlerine dayanırken, bir kısmı ise diğer kaynaklardan edinilir (Kağıtçıbaşı, 2005)

Oskamp (1977), kişilerin tutumlarının oluşmasını etkileyebilecek kaynakları genel olarak şu şekilde sınıflandırmıştır (Aktaran: Sakallı, 2001:111).

1. Ailenin (anne, baba, kardeşler) etkisi,
2. Çevrenin etkisi,
3. Doğrudan bireysel deneyim.

Tutumların meydana gelmesinde, yukarıda belirtilen üç kaynağın dışında kişilerin yaşları da önemli bir etkiye sahiptir. Bilhassa çocukluk çağında (6–12 yaş) oluşan tutumların çoğunluğu, anne babayı taklit şeklinde meydana gelir (Kağıtçıbaşı, 2005). Bu tutumlar ergenlik çağında (12–21 yaş) şekillenir. İlk yetişkinlik çağında (21–30 yaş) de bu tutumlar gittikçe belirginleşir. Sears (1969)'a göre tutumların oluştuğu ve belirginleştiği 12-30 yaşları arasındaki bu döneme, kritik dönem adı verilir (Morgan, 2000). Bu dönemlerde kazanılan tutumlar, çabukça değişmez.

2.2.3.1. Ailenin etkisi

Çocukların oluşturdukları tutumların ilk kaynağı, anne ve babadır (Kağıtçıbaşı, 2005). Doğumdan itibaren buluş çağına kadar çocukların bu tutumları, neredeyse tamamı anne ve babaları tarafından şekillendirilir. İlkokul çağındaki çocuklar, çeşitli konulara ilişkin tutumlarını anlattıklarında genellikle anne ya da babalarının söylemlerinden örnekler

verirler (Morgan, 2000). Bu çağdaki çocuklar, anne ve babalarının her türlü davranışından, disiplin yaptırımlarından, ödül ve cezalarından etkilenip belli bir gruba, bireye ya da nesneye karşı çeşitli tutumlar geliştirmektedirler. Aile, bilinçli ya da bilinçsiz bir tarzda çocukları, özgürlük, din, yaşam tarzı, siyasi parti, yemek alışkanlığı, futbol takımı ve daha birçok konuda etkisi altında tutmaktadır (Sakallı, 2001:112). Çocukların, babalarının tuttıkları futbol takımını tutmaları, ailelerinin desteklediği siyasi partiyi desteklemeleri, anne ve babanın benimsediği dini inanışları benimsemeleri vb. bu duruma örnek olarak verilebilir.

Ebeveynler ile çocuklarının tutumlarını karşılaştıran bilimsel çalışmalar, özellikle siyasi ve dinsel tutumları arasında büyük benzerlik olduğunu göstermektedir. Jennings ve Niemi (1968)'nin yaptığı bir çalışmada, lise son sınıf öğrencisinden 1699 kişiden %74'ünün anne ve babalarının inandığı din ve mezhebe bağlı olduğu belirlenmiştir. Aynı şekilde öğrencilerin, %60'ı siyasi parti tercihi yaparken anne ve babalarının tercihini seçmişlerdir (Morgan, 2000). Dolayısıyla, sağlıklı ve dengeli bir ruh yapısına sahip çocuk yetiştirmek isteyen anne ve babaların bu konulara dikkat etmeleri gerekmektedir.

2.2.3.2. Çevrenin etkisi

Çocuklar büyüdükçe, ebeveynlerin çocukların tutumları üzerindeki etkisi azalmakta ve özellikle ergenlik döneminin başlaması ile birlikte diğer sosyal unsurların etkisi giderek fazlaşır (Morgan, 2000). Bireylerin genellikle, arkadaşları, akrabaları, referans grupları ve öğretmenleri gibi çevrelerindeki bireyler, kişilerin tutumlarının meydana gelmesinde ve kalıcı hale gelmesinde önemli bir yer tutarlar (Sakallı, 2001). Bu durum özellikle ergenlik dönemindeki kişilerde daha fazla görülür. Bunun nedeni kişinin, ergenlik çağında yaşlıları ile daha çok temas halinde olmasıdır.

Bu nedenle ergenlik çağında kişinin tutumlarının meydana gelmesinde ve değişim göstermesinde akranlarının etkisi görülür. Tutumlar üzerindeki akran etkisi, çocukların ebeveynlerinden daha fazla yakın çevresi ve arkadaşlarıyla zaman geçirmeye başladıkları ergenlik çağında kendini göstermektedir. Akranların, kişinin tutumlarını

şekillendiren önemli bir unsur olmasının sebebi, bireylerin sevdikleri ve kolay iletişim kurdukları bireyleri “otorite” olarak görme eğiliminde olmalarındandır (Morgan, 2000).

Ergenlik döneminde, akranlar gibi benzer biçimde sevilen bireyler ya da öğretmenler de kişilerin ekonomik, sosyal ya da siyasi olarak birçok tutumlarını etkilemektedir. Bunun yanında kişiler tarafından sevilen bir öğretmenin sevdiği yazar, bazı öğrenciler tarafından da sevilebilir (Sakallı, 2001). Ya da sevilen bir beden eğitimi öğretmeni A takımını tutuyor diye, öğrencilerden bazıları da B takımını tutmaya başlayabilir.

Kitle iletişim araçları da (televizyon, radyo, internet, vs.) tutum oluşumuna etki etmektedir. Yapılan bilimsel çalışmalar, medyanın tutum oluşumuna ve var olan tutumların pekişmesine etki ettiği belirlenmiştir. Kitle iletişim araçlarının, bireysel tutumlara ve aynı şekilde kamuoyu oluşturmaya etkisi büyüktür. Siyasi seçimler olduğu sırada bilindiği üzere medya özellikle de televizyon çok önemli bir etkiye sahiptir. Siyasi parti ve adaylara yönelik olumlu veya olumsuz tutum oluşmasını sağlamak amacıyla kullanılan televizyon ve basın-yayın araçları, seçim sonuçlarına ciddi oranda etki yapar. (Kağıtçıbaşı, 2005).

2.2.3.3. Bireysel deneyim

Tutum kavramı ve yaşanan hadiseler, bireyin o konuya karşı nasıl bir tutum oluşturacağını belirler. Korkunç, ani gelişen ve belirgin şekilde meydana gelen olaylar kişinin bu olayla ilişkili olarak olumlu ya da olumsuz tutum oluşturmaya sebep olabilir.

Bu duruma, bir köpek tarafından ısırılmış kişinin, köpeklere karşı olumsuz tutuma sahip olması ve köpeklerden nefret etmesi örnek olarak verilebilir. Aynı şekilde, belli bir nesneye sürekli maruz kalan kişi, o nesneye ilişkin tutum geliştirmeye başlar. Her hangi bir pekiştireç olmadan kişi, aynı bireyi ya da nesneyi sürekli görerek olumlu veya olumsuz bir tutum oluşturabilir (Sakallı, 2001). Bir konu veya objeye ilgili tutum oluşturma en belirgin yönü, o konu veya objeye ilişkin bir deneyim yaşamış olmaktır (Kağıtçıbaşı, 2005).

2.2.4. Tutumların ölçülmesi

Tutum ölçekleri, tutum sözcükleri olarak ifade edilen ve test maddelerine benzer sözcüklerden oluşmaktadır. Ölçeği cevaplayacak kişi, bu maddeleri okur. Eğer bir madde, o kişinin tutum konusu ile ilgili duygu ve düşüncelerini yansıtırsa o maddeyi onayladığını işaretleyerek belirtir. Bu şekilde bir kişinin onaylayarak seçtiği maddelere bakılarak, o kişinin ilgili konu ile ilgili tutumunun derecesi ve yönü belirlenmiş olur. Tutum maddeleri bazı yöntemlerle daha önceden ölçeklendiğinden dolayı, cevaplayan kişinin tutumu sayısal bir puanlama şeklinde elde edilmektedir. Tutum açıklamaları olumlu ya da olumsuz şekilde tutumu belirten birçok test maddesi meydana getirir. Tutum ölçekleri ile tutum belirlemenin dayandığı en temel iddia, bir kişinin bir ölçekteki cümlelerden bazılarını onaylayan, bu onayıyla tutumunu dışa vurduğu, onun tutumunu onayladığı sözcüklerin, ifade edilen tutumun derece ve yönüne olduğu iddiasıdır. Tutum ölçeklerinden birkaçı bunlardır (Hünük ve Demirhan, 2003):

Bugardus Sosyal Uzaklık Ölçeği (Toplumsal Uzaklık Ölçeği): Bu ölçek daha çok etnik gruplar ile ilgili tutumları ölçmek için kullanılmaktadır.

Thurstone Tipi Ölçekler (Eşit Görünen Aralıklar Tekniği): Ölçeklemeye konu bu ifadeler, ölçeği cevaplayan kişilerin tutumları değil, bilirkişi cümlelerinin ne derecede ve ne yönde tutum oluşması hakkındaki ifadelerdir. Bu tür ölçek çeşitlerine genellikle bilirkişi çıkarımıyla ölçekleme denilmektedir. Thurstone ölçeklerine ayrıca “mutlak ölçek” de denilmektedir.

Guttman Tipi Ölçekler (Birlikimli Ölçekleme Tekniği): Bir konuyla ilişkili olarak sorulan birtakım sorulara, verilen yanıtların belli bir düzene konulduğu zaman, ölçek oluşturulacağını ifade eden ölçeklerdir.

Likert Tipi Ölçekler (Toplamalı Sıralama Tekniği): En yaygın kullanılan tutum ölçekleri arasındaki ölçek tipi bu ölçeklerdir (Tavşancıl, 2002). Bunun temel nedeni, diğer ölçeklere kıyasla daha kolay ve kullanılabilir olmasıdır. Kişinin kendini başka

bireylerden daha fazla tanıdığı iddiasına dayanan bu ölçek tipinde, kişinin bu varsayıma cevap verecek ön bilgiye sahip olması ve kendisi ile ilgili bilgileri değiştirmeden ve eksiksiz vermesi beklenir. Ancak bu durum, zaman zaman mümkün olmaktadır. Kişiler kendileri ile ilgili sorunlu olma ihtimaline sahip düşündükleri ifadeleri, diğer bireylerden saklama eğiliminde olabilirler. Ortam şartlarına göre, çevresel beğeniler göz önünde tutularak kendileri ile ilgili bilgilerin bir kısmını ya da tamamını gizleyebilir ya da yanlış cevaplar verebilirler. Buna benzer sorunları önlemek genel olarak cevaplayan kişilerin kimliklerini gizlemesi sağlanıp, o kişilerden daha içten cevapların verilmesi beklenmektedir (Tavşancıl, 2002).

Likert adında bir düşünürün geliştirdiği bu ölçekler "Kesinlikle kabul ederim, kararsızım, kabul etmem, asla kabul etmem" biçiminde tepki dereceleri şeklinde cevap seçeneklerini içerir. Ölçekten alınan cevaplar, şiddet oranına göre, en şiddetli olanı 5 ve sırasıyla 4, 3 2 ve 1 değeri olarak verilen puanları gösterir (Hünük ve Demirhan, 2003).

2.2.5. Beden eğitimi ve spor dersinde tutum

Beden eğitimi dersinde belirlenen amaçlara ulaşabilmesi için, öğrencilerin beden eğitimi dersini sevmesi ve beden eğitimi ve spor dersinin öneminin açık bir şekilde kavranması oldukça önem taşımaktadır. Dolayısıyla beden eğitimi ve spor derslerinin istenilen, amaçlara ulaşabilmesi beden eğitimi dersine ilişkin öğrenci tutumları ile yakından ilgilidir (Başer, 2009).

Öğrencilerin başarılarında derse ilişkin tutumları, derslerini olumlu veya olumsuz şekilde etkilemesi nedeniyle diğer derslerde olduğu gibi beden eğitimi derslerinde de öğrenci tutumlarının incelenmesi önemli bir husustur (Güllü ve Güçlü, 2009).

Öğrencilerin bedensel yetenekleri ve beden eğitimi dersinde yapılan sportif aktiviteler, beden eğitimi dersine yönelik tutuma önemli etki yapar. Örneğin, beden eğitimi ve spor dersinde bir cimnastik hareketi ile ilk kez karşılaşan çocuk, hareketi amacına uygun bir şekilde uygulamayabilir. Bununla birlikte, öğrencinin hareketi yapmaya çalışırken sakatlanma ihtimalide da bulunmaktadır. Sakatlanan bir öğrencinin, ondan sonraki beden eğitimi derslerinde cimnastik hareketlerinden korkmasına, cimnastik dersinde

yaşamış olduğu sakatlanmaları anımsamasına ve beden eğitimi ve spor dersiyile ilgili olumsuz fikirler oluşturmalarına zemin oluşturmaktadır. Bu sakatlanmalara karşı, öğrencinin beden eğitimi dersine ve cimnastik hareketlerine ilişkin olumsuz tutumlar oluşturmaları beklenen bir durumdur (Aras, 2013). Beden eğitimi ve spor dersine ilişkin olumsuz tutum geliştiren çocukların, ders verimlerinin ve derse katılım düzeylerinin düştüğü, derse verdikleri önemin azaldığı ve dersin yapılmasında problemlerin meydana geldiği belirtilmektedir (Karadağ, 2010).

Beden eğitimi dersine ilişkin öğrenci tutumlarının pozitif yönde olması halinde, beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin motivasyonları artmakta ve bununla birlikte öğretmenlerin dersleri daha verimli işledikleri söylenebilir (Çelik ve Pular, 2011). Beden eğitimi dersine ilişkin öğrenci tutumları için, derse ilişkin motivasyon düzeyleri önemli bir faktördür. Farklı bir söylem ile beden eğitimi dersine ilişkin öğrenci motivasyon düzeylerinin yüksek olması öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersine ilişkin tutumlarını olumlu yönde etkilemektedir. John Wang, Sproule, Morgan, Mc. Neill ve Mc. Morris (2007) 'in yapmış olduğu çalışmada, beden eğitimi ve spor dersine ilişkin motivasyon seviyesinin öğrencilerin derse katılımlarına etki eden bir faktör olduğu belirlenmiştir.

2.2.6. Tutum ölçeklerinin beden eğitiminde kullanılması

Eğitimde, tutumların öğrenci başarısındaki etkisine ilişkin görüşlerden hareketle, bilişsel ve devinişsel davranışların yanı sıra, tutumların da ölçülmesi gerekliliği gündeme gelmiş ve tutum ölçekleri oluşturulmaya başlanmıştır. Tutumlar, davranışların gözlenmesi, kişinin kendi kendimi rapor etmesi, görüşme, derecelendirme ölçekleri ve gösterilen görsellere hikâye uydurmasıyla ölçülebilir (Tezbaşaran, 1996).

Hastad ve Lavay (1989) tarafından Beden eğitimi ve spor alanında tutum ile ilgili farklı araştırmalar yapılmış ve halen yapılmaktadır. Bu araştırmalardan bazıları ölçek geliştirme, bazıları ise ölçekler kullanılarak kişilerin çeşitli değişkenlere ilişkin tutumlarını belirlemeye yöneliktir (Özer ve Aktop, 2003). Beden eğitimi ve spor dalında ölçek geliştirme çalışmaları, öğretmene, ders programı sürecine ve öğrencinin

hedeflerini benimsemesine yardımcı olmaktadır. Ayrıca ölçek geliştirme, öğrenci gruplarının veya kişilerin tutum skorlarını kıyaslamada, sayısal veri sağlamakta, beden eğitimi müfredatını programlamaya yardımcı olacak verileri toplamakta ve fiziksel aktiviteden hoşlanmayı arttırmak için kullanılan eğitimle ilgili yöntem ve stratejileri değerlendirmede faydalı olabileceği öngörülmektedir (Demirhan ve Altay, 2001).

Türkiye’de sayısı az olsa da, diğer ülkelerde genel itibariyle beden eğitimine yönelik çok sayıda tutum ölçeği geliştirme araştırması yapılmıştır (Demirhan ve Altay, 2001). Wear (1955) tarafından beden eğitimi dersine ilişkin tutumu ölçmek amacıyla, yüksekokul öğrencilerine yönelik 5 dereceli likert tipi bir ölçek ve Richardson (1960) tarafından kolej ve yüksekokul öğrencileri üzerinde “Fiziksel Fitness ve Egzersize Yönelik Tutum Ölçeği” geliştirmiştir. Toulmin ve Sherill tarafından ise 1977 yılında, 7’li likert tipi şeklinde 50-350 puan aralığında oluşan ve toplam 50 maddeden oluşan “Çocukların Beden Eğitimi Dersine Yönelik Tutum Ölçeğini” geliştirilmiştir (Özer ve Aktop, 2003).

Kenyon (1968), tarafından kolejde öğrenim gören kız ve erkeklere yönelik yaptığı araştırmada, madde ve faktör analizi yapmış, 6 alt ölçekli, güvenilirliği 72 ile 89 arasında değişen bir test geliştirmiştir. 6 alt ölçek; toplumsal yaşantı, sağlık ve zindelik, heyecan, duygusal boşalma ve risk ile uzun ve zorlu çalışma hayatı şeklinde adlandırılmaktadır (Demirhan ve Altay, 2001).

Türkiye’de öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersine ilişkin tutumlarıyla ilgili ölçek geliştirme araştırması, Pehlivan (1998), Demirhan ve Altay (2001) tarafından gerçekleştirilmiştir. Pehlivan (1998) tarafından ilk ve orta öğretim öğrencilerinin beden eğitimi dersine ilişkin tutumlarını belirleyebilecek, 22 maddelik Likert tipi tutum ölçeği geliştirilmiştir. 1996 yılında Demirhan ve Altay (2001)’ın geliştirdikleri 32 maddelik ölçeğin yeni versiyonunu lise bire giden 650 kız ve erkek üzerinde uygulamışlardır. Beş dereceli Likert tipi ve 24 maddeden oluşan bu ölçekten, çıkabilecek en düşük puan 24 iken en yüksek puan ise 120’dir. Beden Eğitimi ve Spora yönelik Tutum Ölçeği’nin Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayısı 0.93 olarak belirlenmiştir (Demirhan ve Altay, 2001).

Güllü ve Güçlü (2009) tarafından beden eğitimi ve spor dersine ilişkin orta öğretim öğrencilerinin tutumlarını belirlemek için 35 maddelik Likert tipi bir ölçek geliştirilmiştir. 35 maddelik ölçeğe yapılan madde analizi sonucunda, madde toplam korelasyon metodunda madde korelasyonlarının 0,43-0,65 arasında farklılık gösterdiği anlaşılmaktadır. Ölçeğin güvenilirliği için 50 lise öğrencisine 45 gün ara ile “test-tekrar test” yöntemi uygulanmış ve Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Kat Sayısına bakılmış bunun sonucunda ise korelasyon katsayısı 0,80 olarak tespit edilmiştir. Buna ek olarak, ölçeğin iç tutarlılığı için Cronbach Alpha kay sayısı 0,94 olarak tespit edilmiştir. Bu sonuçlara bakıldığında ortaöğretim öğrencileri için hazırlanmış beden eğitimi dersi tutum ölçeğinin, geçerliliği ve güvenilirliği sağlanmış bir ölçek olduğunu göstermektedir (Güllü ve Güçlü, 2009).

2.2.7. Konu ile ilgili yurtiçinde yapılmış araştırmalar

Altay ve Özdemir (2006) tarafından yapılan çalışmada, ortaokulda okuyan 5. ve ilköğretim çağında öğrenim gören 4. sınıf öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersine ilişkin tutumlarının olumlu olduğu, aynı çalışmada kız öğrencilerin tutum puanlarının erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu bunun yanında sınıf seviyesi arttıkça tutum puanlarında azalma olduğu saptanmıştır. Anne ve babalarının eğitim durumlarına ve öğrenci ailelerinin ekonomik durumlarına göre beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutumları arasında fark bulunmadığı görülmüştür.

Aras (2013)’in “İlköğretim öğrencileri ile beden eğitimi öğretmenlerinin beden eğitimi dersinden beklentilerinin ve derse yönelik tutumlarının incelenmesi” isimli araştırmasına ilköğretim çağında öğrenim gören 1007 öğrenci ile 31 beden eğitimi öğretmeni katılmıştır. Araştırma sonucunda öğrenci ve öğretmen görüşlerine göre okullarda spor tesislerinin yetersiz olduğu, öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersine ilişkin tutumlarının yüksek olduğu, bunun yanı sıra öğretmenlerin daha sonraki yıllarda beden eğitimi girmek istedikleri anlaşılmıştır. Öğretmen görüşleri doğrultusunda beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin genel anlamda beden eğitimi dersinin amaçlara ulaştığını düşündükleri saptanmıştır.

Zengin (2013) tarafından yapılan “çocuk ve gençlik merkezlerinde eğitim gören 12-18 yaş arasındaki öğrencilerin beden eğitimi dersine yönelik tutumlarının spor yapma durumu ve yaş değişkenlerine göre incelenmesi isimli araştırmaya toplam 151 öğrenci katılmış, araştırmanın sonucunda ise öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersine ilişkin tutumlarının spor yapma durumu ve yaş değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür.

Holoğlu (2006), İlköğretim İkinci Kademedeki Öğrenim Gören Kız Öğrencilerin Beden Eğitimi Dersine Karşı Tutumları incelenmiş, kız öğrencilerin tutum ölçek puanları ile iller, okullar, hizmet bölgeleri, doğum yerleri, anne-baba eğitim düzeyleri ve uzun süredir yaşadıkları yer değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Uluişik (2015) tarafından yapılan “Ortaöğretim öğrencilerinin sınıf ve cinsiyet değişkenlerine göre beden eğitimi dersine yönelik tutumlarının incelenmesi” isimli araştırmaya 59 erkek ve 91 kadın olmak üzere toplam 150 orta öğretim öğrencisi katılmıştır. Araştırmanın sonucunda cinsiyet değişkenine göre orta öğretim öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersine ilişkin tutumlarının istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermediği anlaşılmıştır. Bunun yanında ortaöğretim öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersine ilişkin tutumlarının öğrenim görülen sınıf değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermediği sonucu tespit edilmiştir.

Çetin (2007)’in “Orta öğretim öğrencilerinin beden eğitimi ve spora ilişkin tutumlarının karşılaştırılması” isimli çalışmada, öğrencilerin başarı düzeyleri ile beden eğitimi ve spora ilişkin tutumları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Zengin, Hekim ve Hekim (2016) tarafından yapılan “Ortaöğretim ve ortaokulda öğrenim gören öğrencilerinin beden eğitimi dersine yönelik tutumlarının öğrenim kademesi ve cinsiyet değişkenlerine göre incelenmesi” isimli araştırmaya Burdur ve Isparta illerinde yer alan orta öğretim kurumlarında öğrenim görmekte olan 183 öğrenci ile 187 ortaokul öğrencisi dahil edilmiştir. Araştırma sonucunda ortaokul öğrencileri ile

karşılaştırıldığında lise öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersine ilişkin tutumlarının daha olumlu olduğu anlaşılmıştır. Buna karşın cinsiyet değişkenine göre ele alındığında ortaokul ve lise öğrencilerinin beden eğitimi ve spor ilişkin tutumlarının cinsiyet değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermediği sonucu tespit edilmiştir.

2.2.8. Konu ile ilgili yurtdışında yapılmış araştırmalar

Chung ve Plilips (2002) tarafından yapılan “Amerika Birleşik Devletleri ve Tayvan”da öğrenim görmekte olan lise öğrencilerinin beden eğitimi dersine yönelik tutumlarının egzersize ayrılan zaman, millet ve cinsiyet değişkenlerine göre incelenmesi” isimli araştırmanın sonucunda öğrencilerin egzersiz yapmak için harcadıkları zaman değişkeninin beden eğitimi ve spora ilişkin tutum üzerinde önemli bir belirleyici olmadığı, buna karşın öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutumlarının cinsiyet ve millet değişkenlerine göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık gösterdiği sonucu tespit edilmiştir.

Ryan vd. (2003) ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi öğretmenlerine ve derslerine karşı olan tutumlarını belirlemek amacıyla araştırma yapmışlardır. Ayrıca aynı çalışmada öğrencilerin cinsiyet ve ırkları gibi değişkenler açısından derslerine ve beden eğitimi öğretmenlerine yönelik tutumları da incelenmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen sonuçlara göre öğrencilerin %83’ünün çeşitli aktivitelere katılmaktan hoşlandığını, % 80’inin beden eğitimi öğretmenlerini sevdiğini ve %79’unun Beden Eğitimi derslerinde eğlendiğini gösterirken; %38’inin kısa ders periyotlarını ve %27’sinin ise beden eğitimi dersi için giyinmeyi sevmedikleri anlaşılmıştır.

Dismore ve Bailey (2004)’in İngiltere’de 7-18 yaş arası 3309 öğrenci arasında yaptıkları uluslararası bir çalışmada, öğrencilerin beden eğitimi ve spora ilişkin bakış açılarını araştırmışlardır. Çalışma sonucunda öğrenciler ilk sırada beden eğitimi ve spor sayesinde sağlıklı ve zinde kaldıklarını belirtirken, ikinci sırada ise beden eğitimi ve sporun diğer derslere yardımcı olmadığını ifade etmişlerdir.

Zeng, Hipscher ve Leung (2011) tarafından yapılan araştırmada ortaöğretim öğrencilerinde beden eğitimi dersine yönelik tutumların bazı demografik değişkenlere (cinsiyet, sosyo-ekonomik yapı, etnik köken) göre incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya 9-12'inci sınıf öğrencisi olan 603 erkek ve 714 kadın olmak üzere toplam 1317 lise öğrencisi katılmıştır. Araştırmanın sonunda lise öğrencilerinin beden eğitimi dersine yönelik tutum düzeylerinin cinsiyet, etnik köken ve sosyo-ekonomik yapı değişkenlerine göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.

Gary ve David (1991) çocukların aktiviteye ilişkin tutumlarını ve beden eğitime ilişkin algılarını ortaya koymaya yönelik çalışmasına 291 ortaöğretim, 391 ilköğretim öğrencisi katılmıştır. Araştırma sonuçları kız öğrencilerin erkek öğrencilerden daha olumlu bir tutumla beden eğitimi dersine katıldıklarını ortaya koymuştur.

2.3. Sportmenlik kavramı ve sportmenlik davranışı

2.3.1. Sportmenlik kavramı

Sporcu kişilik özellikleri ve sportmence tutumlar sürekli tartışma konusudur. Ahlâkî davranış ya da etik olarak da ifade edilen sportmenlik davranışına dair tartışmalar, standart olarak değer yargıları veya teorilerden ziyade bireyin fikirlerini yansıtır (Kağıtçıbaşı, 2005).

Sportmenlik kavramı, sporcudan beklenen doğru davranışlar olarak ifade edilebilir. Sportmenliğin tanımı; "Kaybedebilen ya da şikâyet etmeden mağlup olabilen, kural dışı davranışlarla kazanmayan ve rakibine iyilik, cömertlik ve nezaketle davranan kişi" olarak da denilebilir. Sportmenlik, sabır, samimiyet, kendini kontrol, cesaret, küçümsememek, kendine güven, başka bireylerin doğrularına ve fikirlerine saygı duyma, kibarlık, iyilik, onurluluk, ortaklık, asillik ve cömertlik gibi yönleri yansıtmayı gerektirir. Sportmenliğin amaçları arasında oyundaki tansiyonu yükseltmekten ziyade tansiyonu düşürmek hedeflenir (Sakallı, 2001).

Sportmence davranışta rakibe takımdaki işbirliğin gereğine uygun olarak yaklaşım sergilenir. Yarışmanın temel hedefi sporcuların sahip olduğu becerilerin karşılaştırılmasıdır. Sporcular, kendilerine haksız başarı sağlayan hakem hatalarını kabul edip etmeyeceklerine dair karar vermeleri önemlidir. Çünkü hakem düdüğünden çok bu kararlar spora dalına ilişkin kuralların yanlış uygulanmasını ifade etmektedir (Felicity, 2002).

Yarışma tansiyonu yükseldiğinde ve kazanmak önem arz taşıdığı noktada sportmenlik davranışı önemli olmaya başlar. Kısacası sportmenlik davranışı, başarı sürecinde etik (doğru) davranışların tercih edilmesini gerektirir (Açıkada, 1993).

Bir takım bilimsel çalışmalarda spor yapmanın yardımlaşma ve paylaşma gibi davranışları azalttığı belirtilirken, saldırgan davranışları arttırdığı ifade edilmektedir. Söz konusu çalışmalarda antrenörlerin oyuncuların başarılarına odaklanmaktan çok kazanmaya odaklandıkları ifade edilmektedir. Antrenörlerin sporculara sportmence davranışlar kazandırmak üzere eğitilmesi gerekirken çoğu antrenör bu durumu göz ardı etmekte hatta sportmenliğe aykırı tutum sergilemektedir. Sportif faaliyetler, sporcuların sosyal ve sportmenlik yönlerinin geliştirilmesinde yadsınamaz bir rolü vardır. Doğal olarak eğitimi rolü üstlenen antrenörlerin sporcuların sportmenlik davranışlarını geliştirmesinde önemli role sahip olduğu bilinmelidir (Hünük ve Demirhan, 2003).

Sportmenlik dışı eğilimlerin ve kural dışı davranışların artması ego ile birebir ilişkilidir. Kişinin saldırgan hareketleri ile ego amaçları arasında ilişki vardır (Tavşancıl, 2002b).

Sportmenlik, sporda ahlâkî davranışı ifade eder. Sporcuların rekabetin olduğu oyunlarda ne yapması olarak değil nasıl yapması gerektiği olarak belirtilebilir. Zaman çalmaya yönelik davranan sporcuları antrenörlerinin uarması, bir sporcunun rakibini istemeden düşürdükten sonra yerden kaldırmak için ona elini uzatarak iyi olup olmadığını sorması, sporcuların rakibin sağlığını ve güvenliğini düşünerek davranması, sporcuların hakemlerin yanlış çaldıkları düdüklarını düzeltmeleri, kurallara net bir şekilde uyulması sportmen davranışlara örnek olarak gösterilebilir (Tavşancıl, 2002).

Bir futbolcu bakış açısına göre sportmenlik, maç öncesi, maç içinde, devre arasında ve maç sonrası rakibine ne şekilde davrandığıyla ilgilidir. Sportmen sporcular maçtan önce rakibinin elini sıkarak aynı şekilde maç sonrası tebrik etmek için sıkırlar, rakip takımın oyuncusunu iyi bir şut attıktan sonra tebrik edebilir; kazanınca mütevazı olur, kurallara uyar ve kaybederken sabırlı olur, oyuna değer verir, rakibine kötü konuşmaz ve dürüst oynamaya gayret gösterir (Başer, 2009).

Sportmenlik demek; asil davranmak, iyi ahlâklı olmak, büyüğünü saygı gösteren, küçüğünü sevgi gösteren, cemiyete faydalı, hürmetkâr, yüreği ve bileği kuvvetli olmak demektir. Gerçek sportmen, ruhen ve bedenen kendisini geliştirmiş aynı zamanda hakkaniyeti gözetken kişidir. Çeşitli hile ve oyunlarla alınacak galibiyeti reddeder; iyi niyetli bir mücadele sonucunda yenilse bile şerefiyle yenildiğine inanır. (Güllü ve Güçlü, 2009).

Wendell: “Kazandığında az övünmek, iyi olmak, nazikçe sevinmek kaybederken kendine hâkim olmak, kabullenmek ve susmak sportmenliğin erdemleridir” demiştir. Sportmenlik, kendi doğrusunu uygulamaya çalışan rakip sporcuya saygı göstermektir (Aras, 2013).

Sportmen davranışlarda sporcular alışkanlıklarını, eğilimlerini ve spor geleneklerini koruduklarını belirtmişlerdir. Kurallara uygun mücadele etmek dostluğun gelişmesine katkı sunar. Oyunda kazanmak ya da kaybetmekten çok oyunun ne şekilde oynandığı önem taşır. Bir diğer ise, spor eğlencesini ve zevk almayı amaçlarken, bu görüşün aksine rekabetçi ve müsabakaya dayalı sporlarda zafere giden yolda çalışmak ve özverili olmak amaçlanır. Sporun ruhunda zevk almak olmalı ve oyun ile bağdaşmalıdır. Bu görüş özünde faydacılığın (pragmatizm) bir türüdür. Üçüncü bir görüş olan sportmenliğin fedakârlık olduğu, adalet ve dürüstlük hesabına yapılan hareketler olarak ifade edilir. Buradaki asıl güdülenme başkası için (rakip) endişelenmektir. Rakip oyuncuya saygı göstermek, yardım etmek, yeri geldiğinde alkışlanacak tutum sergilemek önem taşımaktadır. Bu görüş ünlü düşünür İmanuel Kant’ın deontolojik ahlâkıyla benzerlik gösterir ancak her şey için adalet ve sorumluluk amaç olarak görülemez. Amaç bir başkasının iyiliği olmalıdır (Tezbaşaran, 1996).

2.3.2. Fair play'in tarihsel gelişimi

Sportmenlik kavramı içerisinde değerlendirilen Fair play, tarih boyunca çeşitli dönemlerde farklı şekillerde önümüze çıkmaktadır. Bazı dönemlerde formal bazı dönemlerde ise informal fair play anlayışı ön plana çıkmıştır. Ancak farklı şekillerde olsa bile fair play anlayışı tarihi süreç içerisinde daima var olmuştur (Sezen, 2009).

2.3.2.1. Antik çağda fair play

Tarihte fair play ifadesi farklı bir deyiş ile ortaya çıktığı en eski yer Yunanistan'dır. Günümüzdeki fair play ifadesi çerçevesinde spor kurallarının belirlenmesi, şans eşitliği ve hakem kararlarına uyulması gibi sıradışı benzerlikler bulunmaktadır (Olympischer Sport in der Informationsgesellschaft, 2001).

Antik Yunanda yarışma kuralları gruplandırılabilir. Bunlardan en kolay olanı rekabetçi oyunlar için oluşturulan kurallardır. Bunun bir örneği olan edebi bir metne göre milattan önce 480 yılında koşu müsabakalarında hatalı çıkış yapan sporcuların kırbaçlanma cezası aldığı ifade edilmektedir. İkinci tür kurallar ise Olimpia'daki oyunlar esnasında uygulanacak davranışlarla ilişkilidir. İlk aşamada sporcular, sporcu yakınları (baba, erkek kardeşler ve antrenörler) olimpiyatlar süresi içinde hiçbir kural dışı davranış sergilemeyeceklerine dair yemin ederler. İkinci aşamada sporcular on aydır eğitim aldıklarına ve çalıştıklarına dair yemin ederler. Sporcuların faaliyetlerini inceleyen kişiler ise karar verirken hile yapmayacaklarına ve karar vermede etkili olan bilgilerini gizli tutacaklarına yönelik yemin ederler. Kural ihlallerinin net bir şekilde fark edilmesi zor durumlar için yemin edilmektedir. Tanrının her şeyi gördüğüne yönelik oluşan inanç cezaların etkili olması açısından önem taşımaktadır. Buna rağmen söz konusu bu tarihlerde rüşvetin yaygın olduğu bilinen bir gerçekliktir. Üçüncü tür kurallar ise olimpiyatlara katılım şartlarıyla ilgilidir. Yarışlara katılmanın birinci şartı özgür bir Yunanlı olmaktır. Bunun yanında evli bir çiftten dünyaya gelmiş olmak ve hiçbir şekilde suça karışmamış olmak gerekmektedir (McIntosh, 1979).

Yunanlılar olimpiyat oyunlarının üst düzey yöneticilerini Hellanodikai olarak ifade etmektedirler. "Seçkin Helen" olarak ifade edilen makama saygın kişiler seçilmektedir.

Helanodiklik görevi çok şerefli bir görev olmasının yanı sıra soylu sınıfa geçmek için bir basamak olduğundan bu yolda mücadele edilen bir meslek halini almıştır. Başlangıçta bu kıymetli görevi olimpiyatların kurucuları yerine getirmiştir. Pisa Kralı Dinamas, Elis Kralı Ipitos ve Pelops antik olimpiyatların ilk üst düzey yöneticileri (Hellanodikai) olarak tarihe geçmişlerdir (McIntosh, 1979), (Salmenkyla, 1995), (Alpman, 2001).

Günümüzdeki fair play düşüncesini antik dönemden ayıran temel fark, eski Yunanlıların amatör sporla profesyonel spor arasında herhangi bir fark görmemiş olmalarıdır. Antik oyunlar sırasında tanrılar müsabakalara müdahale ediyorlardı. Şampiyonluk en hızlı olanın değil, tanrıların yardım ettiği kişilerin olurdu (Olympischer Sport in der Informationsgesellschaft, 2001).

Örnek olarak; Ulis, yarışma sırasında Atena'dan yardım ister. Atena ise Ulis'in organlarını hafifletir ve en önde koşan Aias'ı iterek kaymasına ve hayvan pisliğine düşmesine sebep olur. Seyirciler mağlup olan ve pislenmiş olan sporcu ile alay ederler. Bu durumla ilgili Guttman, antik olimpiyatlarda, günümüze benzer sportmenlik dışı tutumlar olduğunu vurgulamaktadır (Yıldıran, 1992).

Antik olimpiyatlarda modern bir fair play anlayışı yoktur. Boks ve güreşin karışımından ortaya çıkan pankrasyon'da tırmalama ve ısırma dışında her türlü vuruş, tutuş ve kurnazlık yapmak serbestti. Günümüz anlayışında ise zafer kazanan rakibe saygı gösterilmelidir. Antik Yunan'da, rakibe saygı gösterme ve rakibi dikkate almaktan uzak bir anlayış hâkimdir. Bu anlayışa, sporcuların yanı sıra seyircilerde yabancıdırlar. Eski Yunan'da sadece kazananlar övülmekte, kaybedenler ise elinden geleni yapsa dahi alay konusu olmaktadır. Ayrıca, antik Yunan seyircileri fazlasıyla taraflıydılar ve sık sık müsabaka akışına müdahale ederlerdi (Olympischer Sport in der Informationsgesellschaft, 2001).

2.3.2.2. Ortaçağ'da fair play

Orta Çağda en önemli konulardan biri de şövalyelik kavramının fair play felsefesi ile aynı anlama gelmesiydi. Fair ifadesinin çoğu durumlarda “şövalyece” ifadesiyle değiştirilebilir olduğu belirtilmesidir. Şövalyelik mesleği en parlak devrine Haçlılar zamanında ulaşmaktadır. Şövalyeler ölçülü disiplinli davranışlarıyla bilinmektedirler. Onlar, davranış ve ahlak töresine bağlı kalmışlardır. Soylu davranışlar ve Hıristiyanlık erdem biçimleri şövalyeler için bağlayıcıdır. İdeal bir şövalye sadık, cömert ve gururlu olmalıdır (Olympischer Sport in der Informationsgesellschaft, 2001).

Fair play anlayışı ile şövalyelik davranışları arasında, rakibe saygı gösterme, haksız kazanımdan kaçınma ve onurlu muamele yönünden yakın bir bağlantı olmasına rağmen, çeşitli hususlarda ayrılmaktadır. Seyircisi tümüyle yanlı olan orta çağ yarışmaları, kralların gücünün ispat edildiği etkinlikler olması nedeniyle, turnuvalarda yarışmacılar fırsat eşitliği yerine, gösteriş ve zümre çıkarlarını ön planda tutmaktadırlar (Yıldıran, 1992).

Yarışmalar ya da turnuvalar, imparatorluk gücünü ispat etme yeri ve şövalyeler bunun sonucunda her türlü aşağılanmayı kabullenmekle yükümlüydü. Genel itibarıyla, Hıristiyanlığın güdümünde yarışan şövalyeler, deneyimi olmayan rakiplerine sert davranarak seyircilerin takdirini kazanırdı. Doğal olarak bu durum performansını en iyi şekilde sergileme anlayışıyla ters düşmektedir (Olympischer Sport in der Informationsgesellschaft, 2001).

Orta Çağda Kelime olarak “fair play” henüz dilde yada literatürde mevcut değildir. Ancak 1467 yılında yayınlanan İngiliz Turnuva Kurallarında centilmenlik dışı hareketler için “faul play” ifadesi kullanılarak, bir başka alternatif kavram ortaya atılmıştır. Fair play ifadesi ise, “fırsat eşitliğini korumak”, “şövalyece düşünüş tarzını göstermek” anlamıyla ilk kez William Shakspeare tarafından 16. yüzyıl sonlarında kullanılmış ve spor literatürüne tahminen 18. yüzyılda zar oyunu ile dahil edilmiştir (Yıldıran, 1992).

Erdem, soyluluk, Şeref ve şan böylece daha en başından bu yana fair play, müsabaka alanında varlığını göstermektedir. Genç soylu bir savaşçı, sahip olduğu yüksek mertebenin şerefine uygun mücadele etmek ve erdemli olmak durumundadır (Huizinga, 1995).

2.3.2.3. Yeniçağ'da fair play

18. yüzyıl boyunca temelde dar gelirli çocukların eğitimini sağlaması için açılan yatılı okullar, o dönem sadece üst düzey ailelerin çocuklarının eğitim aldığı okullar haline gelir ve az sayıdaki öğretmenleri, ilkel barındırma olanakları, yetersiz okul binası, disiplinsiz öğrencileriyle zamanla yozlaşarak amacının dışına çıkmıştır (Yıldıran, 1992). Ancak daha sonraki dönemlerde okullarda yeni yöntemler uygulanmaya başlamakta ve eğitime olan ilgi artmaktadır. Rugby Kolejinde okul müdürlüğü yapan Thomas Arnold, ilk önce öğrencilerin çağdışı davranışlarını ve geleneklerini değiştirmeye karar vermiştir. Temel hedefi centilmen bir hıristiyan yetiştirmek olan Thomas Arnold, bunu sağlamak için din eğitimine öncelik verir. Kendisi sporla yeterince ilgilenmemesine rağmen öğrencilerini spor aracılığıyla Hıristiyanlaştırmayı hedeflemekte, onları kriket ve futbol gibi oyunları oynamaya teşvik etmektedir. Sportif etkinlikler sırasında da öğretmenleri centilmenlik dışı davranışlar sergileyen öğrencileri ikaz etmeleri için görevlendirmiştir. Uppingham okulunun müdürlüğünü yapan Edward Thring ise Arnold'ın tersine öğrencilerin aktif hayata adaptasyonunu sağlamayı hedeflemektedir. Karakter gelişiminde sporun önemine inanan okul müdürü, sporu ders programına dâhil ederek ilk cimnastik salonunu açtırır (Yıldıran, 1992).

2.3.2.4. İngiltere'de modern fair play'in oluşumu

Soylu İngilizlerin yüzyıllardır süregelen yarışma, yarıştırma ve bahis alışkanlığı Fair play kavramının yaygınlaşmasında ve yerleşmesinde önemli rol üstlenmiştir. Henüz 1600'lü yılların başlarında soylu kişiler, kuralları, koşu alanları, ödülleri kiloları ve hakemleri önceden belirlenmiş jokeyler ile yarışmalar tertipledikleri bilinmektedir. Halkın yarışlara olan ilgisini arttırmak için açılan bahisler sayesinde kaba ve vahşi müsabaka çeşitleri medeni faaliyetlere dönüşmekte soylular, yarışma boyunca ahlaklı, terbiyeli ve bütün kurallara uymaya özen göstermektedirler (Olympischer Sport in der

Informationsgesellschaft, 2001). Guttmann'ın tanımladığı spor centilmenliği belli bir zümrenin ürünüdür. Başka bir deyişle, spor centilmenliği ifadesi İngiltere'de Viktorya döneminde orta ve yüksek zümrede bulunan kişilerin buluşudur. Bu ifade, görünürde haklı gibi gözükse de özünde tartışmalıdır. Nitekim bu ifadenin net şekline ulaşması, doğal yoldan bir gelişim ve oluşum sürecinin yaşanmasına bağlıdır. Bir taraftan fair play felsefesinin Viktorya döneminde net şekline ulaştığı belirtilirken, diğer taraftan da o döneme ait bir "buluş" şeklinde yorumlanması olanaksız gözükmektedir. Yine, fair play anlayışının belirli bir tabakanın buluşu olduğunu kabullenmekle birlikte, bu buluşun tamamen Viktoria dönemine dayandırılması yanlış bir söylemdir. Çünkü sporda fair play çerçevesinde değerlendirilebilecek davranış biçimlerinin gerek antik çağda ve gerekse Orta Çağda üst düzey kişilere ait etik değerlerden kaynaklandığı bilinmektedir (Yıldıran, 1992).

2.3.3. Türkiye'de fair play'in tarihsel gelişimi

Osmanlı döneminde spor organizasyonu ve uygulanış biçimi sıradan veya rastgele bir yapıda olmayıp kurumsallaşmıştır. Spor vakıflarının ve tekkelerinin kurulması, okçuluk spor dalında kanun çıkarılması, okçuluklar uğraşan sporcular için kabza alma törenleri, sporcu davranışlarına yönelik kuralların belirlenmesi, lisanslı sporculuk uygulaması ve bunları muhafaza eden gelenekler bu dönemde oluşturulmuştur. Osmanlı Devleti'nde Türk sporcuların yetişmesi için yeterli zemin oluşturulmuştur. Bu yönüyle, Türk sporunun Osmanlı Devleti'nde kurumlaşmış yapısı, felsefesi olduğunu söylemek mümkündür. Bu spor felsefesinin her devirdeki kuvvetli emarelerini günümüze kadar nakletmişlerdir. Milli spor geleneğimiz ve spora dair kurumlar Osmanlı dönemine uzanmakla beraber, beden eğitimi ve spor faaliyetlerinin modern yöntemlerle okullarda uygulanması ve bu alanda yabancı spor adamlarının Avrupa'dan getirilmesi de, Osmanlı Devleti'nin son dönemine dayanmaktadır (Güven, 2000).

Türkiye'de Fair Play kavramının kullanıldığı ilk yazılı eser Meliha Ateşoğlu tarafından çevirilen, Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayınları tarafından çıkarılan "Sporda Erdemlik-Fair Play" başlıklı eserdir. Ateşoğlu bu eserinde Fair Play kavramını tanımlarken, Fair Play faaliyetleri ve Fair Play'de aşama çalışmalarına yer vermiştir (Ateşoğlu, 1974).

Türkiye’de, Fair Play’le ilgili ilk kurumsal yapılanma, Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi tarafından oluşturulan Fair Play Komisyonu’dur (Yıldıran, 2002).

Uluslararası Olimpiyat Komitesi, 1981 yılında Uluslararası Fair Play Konseyi’ni (IOC) resmen tanıdıktan sonra, IOC’ye bağlı ülkelere ait Olimpiyat komiteleri tarafından fair play kavramı gündeme alındı. Ülkelere ait her kurulda Fair Play’e ilişkin bir komisyon kurulmasını IOC’nin önermesinin ardından; Türkiye Milli Olimpiyat Komitesinde bu konuya ilişkin çalışmalara başlanmıştır. 17 Kasım 1981’de toplanan TMOK yönetim kurulu, ilk defa görev yapacak Fair Play komisyonunu belirlemiştir. Bunlar Dr. Tarık Özerengin, Avukat Merih Sezen, Olimpiyat madalyalı atlet Ruhi Sarıalp, Uluslararası boks hakemi Ahmed Cömert olarak ve Spor Yazarı Doğan Koloğlu olarak belirlenmiştir. Fair Play komitesi Mayıs ayında ödül için bir diploma ve plaket yapılması yönünde karar verdi. Ülke genelinde araştırmalar yapan komite, Türkiye’deki ilk fair play ödülünü 1982 yılında İzmir’de düzenlenen Balkan Yelken şampiyonasında Yunan rakibi yanlış yola sapınca onu uyararak dilsiz ve sağır yelken sporcusu Varol Hepağuşlar’a vermiştir. Fair Play çalışmalarını sürdüren komite 1983 yılında önemli bir başarı elde etmiştir. Konya’da faaliyet gösteren Derbent Spor’un kalecisi İsmet Karababa, takımı kümeye düşmesi ihtimaline rağmen hakemin tereddütte kaldığı golü kabul ederek Türkiye Fair Play Ödülüne layık görülürken; Bisiklet sporcusu Ömer Ali Erikçi de Akdeniz turunda vitesi arızalanan Yunanlı rakibine bisikletini vererek bu davranışıyla Fair Play Ödülüne layık görüldü. İlk defa 1983 yılında Türkiye, Dünya Fair Play Ödülüne adı geçen her iki centilmen sporcuyu da aday göstermiştir. CIFP konseyi İsmet Karababa’yı Fair Play’in en önemli ödülü olan Baron Pierre de Coubertin ödülüyle ödüllendirmiştir. Bir diğer sporcu olan Ömer Ali Erikçi de kutlama mektubu almıştır. Ardından Paris’te yapılan ödül töreninde İsmet Karababa’ya ödülü verildi. 1985 yılından sonra Türkiye’de konsey adına Fair Play çalışmalarını, genel sekreter yardımcısı görevini yürüten Avukat Bülent Savcı yerine getirdi. Savcı’nın vefatının ardından genel sekreter yardımcılığına getirilen Türkay Peker Fair Play’den sorumlu yönetici oldu (Türkiye Fair Play Konseyi).

TMOK, destekleriyle Fair Play Konseyi’nin uluslararası Fair Play kurumları arasında saygın bir yer edinmesini sağlamıştır. 1994’te, Zürih’te Avrupa ülkelerinin Fair Play

temsilcilerinin katılımıyla ve Türkiye'nin de kurucu üye olduğu aynı zamanda 2. başkanlığına Türk üye olan Erdoğan Arıpınar getirilmiştir. Avrupa Fair Play Birliği (EFPM), Arıpınar'ı, Avrupa grubuna içerisinde yer alan; Azerbaycan, Gürcistan, Ermenistan, Moldova, Bosna-Hersek, Arnavutluk ve Makedonya gibi Kafkas ve Balkan ülkelerinin Fair Play kurumsal yapılanmalarını sağlamak ve çalışmalarını yönlendirmek üzere görevlendirmiştir. 1997 yılına gelindiğinde Türkiye, Fair Play faaliyetlerinde Avrupa'da örnek ülke seçilmiştir. EFPM, kurumun yayın organı olarak faaliyet gösterecek ve yılda 2 kez yayınlanacak olan 'Play' Fair adlı gazetenin Türkiye'de basılmasını ve Genel Yayın Yönetmenliğini Fair Play Konseyi Başkanı Erdoğan Arıpınar'ın yapmasını kararlaştırmıştır. İki yıl sonra Paris'te toplanan EFPM Genel Kurulu'nda üyeler, Türkiye'de basılan "Play Fair" gazetesinin son derece profesyonelce hazırlandığını, kullanılan İngilizcenin çok iyi olduğunu ve gazetenin, EFPM'nin en başarılı faaliyeti olduğunu vurgulamışlardır. Avrupa Olimpiyat Komiteleri Birliği (EOC) ve EFPM, 2000 yılı Fair Play Büyük Ödülü'ne, Fair Play'in yayılmasında, anlatılmasında, geliştirilmesinde ve ülke çapında duyurulmasında başarılı hizmetlere imza atan TMOK Fair Play Konseyi'ni layık gördü (Yıldırım, 2002).

2002 yılında düzenlenen Dünya Futbol şampiyonasında Türkiye, üçüncülük maçı oynadı. Maçı kazanmak ülkenin menfaatleri açısından önemliydi. Ancak daha önemli olan, maç sırasında ve maç sonrasında Türk ve Koreli taraftarların, oyuncu ve yetkililerin yansıtmış olduğu dostluk görüntüleri vasıtasıyla verilen mesajdı. Dönemin Galatasaray başkanı Özhan Canaydın, 2002 Dünya Kupası'nda bütün dünyanın gördüğü dostluk mesajlarının Türkiye sınırları içinde de gösterilmesini taraftarların, basın ve spor yöneticilerinin daha özverili ve iyi niyetli olmaları sonucunda ortaya çıkacağını belirtmiştir (Katkat, 2005).

2.3.4. Konu ile ilgili yapılmış araştırmalar

Kayıoğlu ve diğerleri (2015) tarafından yapılan araştırmada ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi ve spor derslerinde sportmenlik davranışlar sergileme düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya 2014-2015 eğitim ve öğretim yılında Karabük ilinde bulunan ortaokullarda öğrenim gören 295 öğrenci dâhil edilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin beden eğitimi ve spor derslerinde

sportmenlik davranışlar sergileme düzeylerinin tespit edilmesinde “Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışı Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmanın sonunda öğrencilerin beden eğitimi ve spor derslerinde sportmenlik davranışlar sergileme düzeylerinin sınıf düzeyi, cinsiyet ve ailenin ekonomik gelir düzeyi değişkenlerine göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermediği, buna karşılık okullarda spor salonu bulunmasının öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersi sportmenlik davranışlar sergileme düzeylerini etkilediği tespit edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, okullarında spor salonu bulunan öğrencilerin beden eğitimi ve spor derslerinde sportmenlik davranışlar sergileme düzeylerinin okullarında spor salonu bulunmayan öğrencilerden istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Esentürk ve diğerleri (2015) tarafından yapılan çalışmada lise öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersinde sportmenlik davranışı sergileme düzeylerinin bazı demografik değişkenlere göre incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya 138 kadın ve 93 erkek olmak üzere 231 lise öğrencisi dâhil edilmiştir. Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin beden eğitimi ve spor derslerinde sportmenlik davranışlar sergileme düzeylerinin tespit edilmesinde “Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışı Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmanın sonunda öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersinde sportmenlik davranışı sergileme düzeylerinin yaş, aile gelir düzeyi, ilgilenilen spor dalı ve cinsiyet değişkenlerine göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Buna karşılık öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersi sportmenlik davranışı sergileme düzeylerinin ebeveyn eğitim durumlarına göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır.

Hacıcaferoğlu ve diğerleri (2015) tarafından yapılan çalışmada ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersinde sportmenlik davranışlar sergileme düzeylerinin bazı demografik değişkenlere göre incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya 2013-2014 eğitim ve öğretim yılında Malatya ili Battalgazi ilçesinde bulunan ortaokullarda öğrenim görmekte olan 670 öğrenci dâhil edilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin beden eğitimi ve spor derslerinde sportmenlik davranışlar sergileme düzeylerinin tespit edilmesinde “Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışı Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmanın sonunda öğrencilerin ölçek maddelerine verdikleri yanıtların orta düzeyde

olduğu, öğrencilerin ölçekte en fazla “Oyunda rakibim düşerse kalkmasına yardım ederim” maddesine katıldıkları, öğrencilerin “Kazanmak için gerekirse hile yaparım” maddesine ise en düşük düzeyde katıldıkları tespit edilmiştir. Cinsiyet değişkenine göre ele alındığı zaman öğrencilerin beden eğitimi ve spor derslerinde sportmenlik davranışlar sergileme düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermediği, Buna karşılık sınıf değişkeninin öğrencilerin sportmenlik davranışlar sergileme düzeyleri üzerinde önemli bir belirleyici olduğu bulunmuştur. Elde edilen bulgulara göre, sınıf düzeyi yüksek olan öğrencilerin beden eğitimi ve spor derslerinde sportmenlik davranışlar sergileme düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Aynı araştırmada baba eğitim düzeyinin öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersinde sportmenlik davranışlar sergileme düzeylerini etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır.

Efe (2006) tarafından yapılan araştırmada okullar arası yarışmalara katılan öğrencilerin fair play davranışlar sergileme düzeylerinin bazı demografik değişkenlere göre incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya ilköğretim birinci ve ikinci kademe öğrencisi olan, yaş ortalamaları 10-16 aralığında bulunan 187 öğrenci dahil edilmiştir. Öğrencilerin sporda fair play davranışlar sergileme düzeylerinin tespit edilmesinde araştırmacılar tarafından geliştirilen, geçerlik ve güvenirlik analizleri yapılan ölçek kullanılmıştır. Araştırmanın sonunda öğrencilerin sporda fair play davranışları sergileme düzeylerinin cinsiyet, öğretim kademesi ve ilgilenilen spor dalı değişkenlerine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Bunun yanında yaş değişkeninin öğrencilerin sporda fair play davranışlar sergileme sıklıkları üzerinde anlamlı bir belirleyici olmadığı bulunmuştur. Öğrencilerin sporda centilmen davranışlar sergileme konusundaki bilgi kaynaklarının başında antrenör, aile ve beden eğitimi öğretmenlerinin geldiği bulunmuştur.

Tsai ve Fung (2005) tarafından yapılan araştırmada genç sporcuların sportmenlik davranışı sergileme düzeylerinin bazı demografik değişkenlere göre incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya lise öğrencisi olan 302 basketbolcu dâhil edilmiştir. Araştırmanın sonunda sportmenlik davranışı sergileme düzeylerinin cinsiyet değişkene göre ele alındığı zaman erkek öğrenciler lehine, yaş değişkenine göre ele alındığı zaman

büyük yaş grubundaki öğrenciler lehine düşük olduğu tespit edilmiştir. Spor dalı değişkenine göre ele alındığı zaman basketbolcuların sportmenlik davranışı sergileme düzeylerinin voleybolculara kıyasla anlamlı düzeyde daha düşük olduğu, bunun yanında en yüksek sportmenlik davranış sergileme düzeyine genç basketbolcu kadınların sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

BÖLÜM 3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırma kapsamında kullanılan yöntem hakkında bilgi verilmiştir. Araştırma modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin analizinde kullanılmış olan istatistiksel analizler hakkında bilgi verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada nitel ve nicel yöntem kavramlarının birleştirilmesi olarak tanımlanan karma yöntem tekniği kullanılmıştır. Araştırmacı, deneysel çalışma gibi nicel bir aşama içerisine, nitel bir aşama veya durum çalışması gibi nitel bir aşama içerisine nicel bir aşama ekleyebilir. Bu teknik karma yöntem desenlerinden olan iç içe sıralı deseni ifade eder. Araştırmada kullanılan iç içe sıralı desen tekniğinde, destekleyici aşama, genel deseni bir şekilde geliştirmek amacıyla eklenir (Creswell ve P. Clark, 2015).

Araştırmanın nitel kısmında DYK'ya katılan öğrencilerin bu uygulama hakkında görüşleri belirlenmiştir. Bu amaç doğrultusunda araştırmanın nitel kısmında nitel araştırma desenlerinden olgu bilim tekniği kullanılmıştır. Bireylerin deneyimlerini ve görüşlerini belirtmek için kullanılan olgu bilim deseni, farkında olunan ancak ayrıntılı ve derinlemesine bir bilgiye sahip olunmayan olgulara odaklanmaktadır. Olgu bilim çalışmalarında genellikle görüşmeler uzun sürer. Yaşantıların derinliğinin açıklanması ve ortaya çıkartılması için araştırmacının görüşme gerçekleştirdiği bireylerle yoğun bir etkileşim içine girmesi şarttır. Bir takım olgu bilim araştırmalarında ise birden çok görüşme yapılması mümkündür. Bu tarz görüşmelerde araştırmacı tarafından ulaşılan

anlamları ve açıklamaları görüşme yapılan kişiye onaylatma imkânı olduğu için araştırmanın güvenilirliği ve geçerliliği artmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Araştırmanın nicel kısmında ise, biri deney diğeri kontrol olmak üzere iki grup bulunmaktadır. Deney grubu DYK kapsamında beden eğitimi kursuna katılan öğrencilerden oluşurken, kontrol grubundaki katılımcılar ise DYK kapsamında beden eğitimi dersine katılmayan öğrencilerden oluşmaktadır. Deney ve kontrol grubuna da DYK uygulamaları başlamadan önce ön test ölçümleri yapılmıştır. Ön test ölçümlerinden sonra deney grubu bir dönem boyunca normal eğitime ek olarak DYK kapsamında beden eğitimi uygulamalarına katılmıştır. Kontrol grubu ise normal eğitimine devam etmiş DYK kapsamında beden eğitimi uygulamasına katılmamıştır. Dört ayın sonunda ise her iki gruba da son test ölçümleri uygulanmıştır. Deneysel araştırmalarda yapılan ön test ve son test sonuçlarına göre kullanılan tekniğin deney grubu üzerinde etkisi araştırılabilir (Büyüköztürk ve ark., 2008). Dolayısıyla araştırmada, “ön test-son test eşleştirilmiş kontrol gruplu yarı deneysel desen” kullanılmıştır (Büyüköztürk ve ark., 2008). Desende hazır olan iki gruptan birisi DYK kursuna katılan grup diğeri ise DYK uygulamasına katılmayan gruptur. İki grupta beden eğitimi ve spora karşı tutum ve sportmenlik davranışı puanları açısından ön test ölçümlerinde birbirine denk olmaları sağlanmıştır. İki grubunda ön test puanlarında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir (Tablo 3. 1). Yani araştırmanın başında deney ve kontrol gruplarının beden eğitimi ve spora karşı tutum ve sportmenlik davranışı puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark yoktur.

Tablo 3.1: Deney ve kontrol gruplarının ön test puanlarının karşılaştırılması

Değişkenler	Deney-Kontrol		N	Ortalama	Ss	p
	Deney	Kontrol				
Beden eğitimi ve spor tutumu	Deney	78	93,99	15,12	.87	
	Kontrol	71	94,42	16,22		
Uygunsuz davranışlardan kaçınma	Deney	78	43,70	9,19	.08	
	Kontrol	71	46,10	7,12		
Uygun davranışlar sergileme	Deney	78	38,26	8,90	.33	
	Kontrol	71	36,77	9,47		
Sportmenlik davranışı toplam	Deney	78	81,96	15,95	.72	
	Kontrol	71	82,88	14,86		

Deney ve kontrol gruplarının ön test puanları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemeye yönelik yapılan bağımsız gruplarda t-testi analizi sonuçlarına göre beden eğitimi ve spor tutumu, uygunsuz davranışlardan kaçınma, uygun davranışlar sergileme ve toplam sportmenlik davranışı puanlarında anlamlı bir farkın olmadığı belirlenmiştir ($p > .05$).

3.2. Çalışma Grubu

Bu araştırma karma yöntem olduğu için hem deneysel desen hem de nitel kısımdan oluşmaktadır. Araştırmanın nicel ve nitel kısmına katılan katılımcılar İstanbul ili Maltepe ilçesinde Güzin Dinçkök Ortaokulunda öğrenim görmekte olan öğrencilerden oluşmaktadır. Bu araştırmanın nicel bölümü için ortaokul çağında öğrenim görmekte olan 149 öğrenci çalışmaya katılmıştır. Katılımcılar “maksimum çeşitleme” ve “kolay ulaşılabilir durum örnekleme” yöntemleri beraber kullanılarak belirlenmiştir. Bu öğrencilerden 78’i beden eğitimi ve spor dersi destekleme yetiştirme kursuna katılan deney grubunu oluştururken, diğer 71 öğrenci ise beden eğitimi ve spor dersi destekleme yetiştirme kursuna katılmayan kontrol grubunu oluşturmaktadır. Deney grubunda 31 (39.7%) erkek 47 (60.3%) kız, kontrol grubunda ise 33 (%46.5) erkek 38 (%53.5) kız öğrenci bulunmaktadır. Tüm öğrenciler 10-14 yaş arasında değişmektedir. Öğrenciler 5, 6, 7 ve 8. sınıflardan karma olarak seçilmiştir. Deney grubundaki tüm

öğrenciler ilk kez beden eğitimi dersi kursuna katılan öğrencilerden seçilmişken kontrol grubundaki öğrenciler daha önce hiç beden eğitimi kursuna katılmamıştır.

Tablo 3.2: Nitel araştırmaya katılan öğrencilerin bilgileri

Rumuz	Cinsiyet	Sınıfı	Yaş	Branşı
Çınar	E	5. Sınıf	11	Futbol
İrmak	K	5.Sınıf	11	Badminton
Nehir	K	6. Sınıf	12	Badminton
Toprak	E	6. Sınıf	12	Futbol
Yamaç	E	7. Sınıf	13	Masa Tenisi
Yağmur	K	7. Sınıf	13	Voleybol
Bulut	E	8. Sınıf	14	Masa Tenisi
Rüzgâr	E	8. Sınıf	14	Futbol

Araştırmanın nitel kısmında ise örnekleme yöntemi olarak kolay ulaşılabilir örnekleme, kasti örnekleme ve maksimum çeşitlilik örnekleme birlikte kullanılmıştır. Bu doğrultuda araştırmacı kolay ulaşabildiği ve en iyi bilgi alabileceğini düşündüğü öğrenciler arasından öğrencilerin bazı özelliklerini gözeterek araştırma grubunu belirlemiştir. Bu doğrultuda hem erkek hem de kız öğrencilerden araştırma grubuna dâhil edilmiştir. Ayrıca her sınıf seviyesinden de öğrencilerin araştırmaya dahil edilmesine dikkat edilmiştir. Görüşmelere katılan öğrencilerin özellikleri tablo 3.1’de görülmektedir. Odak grup görüşmesi şeklinde yapılan görüşmeye öğrenciler dörderli gruplar halinde dâhil edilmiştir.

3.3. Veri Toplama Araçları

3.3.1. Kişisel bilgi formu

Araştırmacı tarafından geliştirilmiş olan ‘Kişisel Bilgi Formu’, araştırmaya katılan ortaokul öğrencileri hakkında bilgi toplamak amacıyla araştırmada inceleme konusu olan cinsiyet, yaş, sınıf seviyesi, öğrencinin okul dışında spor yapıyor olma durumu, daha önce sporla uğraşma durumu, evinde düzenli spor yapan kişi bilgisi, anne ve baba meslekleri, beden eğitimi kursuna kaçınıcı kez katıldığı, ailenin ekonomik düzeyi gibi sorulardan oluşmaktadır.

3.3.2. Beden eğitimi ve spor tutum ölçeği

Öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersine ilişkin tutumlarını tespit etmek amacıyla Demirhan ve Altay (2001) tarafından geliştirilen “Beden Eğitimi ve Spor Tutum Ölçeği” kullanılmıştır (Demirhan ve Altay, 2001). Ölçekte toplam 24 madde bulunmaktadır. Ölçek maddelerinden 1, 2, 3, 4, 5, 8, 11, 13, 19, 20, 22, 24. maddeler olumsuz 6, 7, 9, 10, 12, 14, 15, 16, 17, 18, 21, 23. maddeler olumlu maddeler olarak değerlendirilmektedir. Ölçekteki maddelere 1-5 arası (1=kesinlikle katılmıyorum 5=kesinlikle katılıyorum) seçeneklere göre cevap verilmektedir (Örnek madde=Beden eğitimi ve spor etkinliklerinin insanın sağlıklı gelişmesine katkı sağladığına inanırım). Ölçekte tek boyut bulunmaktadır. Bu ölçekten alınabilecek puanlar 24-120 arasında değişmektedir. Alınan yüksek puan beden eğitime ve spor dersine yönelik olumlu tutumu ifade etmektedir. Ölçekteki maddelerin madde –test korelasyonları 0.49 ile 0.62 arasında değişmektedir. Ölçeğin Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı .93 olarak belirlenmiştir. Ölçüt geçerliliği için hesaplanan korelasyon katsayısı ise .83’dür (Demirhan ve Altay, 2001).

3.3.3. Beden eğitimi dersi sportmenlik davranışı ölçeği

Sportmenlik davranışlarını ölçmek için Koç (2013) tarafından geliştirilen 22 sorudan oluşan Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışı Ölçeği (BEDSDÖ) kullanılmıştır. BEDSDÖ beden eğitimi dersi sportmenlik davranışlarını ölçebilecek güvenilir ve geçerli bir ölçek türüdür. 5’li Likert tipinde olan ve davranışların sergilenme sıklığını ölçen 22 maddelik ölçeğin 11’er maddeden oluşan iki alt boyutu vardır. İki alt boyut puanı toplanarak tek bir toplam puan da hesaplanmaktadır. Alt boyutlardan alınacak minimum puan 11 maksimum puan ise 55’dir. Toplam puanda ise minimum puan 22 maksimum puan 110’dur. Alt boyutlar; “uygun davranışlar sergileme” ve “uygunsuz davranışlardan kaçınma” olarak adlandırılmıştır. Uygun davranışlar sergileme boyutu

öğrencilerin beden eğitimi dersinde sosyal ve resmi kurallar çerçevesinde sergilemesi beklenen ve eğitimcilerin arzu ettiği davranışlarla ilişkilidir (Örnek madde= Beden eğitimi dersinde heyecanlanıp oyun kuralına uymadığımda rakibimden özür dilerim). Uygunsuz davranışlardan kaçınma boyutu ise öğrencilerin beden eğitimi dersinde sosyal ve resmi kurallar açısından kaçınması gerektiği davranışlar ile ilişkilidir (Örnek madde= Beden eğitimi dersinde yendiğim zaman karşı takım oyuncusuyla dalga geçerim). Ölçeğin dereceleme biçimi maddelerde yer alan davranışların sergilenme sıklığını ölçmeye yönelik olarak hazırlanmıştır. Cevap seçenekleri “(5) Her Zaman, (4) Çok Sık, (3) Ara Sıra, (2) Nadiren ve (1) Hiçbir Zaman” şeklinde sıralanmıştır. Ölçeğin tüm maddeleri için hesaplanan Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı .88 olarak bulunurken, alt boyutlar için hesaplanan Cronbach Alfa güvenirlik katsayıları .86 ve .84 olarak belirlenmiştir. Test tekrar test güvenirliği için hesaplanan Pearson korelasyon katsayısı ise tüm maddeler için .81 olarak belirlenirken, faktör 1 için .80 ve faktör 2 için ise .78 olarak belirlenmiştir (Koç, 2013).

3.3.4. Yarı yapılandırılmış görüşme formu

Araştırmaya katılan öğrencilerin söz konusu uygulama hakkındaki görüşlerini öğrenebilmek için bir dönem boyunca kursa katılan öğrenciler ile odak grup görüşmesi yapılmıştır. Görüşmelerde yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Sorular ilk olarak araştırmacı tarafından oluşturulduktan sonra nitel araştırma konusuna ve spor eğitimi konusunda deneyimli iki akademisyenin görüşüne başvurulmuştur. Uzman görüşleri doğrultusunda gerekli düzeltme ve eklemelerin yapılmasının ardından görüşme formu oluşturulmuştur.

Araştırmaya katılan öğrencilere yöneltilen yarı yapılandırılmış görüşme formu tez ekinde sunulmuştur

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırmada kullanılan veri toplama araçları, haftada 2 saat DYK kapsamında beden eğitimi dersi alan öğrencilere uygulanmıştır. Bir eğitim dönemi boyunca DYK'ya katılan bu öğrenciler önceden hazırlanan yıllık kurs planına göre spor dallarına (Futbol, basketbol, voleybol, masa tenisi, badminton) yönelik eğitime tabi tutulmuşlardır. Beden eğitimi öğretmenlerince düzenlenen kurslara devam zorunluluğu bulunmaktadır. İki derse girmeyen öğrenciler kurs sınıflarından çıkarılmıştır. Genel olarak sınıf mevcutlarının 18-20 öğrenci civarında olduğu ve katılımın yüksek olduğu söylenebilir. Kurslar, dersin içeriğine göre okul bahçesinde veya spor salonunda işlenmiştir. Öğrencilerin kursa katılımında son derece istekli olduğu ve spor kıyafetleriyle derse katıldıkları görülmüştür. Bireysel spor dallarında öğrenciler kendilerine ait spor malzemeleriyle derse katılırken takım sporlarında ise beden eğitimi öğretmeni okula ait malzemelerle dersi işlemiştir.

Araştırmada kullanılan veri toplama araçları, 21.09.2017 tarih ve 61923333/044 sayılı Sakarya Üniversitesi Etik Kurulu onayıyla (EK-6) 2017-2018 eğitim öğretim yılında İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğünden gerekli izinlerin alınmasından sonra okul idarecilerinin bilgisi ve öğretmenlerin kontrolünde katılımcı öğrenciler uygulanmıştır.

Nicel verilerin toplanmasında kullanılan veri toplama araçları, 2017-2018 eğitim öğretim yılı 1. döneminin başında (ön-test) ve sonunda (son-test) ortaokul öğrencilerine uygulanmıştır. Böylelikle bir dönem boyunca beden eğitimi kurslarına katılan öğrencilerin ön-test ve son-test ölçümleri alınmıştır. Ölçekler öğrencilere okulda derslerde uygulanmıştır. Araştırmamaya katılımın gönüllü olduğu önceden öğrencilere ifade edilmiştir.

Nitel araştırma ise odak grup görüşmesi yöntemiyle uygulanmıştır. Görüşme için öğrenci velilerinden çocuklarının çalışmaya katılmalarında herhangi bir sakınca görmediklerine dair yazılı izin alınmıştır. Görüşme yapılan öğrencilere okul idarecileri ve beden eğitimi öğretmenleri vasıtasıyla ulaşılmıştır. Bu araştırmaya başlanmadan önce öğrencilerle bir pilot çalışma yapılmıştır. Bu pilot çalışmada araştırmacı deneyimleyebileceği zorlukları önceden görerek daha optimal şekilde veri

toplayabilecek duruma gelmiştir. Pilot çalışma sonrasında ortaya çıkan olumsuz durumlar giderilerek gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Görüşmelerde katılımcılara yapılan çalışma ile ilgili önceden detaylı bilgi verilmiştir. Çalışmanın bilimsel amaçla yapıldığı ve öğrenci bilgilerinin gizli tutulacağı öğrencilere belirtilerek katılımcıların gönüllü olması esas alınmıştır. Verilerin toplanmasında katılımcıların onayı ile SONY ICD-PX470 cihazı ile görüşmeler kayıt altına alınmıştır gerektiğinde ise kısa notlar da alınmıştır. Verilerin toplanmasının ardından elde edilen ses kayıtları dinlenerek bilgisayar ortamına yazı olarak aktarılmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Nicel veriler için, araştırmacı tarafından toplanan anket formları tek tek kontrol edilerek yanlış veya eksik doldurulanlar araştırma dışında tutulmuş, öğrencilere uygulanan anketlerin geçerli ve kabul edilebilir nitelikte olanları, değerlendirilmek üzere kodlanarak bilgisayar ortamına aktarılmıştır. İlk olarak hatalı veri girişi olup olmadığı yüzde frekans analizi ile kontrol edilmiştir. Sonrasında ise SPSS 17.0 programında hesaplamalar yapılmıştır. Analizlerde anlamlılık düzeyi .05 olarak bulunmuştur. Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistikler, bağımsız gruplarda t testi ve bağımlı gruplarda t testi kullanılmıştır.

Görüşme verilerinde ise, görüşmelerin yazılı metne dönüştürülmesinden sonra içerik analizi ile kodlar ve temalar oluşturulmuştur. Verilerin analizi nitel araştırma yöntemleri konusunda deneyimli olan araştırmacı ve yine nitel araştırma yöntemleri konusunda uzman bir kişi tarafından ayrı ayrı yapılmıştır. Analizlerde NVIVO 11 programı kullanılmıştır. Sonrasında ise iki kişi tarafından elde edilen kodlar karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırmada Miles ve Huberman (1994) tarafından önerilen [görüş birliği/(görüş birliği + görüş ayrılığı) X 100] formülü kullanılmıştır. Yapılan hesaplama sonucu yüzde seksen yedi oranında uyuşma bulunmuştur. Uyuşma olmayan tüm kodlar iki araştırmacı tarafından da incelenerek görüş birliğine varana kadar tartışılmıştır. Verilerin raporlanması kısmında tüm katılımcılara birer kod isim verilmiştir. Araştırma içerisinde ifade edilen isimler katılımcıların gerçek isimleri değildir, bu araştırma için kimliklerinin gizli olması açısından onlara verilmiş takma isimleridir. Oluşturulan kod ve temalarda katılımcıların doğrudan ifadelerine de yer verilmiştir.

3.6. Geçerlilik ve Güvenirlik

Lincoln ve Guba (1986) tarafından pozitivist felsefenin kesinlik varsayımına uygun olarak nitel araştırmalar için güven duyulabilirlik (trustworthiness) terimi önerilmiştir. Nitel araştırmalarda geçerlik güvenirlik için birçok kavram kullanılmaktadır. Bu araştırmalarda niteliği arttırıcı lt ve tekniklerin güven duyulabilirlik kavramı temelinde betimlenmesinin nitel araştırmacıların sıklıkla içine düştükleri kavramsal karmaşayı ortadan kaldıracılabileceği ifade edilmiştir (Arastaman ve ark., 2018).

Bu araştırmada da Arastaman ve ark., (2018) tarafından ifade edilen güven duyulabilirlik; inandırıcılık (credibility), aktarılabilirlik (transferability), güvenilebilirlik (dependability) ve onaylanabilirlik (confirmability) olmak üzere dört lt aracılığı ile sağlanmıştır. Inandırıcılık kavramı bulguların gerçeklikle ne derece uyumlu olduğunu belirtirken, aktarılabilirlik ise bulguların diğer bağlamlara ne düzeyde uyarlanabildiği ile ilgilidir. Güvenilebilirlik, aynı bağlamda aynı katılımcılarla aynı bulgulara ulaşılmasını şeklinde ortaya koyulmaktadır. Onaylanabilirlik ise bulgularının araştırmacının görüşlerinden kaynaklanmadığını, araştırmaya katılanların deneyim ve düşüncelerinden oluştuğunu ortaya koymaktır (Shenton, 2004). Aşağıda bu araştırmada güven duyulabilirliğin ne şekilde sağlandığı açıklanmaktadır.

Inandırıcılık: Pozitivist paradigmada belirtilen içsel geçerliğin nitel araştırmadaki karşılığının inandırıcılık olduğu ifade edilmektedir (Arastaman ve ark.,2018).

Inandırıcılık için yapılanlar:

Uzun süreli irtibat kurma: Tezi hazırlayan kişi beden eğitimi ğretmeni olması nedeniyle araştırmaya konu olan alana hakimdir. Alanı çok iyi bilmektedir. 5 yıldır beden eğitimi ğretmeni olarak çalışmaktadır ve kendisi bizzat DYK kurslarında görev almıştır.

Çeşitlenme: Farklı metotların, araştırmacıların, perspektiflerin ve veri kaynaklarının, verilerin ve yorumların çapraz kontrollerini gerçekleştirmek amacıyla bir arada

kullanılmasını ifade etmektedir. Bu araştırmada da farklı yaş ve sınıf seviyelerinden öğrencilerden veriler elde edilerek farklı kaynaklardan veri elde edilmesi sağlanmıştır. Katılımcı dürüstlüğünü destekleyen taktiklerin kullanımı: Bu husus veri toplama süreçlerinin yalnızca samimi olarak katkı sağlamak isteyen ve hür iradesiyle veri sunmaya hazır kişilerle yürütülmesi sağlamaktadır. Bu araştırmaya katılım gönüllülük esasına dayanmaktadır. Bu açıklama katılımcılara yapılarak katılımcıların gönüllü katılımı ve dürüst cevap vermeleri sağlanmıştır. Katılımcıların isimlerinin araştırmada kullanılmayacağı ve takma isimler kullanılacağı ifade edilmiştir. Araştırmanın herhangi bir aşamasında araştırmadan ayrılacakları de açıkça katılımcılara belirtilmiştir. Ayrıca ses kaydının ve görüşme metinlerinin sadece araştırmacılar tarafından görüleceği başka kimsenin bu verilere ulaşamayacağı da açıklanmıştır. Sorulacak sorularda doğru cevaplar olmadığı ve bu araştırmanın amacının katılımcıların deneyimlerini belirlemek amacı ile olduğu da katılımcılara ifade edilmiştir. Böylelikle katılımcıların dürüst bir şekilde cevap vermeleri sağlanmıştır.

Araştırmacının özgeçmişi, nitelikleri ve deneyimleri: Nitel araştırmada ana veri toplama ve analiz aracı araştırmacıdır. Bu nedenle araştırmacının güvenilirliğı, inandırıcılığı sağlamada önemli bir etkidir. Araştırmacı beden eğitimi ve spor öğretmenliğı mezunudur. Beş yıldır beden eğitimi öğretmeni olarak görev yapmaktadır. Ayrıca bu araştırmanın konusu olan DYK kurslarında bizzat görev almıştır. Ayrıca bu araştırmaya veri toplanmadan önce nitel araştırma ve NVIVO yazılımı kullanımına yönelik Ankara'da düzenlenen bir haftalık bir eğitime katılarak başarı ile bu eğitimi tamamlamıştır. Sonrasında NVIVO programını lisanslı olarak alarak uygulamalar yapmıştır. Bu araştırmanın pilot çalışması için öğrenciler ile DYK konusunda bir ön çalışma gerçekleştirilmiştir. Günbay ve arkadaşları (2017) tarafından hazırlanan araştırma ekibinde yer almıştır. Söz konusu çalışma 16. Spor Bilimleri Kongresi'nde bildiri olarak sunulmuştur. Bu araştırmada DYK konusunda veri toplama, analiz etme ve raporlama süreçleri gerçekleştirilerek süreçte yaşanabilecek zorluklar ve çözüm yolları belirlenmiştir.

Kodlayıcılar arası güvenilirlik: Araştırmada elde edilen kodlar iki uzman tarafından karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırmada Miles ve Huberman (1994) tarafından önerilen

[görüş birliği/(görüş birliği + görüş ayrılığı) X 100] formülü kullanılmıştır. Yapılan hesaplama sonucu yüzde seksen yedi oranında uyuşma bulunmuştur. Uyuşma olmayan tüm kodlar iki araştırmacı tarafından da incelenerek görüş birliğine varana kadar tartışılmıştır.

Önceki araştırma sonuçlarıyla karşılaştırma: Bu husus araştırma sonuçlarının geçmişte yapılan çalışma sonuçlarıyla ne derece uyumlu olduğunun değerlendirilmesidir. Bu araştırmadan elde edilen bulgular yapılmış çalışmalar ışığında değerlendirilmiştir.

Aktarılabirlik: Pozitivizme göre araştırmacının dışsal geçerliği bulguların genellenebilirliğine ile ilişkilidir. Fakat nitel araştırmalar gerçekleştiren sosyal-kuramcı yaklaşım genellenebilirlikten kaçınır. Çünkü toplumsal/davranışsal fenomenler bağlam ile ilişkilidir (Guba, 1981). Bu nedenle genellenebilirlik yerine aktarılabirlik ölçütünü önerilmektedir (Lincoln ve Guba, 1986). Aktarılabirlik; daha önce tamamlanmış bir araştırmacının bazı bulgularının, bu bulguların anlamları ve yorumlanmasının benzer durumlara ne derecede uyarlanabildiğiyle ilgili bir kavramdır. Bulguların aktarılabirliği için araştırmaya etki eden bağlamsal faktörlerin ve örneklem seçim yönteminin eksiksiz bir şekilde betimlenmesi gerekmektedir (Arastaman ve ark.,2018). Bu nedenle bu araştırmaya katılan tüm kişilerin detaylı bilgisi demografik bilgiler olarak tablolarda belirtilmiştir. Araştırma grubunun belirlenmesinde “kasti”, “maksimum çeşitleme” ve “kolay ulaşılabilir durum örnekleme” kullanılmıştır. Örnekleme yöntemi de dikkat edilen hususlar da ayrıntılı olarak yukarıda çalışma grubu başlığı altında betimlenmiştir. Ayrıca verilerin toplanması başlığı altında da görüşmelerin detaylı bir tasviri yapılmıştır.

Güvenilebilirlik: Guba (1981) pozitivistin güvenilirlik ölçütünü kullandığını belirtmiştir. Nitel araştırmada ise güvenilebilirlik kavramının kullanılması gerektiğini önermektedir. Güvenilebilirlik; araştırmacının bulguları ve yorumlarının tutarlı bir sürecin ürünü olmasını belirtir. Yani bulguların elde edildiği sürecin açık ve tekrarlanabilir olmasını ifade etmektedir. Güvenilebilirlik için bu araştırmada izlenen tüm basamaklar çok ayrıntılı olarak belirtilmiştir. Nitel araştırma, beden eğitimi ve spor psikolojisi alanında uzman araştırmacılar soruların hazırlanmasından başlayan, verilerin elde edilip

değerlendirilmesi ve yorumlanması sürecinin tümünü yakından takip etmişler ve birçok aşamaya dâhil olmuşlardır.

Onaylanabilirlik: Onaylanabilirlik bulguların araştırmacının inançları, arzuları ve önyargılarından oluşmadığını, araştırılan fenomeni içerdiği ile ilgili bir kavramdır. Onaylanabilirlikte bulgularının araştırmacının özellikleri ve seçimlerinden değil katılımcıların kendi kişisel deneyim ve düşüncelerinden kaynaklandığı ortaya koyulmalıdır (Arastaman ve ark., 2018). Bu noktada iki araştırmacının birden verileri analiz etmesi ve karşılaştırma yapması onaylanabilirliğe bir kanıt olarak sunulmuştur. Ayrıca katılımcılardan elde edilen ifadeler hiç değiştirilmeden bulgular kısmında verilmiştir. Farklı yaş ve sınıf seviyelerindeki öğrencilerden veri toplayarak farklı görüşlerden ifadelere yer vererek bunları yorumlamakta bu araştırmanın onaylanabilirliğine bir kanıt olarak sunulabilir.

BÖLÜM 4. BULGULAR

4.1. Araştırmanın Nicel Kısımına Yönelik Bulgular

Birinci alt probleme ilişkin bulgular ;

Tablo 4.1: Deney grubu beden eğitimi ve spor tutumu ön test ve son test puanlarının karşılaştırılması

Grup	Değişken	Ön test		Son test		t	p
		Ortalama	Ss	Ortalama	Ss		
Deney	Beden eğitimi ve spor tutumu son test	93,99	15,12	107,20	11,43	-5,78	.00

Deney grubunun beden eğitimi ve spor tutumu ön test ve son test puanlarının karşılaştırılması amacıyla gerçekleştirilen bağımlı gruplar t testi analizi sonucuna göre beden eğitimi ve spor tutumu ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farkın olduğu belirlenmiştir $t(77)=-5,78, p<.05$.

İkinci alt probleme ilişkin bulgular;

Tablo 4.2: Kontrol grubu beden eğitimi ve spor tutumu ön test ve son test puanlarının karşılaştırılması

Grup	Değişken	Ön test		Son test		t	p
		Ortalama	Ss	Ortalama	Ss		
Kontrol	Beden eğitimi ve spor tutumu	94,42	16,22	96,08	16,19	-,55	,58

Kontrol grubunun beden eğitimi ve spor tutumu ön test ve son test puanlarının karşılaştırılması amacıyla gerçekleştirilen bağımlı gruplar t testi analizi sonucuna göre, anlamlı bir farkın olmadığı tespit edilmiştir $t(70)=-.55, p>.05$.

Üçüncü alt probleme ilişkin bulgular;

Tablo 4.3: Deney ve kontrol gruplarının beden eğitimi ve spor tutumu son test puanlarının karşılaştırılması

Değişkenler	Deney- Kontrol	N	Ortalama	Ss	t	p
	Deney					
Beden eğitimi ve spor tutumu son test	Deney	78	107,20	11,43	4,80	.00
	Kontrol	71	96,08	16,19		

Deney ve kontrol gruplarının beden eğitimi ve spor tutumu son test puanları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemeye yönelik yapılan bağımsız gruplarda t-testi analizi sonuçlarına göre anlamlı bir farkın olduğu belirlenmiştir $t(147)=4,80$, $p<.05$.

Dördüncü alt probleme ilişkin bulgular;

Tablo 4.4: Deney grubu sportmenlik davranışı ön test ve son test puanlarının karşılaştırılması

Grup	Değişkenler	Ön test		Son test		t	p
		Ortalama	Ss	Ortalama	Ss		
Deney	Uygunsuz davranışlardan kaçınma	43,70	9,19	49,70	4,89	-4,94	.00
	Uygun davranışlar sergileme	38,26	8,90	43,14	8,33	-3,57	.00
	Sportmenlik davranışı toplam	81,96	15,95	92,84	11,12	-4,99	.00

Deney grubunun sportmenlik davranışı ön test ve son test puanlarının karşılaştırılması amacıyla yapılan bağımlı gruplar t testi analizi sonucuna göre uygunsuz davranışlardan kaçınma $t(77)=-4,94$, $p<.05$, uygun davranışlar sergileme $t(77)=-3,57$, $p<.05$ ve toplam sportmenlik puanlarında $t(77)=-4,99$, $p>.05$ anlamlı bir farkın olduğu belirlenmiştir ($p<.05$).

Beşinci alt probleme ilişkin bulgular;

Tablo 4.5: Kontrol grubu sportmenlik davranışı ön test ve son test puanlarının karşılaştırılması

Grup	Değişkenler	Ön test		Son test		t	p
		Ortalama	Ss	Ortalama	Ss		
Kontrol	Uygunsuz davranışlardan kaçınma	46,10	7,12	48,20	5,00	-1,98	.05
	Uygun davranışlar sergileme	36,77	9,47	39,32	8,02	-1,65	.10
	Sportmenlik davranışı toplam	82,88	14,86	87,28	10,03	1,91	.06

Kontrol grubunun sportmenlik davranışı ön test ve son test puanlarının karşılaştırılması amacıyla yapılan bağımlı gruplar t testi analizi sonucuna göre uygunsuz davranışlardan kaçınma $t(70)=-1,98$, $p>.05$, uygun davranışlar sergileme $t(70)=-1,65$, $p>.05$ ve toplam sportmenlik davranışı puanlarında $t(70)=-1,91$, $p>.05$ anlamlı bir farkın olmadığı tespit edilmiştir.

Altıncı alt probleme ilişkin bulgular;

Tablo 4.6: Deney ve kontrol gruplarının sportmenlik davranışı son test puanlarının karşılaştırılması

Değişkenler	Deney-Kontrol	N	Ortalama	Ss	t	p
Uygunsuz davranışlardan kaçınma	Deney	78	49,70	4,89	1.85	.07
	Kontrol	71	48,20	5,00		
Uygun davranışlar sergileme	Deney	78	43,14	8,33	2.85	.01
	Kontrol	71	39,32	8,02		
Sportmenlik davranışı toplam	Deney	78	92,84	11,12	3.19	.01
	Kontrol	71	87,28	10,03		

Deney ve kontrol gruplarının sportmenlik davranışı son test puanları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemeye yönelik yapılan bağımsız gruplarda t-testi analizi sonuçlarına göre uygun davranışlar sergileme $t(147)=2.85$, $p<.05$ ve toplam sportmenlik davranışı puanlarında $t(147)=3.19$, $p<.05$ anlamlı bir farkın olduğu belirlenmiştir. Uygunsuz davranışlardan kaçınma puanında ise anlamlı bir farkın olmadığı tespit edilmiştir $t(147)=1.85$, $p>.05$.

4.2. Araştırmanın Nitel Kısımına Yönelik Bulgular

4.2.1. Öğrencilerin DYK hakkındaki görüşleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin DYK hakkındaki görüşleri beş kategori altında sınıflandırılarak her bir kategoride çalışma gruplarından elde edilen veriler hakkında bilgi verilmiştir. Bu kategoriler kazanımlar, kursa katılma nedeni, kursa yönlendiren, öneriler ve yaşanan sorunlar olarak belirlenmiştir.

Şekil 4.1: Öğrencilerin DYK hakkındaki görüşleri.

4.2.1.1. Öğrencilerin DYK'ya ilişkin ifade ettiği kazanımlar

Çalışmada elde edilen öğrencilerin görüşlerine göre DYK'nın;

1. Psikolojik kazanımlar
 - a. Agresiflikte azalma
 - b. Sorumluluk kazanma ve davranışlarda öz düzenleme yapma
 - c. Güler yüzlü olma
 - d. Simgesel ödül elde etme
 - e. Hayata olumlu bakabilme
 - f. Özgüvende artış

- g. Mutlulukta artış
- h. Kendini geliştirme

2. Fiziksel – Fizyolojik kazanımlar

- a. Beslenmenin düzenlenmesi
- b. Uyku düzeninde iyileşme
- c. Boy uzaması
- d. Sağlıklı olma
- e. Kuvvet gelişimi

3. Sosyal kazanımlar

- a. Aile üyeleri ile olumlu iletişim
- b. Sosyal çevrede artış
- c. Tanınma saygınlık kazanma

4. Bireysel kazanımlar

- a. Serbest zamanı etkili kullanma
- b. Ders başarısında artış
- c. Kötü alışkanlıklardan uzaklaşma
- d. Sporun önemini kavrama
- e. Beceri geliştirme
- f. Kariyer planlama

Şekil 4.2: Öğrencilerin dile getirdiği kazanımlar teması ve alt temaları.

Psikolojik kazanımlar:

1. Agresiflikte azalma: DYK sonucunda daha çok spor yapan öğrencilerin agresif tavırlarında azalma olduğu belirtilmiştir. Görüşlerini ifade eden Yağmur şunları ifade etmiştir: “Okul takımına katılmadan önce uyku düzenim çok bozuk olduğu için sürekli agresif davranıyordum. Yani hiç kimseyle doğru düzgün konuşamıyordum. Sürekli içime kapanık oluyordum. Ama şimdi sosyal çevrem daha çok arttıkça insanlara davranışmda böyle daha güler yüzlü oldum.”
2. Sorumluluk kazanma ve davranışlarda öz düzenleme yapma: Yamaç bu konuda şunları ifade etti: “Benim mesela önceden davranışlarım çok değişikti ama hocam

şimdi ben masa tenisi branşında okul ikincisiyim. Mesela şimdi ben Müdür'ün yanına gelince abuk subuk hareketler yapsam Müdür derki; 'bu nasıl öğrenci? Bizim okulumuzu temsil edecek? Derece almış okulumuzun ikincisi der' ama hocam işte ben öyle şeylere dikkat ederek kendi davranışlarımı değiştirmeye çalışıyorum.”

3. Güler yüzlü olma: DYK sonucunda daha güler yüzlü olduğunu belirten Yağmur şunları ekliyor: “Şimdi sosyal çevrem daha çok arttıkça insanlara davranışında böyle daha güler yüzlü oldum.”
4. Simgesel ödül elde etme: Yağmur bu konuya yönelik şu eklemeyi yapmıştır: “Hocam ben spora destekleme kursuna başladığımdan beri kazandığım madalyalar olsun, arkadaşlarımın beni izlemesi olsun hepsinden saygı kazandığım için mutlu hissediyorum kendimi.”
5. Hayata olumlu bakabilme: Hayatında pozitif değişimler yaşadığını belirten Yağmur şöyle konuştu: “Psikolojik açıdan hayata bakış açim değişti. Daha pozitif bakıyorum hayata.”
6. Özgüvende artış: DYK kapsamında spor yapmanın özgüvende artışa yol açtığını söyleyen Yamaç şunları ekledi: “Hani daha saygın bir insan olduğumu düşünüyorum, arkadaşlarıma karşı, gittiğim futbol kursunda genellikle hep başaracağımı düşünüyorum.”
7. Mutlulukta artış: DYK'ya katıldığı için kendini mutlu hissettiğini ekleyen Bulut şunu söyledi: “Hocam ne zaman olsa kursa katılmak isterim. Hem mutlu hissediyorum spor yaptığım zaman.”
8. Kendini geliştirme: DYK ile sportif gelişim kaydettiğini belirten öğrencilerden Çınar şu ifadelere yer verdi: “Hocam beden eğitimi olumlu yanları beni daha iyi geliştirmek, mesela daha az antrenmanlar olduğu zaman biz daha az gelişmiş oluyoruz. Mesela Mustafa arkadaşımın kurslarımız bittikten sonra biz okul çıkışları daha çok antrenman yapmaya çalışıyoruz. Kendimizi daha çok geliştirmeye

çalışıyoruz.” Yağmur isimli öğrenci ise şöyle ekleme yaptı: “Beden eğitimi ve spor destekleme kursuna başladığımdan beri hem sevmeye başladım daha çok sporu, hem de kendimi geliştirdim. Hocam beden eğitimi ve spor destekleme kursuna başladığımdan beri fiziksel olarak kendimin baya geliştiğini düşünüyorum. Kendimi daha da geliştirme devam edeceğim.”

Fiziksel – Fizyolojik kazanımlar:

1. Beslenmenin düzenlenmesi: DYK ile beslenme alışkanlığında çeşitli değişimler yaşayan Yağmur şöyle konuştu: “Hocam ben zaten çok zayıf bir kızım. Bu yüzden voleybola başladığımdan beri daha çok dikkat ediyorum. Sürekli meyve falan tüketmeye çalışıyorum.”
2. Uyku düzeninde iyileşme: Katıldığı DYK kursu sonucunda uyku düzeninde gelişme kaydettiğini belirten Irmak: “Eskiden dediğim gibi yoktu uyku düzenim. Ve ailemle bunun üzerinde biraz sıkıntı yaşamıştık. Ancak spor dediğim gibi sorumluluk alınca insan tabii mecburen erken uyuyup dinç kalkmak gerekiyor. O yüzden daha erken kalkıp daha erken yatıyorum.” Yağmur ise : “Önceden uyku düzenim çok bozuk olduğu için sürekli agresif davranıyordum. Şuan uykum düzene girdi. Daha önce uyumayan bir insandım. Geceleri uyuyamıyordum. Şimdi rahat uyuyorum” diye ekleme yaptı.
3. Boy uzaması: Destekleme ve yetiştirme kursuna katıldıktan sonra boyunun uzadığına ve omuzlarının genişlediğine değinen Yağmur “Hocam boyum falan uzadı. Boyumun uzaması, omuzlarımın genişlemesi öyle katkılar sağladığını düşünüyorum” dedi.
4. Sağlıklı olma: Beden eğitimi kursuna katıldıktan sonra sağlığında pozitif yönde gelişme kaydettiğini ifade eden Yamaç: “Hocam olumlu yönü ilerde sadece etkinlik olarak değil de uğraştığımız spor ile maliyette alabiliyoruz hocam. Hocam mesela insanların bazıları spor yapacağına bilgisayar başına oturuyorlar. Başka şeyler yapıyorlar, sonra kilo alıyorlar obez oluyorlar hocam. Bazı hastalıklara neden oluyor. Bence hocam dünyada bir gün spor günü olması lazım herkesin dışarı çıkıp

spor yapması lazım. Hangi spor olacağı önemli değil ama farklı farklı sporların yapılması gerektiğini ben düşünüyorum hocam” diye konuştu.

5. Kuvvet gelişimi: Yamaç isimli öğrenci “Fiziksel gelişimimle ilgili mesela topa sol ayağımla ve sağ ayağımla ikisini de birden kullanmaya çalıştığım için futbolda ikisini de baldır kası yaptığımı düşünüyorum. Futbolda mesela biraz kalecilik yaptım ben kalecilerde bileği güçlü olmalı topu tutarken. Bilek sıkıntısı vardı bende biraz inceydi. Biraz daha kas yaptığımı düşünüyorum” diye sözlerine eklemeye yaparken, Toprak ise: “Hocam fiziksel olarak vücuduma iyi geliyor. Hem güçlenerek dirençli hissediyorum” diye belirtmiştir.

Sosyal kazanımlar:

1. Aile üyeleri ile olumlu iletişim: Yağmur ailesiyle daha olumlu ilişkiler geliştirdiğini söylerken: “Psikolojik olarak beden eğitimi ve spor destekleme kursuna başladığımdan beri ailemle daha sıcakkanlıyım” diye eklemeye yaptı.
2. Sosyal çevrede artış: Kurslar sonucunda yeni arkadaşlıklar edindiği söyleyen öğrencilerden Yamaç: “Şimdi ise spor yapıyorum ve çevrem daha iyi geliştiği için spor hem bana huzur veriyor hem de rahatlatıyor insanı. Kurs sonucu bir sürü arkadaşım oldu. Hiç tanımadığım arkadaşlarımı bile tanıdım, arkadaşım oldu” dedi.
3. Tanınma saygınlık kazanma: Spor yapmaya başladıktan sonra saygınlık kazandığını belirten Rüzgar isimli öğrenci: “Olumlu yanı insanı bence spor geliştiriyor. Zaten geliştirecek derecede bir şeyler yapabilirsiniz bu konuda. Kendinizi daha saygın bir insan yapar” dedi. Önemli başarılar elde eden Yağmur ise: “Hocam ben spor destekleme kursuna başladığımdan beri kazandığım madalyalar olsun, arkadaşlarımdan beni izlemesi olsun hepsinden saygı kazandığım için mutlu hissediyorum kendimi” şeklinde eklemeye yaptı.

Bireysel kazanımlar:

1. Serbest zamanı etkili kullanma: Yamaç şunu söyledi: “Spor hoşuma gidiyor hocam. Eğlenceli, güzel, boş vakitlerimde yapabileceğim bir şey.”
2. Ders başarısında artış: Araştırmaya katılan öğrencilerden bazıları DYK’ya katıldıktan sonra ders başarısında artış olduğunu ifade etmiştir. Örnek olarak Yamaç şunları ifade etmiştir: “Ya nasıl desem, derslerimi bence çok etkilemedi. Çünkü ben tam aksine dediğim gibi derslerim düşmek yerine yükseldi”
3. Kötü alışkanlıklardan uzaklaşma: DYK ile spor yapmaya başladıktan sonra kötü alışkanlıklardan uzaklaştığını ifade eden Yamaç şunları eklemiştir: “Sosyal olarak hocam, ben kurslara gittiğimden beri mesela artık arkadaşlıklarım daha iyi. Mesela dışarıda arkadaş edindiğinde genelde serseri çıkıyor. Sigara içiyor, ben onlarla arkadaşlık kursam beni de öyle yapabilirlerdi ama ben masa tenisi sayesinde daha iyi arkadaşlar edindiğimi inanıyorum.”
4. Sporun önemini kavrama: Kurslar sonucunda spor yapmaya başlayan öğrenciler sporun önemini kavramaya başladıklarını belirttiler. Örneğin Yağmur: “Beden eğitimi ve spor destekleme kursuna başladığımdan beri hem sevmeye başladım daha çok sporu. Hem de kendimi geliştirdim. Hocam spor gerekli bir faaliyet zaten. Herkesin yapması gerekiyor bence” diye konuşurken Çınar ise şunları ekledi: “Hocam mesela ben spora o kadar çok şey vermiyordum ama kurstan sonra sporun daha önemli olduğunu anladım ve herkesin yapması gereken bir şey.”
5. Beceri geliştirme: DYK ile becerilerinde gelişme kaydettiğini belirten Yamaç şunları söyledi: “Hocam ben fizyolojik olarak hocam önce masa tenisine ilk başladığımda topu havalardan atıyordum. Büyük ihtimalle dışarı çıkıyordu top hocam. Mesela ben çalıştıkça kendimi geliştirdim. Artık öyle havadan atmak yerine köşeye doğru vurduğum için rakiplerim tutamıyor ve daha başarılı oluyorum.”
6. Kariyer planlama: Öğrenciler sportif gelişimleri sonucunda ilerleyen zamanlarda önemli şeyler başaracağını belirttiler. Bu öğrencilerden Bulut şu ifadelere yer verdi: “Hocam ben spor yaparken kendimi daha çok mutlu hissediyorum. Ben kendime fayda sağladığımı düşünüyorum. Hem de ilerleyen zamanlarda güzel şeyler

olabileceğini düşünüyorum. Hocam ilerleyen zamanlarda profesyonel bir futbolcu olmayı düşünüyorum” Rüzgar ise derslerinin başarısız olduğunu spor alanında başarılar elde edeceğini düşündüğünü belirterek şu ifadeleri ekledi: “Hocam, sporu zaten bırakmayacağım. Derslerim kötü hocam ders konusunda yürümeceğim, spor konusunda yürüyeceğim. İyi bir derece falan...”

4.2.1.2. Öğrencilerin DYK’ya katılma nedenleri

1. Fiziksel görünüm
2. Kendini geliştirme
3. Sosyalleşme
4. İstekli/meraklı olma
5. Sporu sevme

Şekil 4.3: Öğrencilerin dile getirdiği DYK’ya katılma nedenleri teması ve alt temaları.

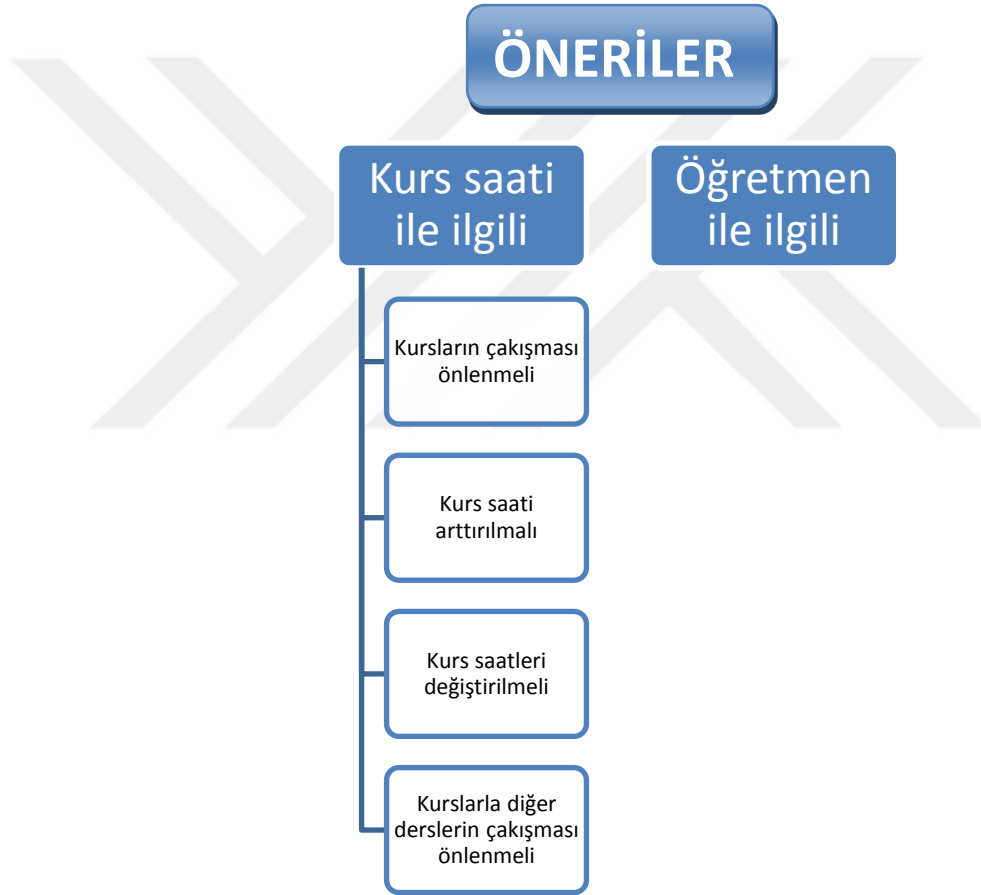
1. Fiziksel görünüm: Araştırmaya katılan öğrencilerden Yağmur fiziksel olarak kendini geliştirmek amacıyla kursa katıldığını belirterek; “Sporun fiziksel olarak

gelişmek için iyi bir şey olduğunu herkes biliyor. Ben de bunun için beden eğitimi kursuna katılmaya karar verdim” diye ekleme yapmıştır.

2. Kendini geliştirme: Öğrenciler DYK’ya sportif anlamda kendilerini geliştirmek amacıyla katıldıklarını belirttiler. Bu öğrencilerden Rüzgar şu görüşlere yer verdi: “Kursa kendimi geliştirmek amaçlı olarak katılmışım zaten. Ben hani okulumuzda olan sınıflar arası turnuvalarda, futbol turnuvalarında, müsabakalarda yer alırken hocalarımız tabi beni şey olarak, bir yetenek olarak istediler. Bende geldim.”
3. Sosyalleşme: DYK’ya katılma nedenlerinden birinin de sosyalleşmek olduğunu ifade eden öğrencilerden Yağmur şu eklemeleri yaptı: “Ailem benim de sosyalleşmem için, hani ben odamda içime kapanık bir insandım. Böylece dışarıdan bir sürü insan tanıdım. Ben de sosyalleştim.”
4. İstekli/Meraklı olma: DYK’ya katılımda istekli/meraklı olma faktörü en fazla öne çıkan sebep olarak gözükmektedir. Görüşme yaptığımız öğrencilerden Bulut şu eklemeleri yaptı “Hocam ben futbola kendim katılmak istedim. Seviyordum da zaten. Ailemin de desteğiyle devam ettim. Kendimi geliştirdim” Yağmur ise sporu çok sevdiği için DYK’ya katıldığını belirterek: “Hocam ben kendim istediğim için geldim. Voleybolu ve sporu sevdiğim için kendim katıldım. Bu okula gelmeden önce diğer okulda da voleybola gidiyordum. Yani sevdiğim için yapıyorum genel olarak” diye konuştu. Görüşlerini ifade eden bir diğer öğrenci Toprak ise: “Hocam ben kendim istediğim için futbola başladım. Ailem de destek verdi” eklemesini yaptı.
5. Sporu sevmeye: Görüşmeler sonucunda DYK’ya katılımda öğrencilerin sporsu sevmesinde büyük etki olduğu gözlenmiştir. Bu görüşe örnek teşkil eden Irmak şöyle konuştu: “Sporu sevdiğim için kursa kendim katıldım. Bu okula gelmeden önce diğer okulda da voleybola gidiyordum. Yani sevdiğim için yapıyorum genel olarak.” Diğer öğrencilerin tamamı da sporu çok sevdiklerini bu nedenle DYK’ya katıldıklarını ifade etmişlerdir.

4.2.1.3. Öğrencilerin DYK ile ilgili önerileri

1. Kurs saati ile ilgili
 - a. Kursların çakışması önlenmeli
 - b. Kurs saati arttırılmalı
 - c. Kurs saatleri değiştirilmeli
 - d. Kurslarla diğer derslerin çakışması önlenmeli
2. Öğretmen ile ilgili

Şekil 4.4: Öğrencilerin dile getirdiği DYK ile ilgili önerileri teması ve alt temaları

Kurs saati ile ilgili:

1. Kursların çakışması önlenmeli: Öğrenciler kurs saatlerinin çakıştığına bu da ders tercihi yapma da sorunlara yol açtığını dile getirmişlerdir. Bu konuya dikkat çeken Yamaç şu ifadelerle yer verdi: “Hocam bence ders ve kurs saatleri çok birbirine

çakışıyor. Mesela biz masa tenisini haftada çok gün yapıyorduk ama hocamızın işi olduğu için bazen erken bırakıyordu fazla bir şey yapamıyorduk. Ondan sonra hocam mesela voleybol spor salonunda yapılıyordu hocam aynı saatte Badminton onlar çakışınca ikisinden biri dışarıda yapmak zorunda kalıyor. Dışarıda yapınca da hocam top rüzgâr yüzünden uçup gidebiliyor hocam.”

2. Kurs saati arttırılmalı: Öğrencilerin büyük çoğunluğu kurs saatlerinin yetersizliğine dikkat çekmiştir. Bu konuya vurgu yapan Yamaç: “Hocam bence ders ve kurs saatleri çok birbirine çakışıyor. Mesela biz masa tenisini haftada çok gün yapıyorduk ama hocamızın işi olduğu için bazen erken bırakıyordu fazla bir şey yapamıyorduk. Ondan sonra hocam mesela voleybol spor salonunda yapılıyordu hocam aynı saatte badminton onlar çakışınca ikisinden biri dışarıda yapmak zorunda kalıyor. Dışarıda yapınca da hocam top rüzgâr yüzünden uçup gidebiliyor hocam” demiştir. Bulut ise ders saatlerinin artması gerektiğini belirterek: “Hocam beden eğitimi destekleme kursunda antrenmanların az olduğunu düşünüyorum. Hocaların daha çok ilgilenmesini istiyorum” demiştir. ”Hocam kurs saatlerinin kurs günlerinin arttırılması lazım. Mesela biz 2 gün yapıyorduk,3 ya da 4 gün olabilir” diyen Irmak saatlerin artması gerektiğini vurgulamıştır.
3. Kurs saatleri değiştirilmeli: Görüşmeye katılan bazı öğrenciler kurs saatlerinin değişmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. “Hocam kursların akşamları yapılmasının daha iyi olacağını düşünüyorum. Başka kulüplerin de gelip bizim antrenmanları izlemesi güzel olur” (Bulut). Hafta sonu kurs yapılabileceğine dikkat çeken Çınar şu eklemeyi yaptı: “Hocam saatlerin ayarlanması lazım bence. Mesela hafta sonları bu kurslarımız olabilir hocam. Derslerden geri falan kalıyoruz hocam.”
4. Kurslarla diğer derslerin çakışması önlenmeli: Bu soruna dikkat çeken iki öğrenciden Rüzgar: “Dersin içeriği hakkında bence biraz saati daha da iyi belirlenmeli. Çünkü ders saatine gelebiliyor bazı kurslarımız. Bu yüzden mesela o dersi gitmedik mi eve geldiğimizde o dersten mesela ödev veriliyor biz bilmiyoruz ve yapmıyoruz. Hoca devam ediyor ve aynı dersten o konu devam ederken biz anlamıyoruz geç kaldığımız için. Sonra hocaya anlatıyoruz ve hoca bir şey demiyor

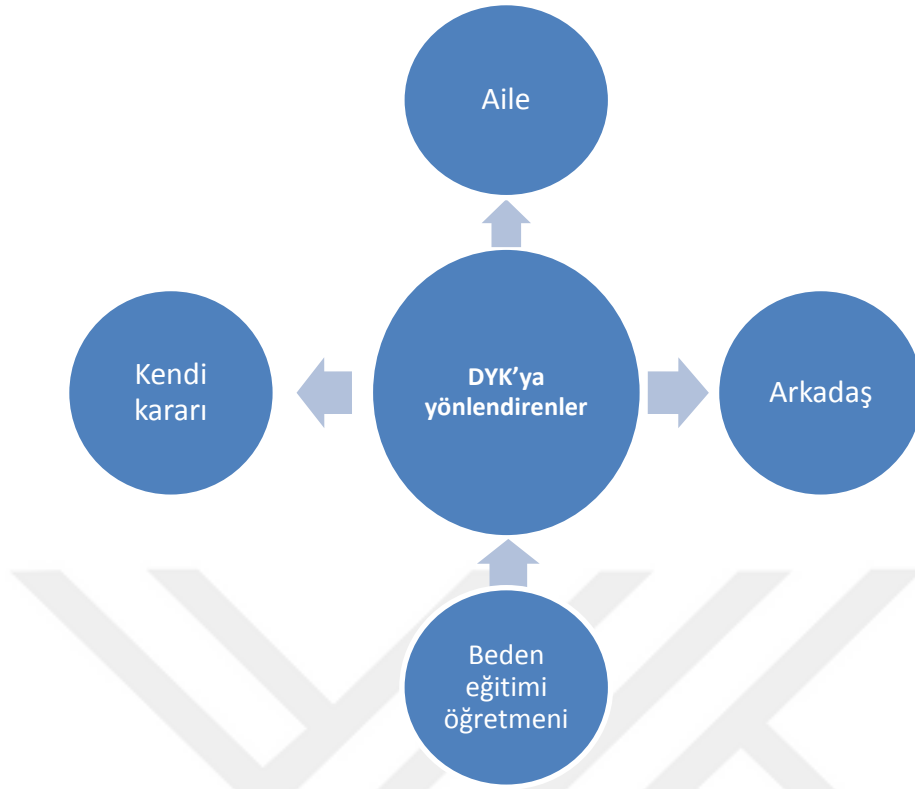
ve biz gene geri kalıyoruz eğitimden” şeklinde konuşurken bir diğer öğrenci Yamaç ise okul dersleri ile kursların çakıştığını ifade ediyor. “Hocam bence ders ve kurs saatleri çok birbirine çakışıyor. Mesela biz masa tenisini haftada çok gün yapıyorduk ama hocamızın işi olduğu için bazen erken bırakıyordu fazla bir şey yapamıyorduk. Ondan sonra hocam mesela voleybol spor salonunda yapıyordu hocam aynı saatte Badminton onlar çakışınca ikisinden biri dışarıda yapmak zorunda kalıyor. Dışarıda yapınca da hocam top rüzgâr yüzünden uçup gidebiliyor hocam” (Yamaç).

Öğretmen ile ilgili:

Kursa katılan öğretmenlerin daha çok kendileriyle ilgilenmesini isteyen öğrenciler buna paralel olarak kurs saatlerinin artmasını istiyorlar. Örnek olarak bu konuda görüşlerine yer veren Bulut: “Hocam beden eğitimi destekleme kursunda antrenmanların az olduğunu düşünüyorum. Hocaların daha çok ilgilenmesini istiyorum” şeklinde konuşmuştur.

4.2.1.4. Öğrencilerin DYK'ya yönlendirenler

1. Aile
2. Arkadaş
3. Beden eğitimi öğretmeni
4. Kendi kararı

Şekil 4.5: Öğrencileri DYK'ya yönlendirenler teması ve alt temaları.

1. Aile: Araştırmaya katılan öğrencilerden bazıları kurslara katılmalarında ailelerinin yönlendirdiğini ifade etti. Bu öğrencilerden Nehir ailesinin verdiği desteğin altını çizerek şöyle ekledi: “Ailem destek verdi. Genel olarak okulda yaptığım herhangi bir spor yoktu. Boş geçiyordu. O yüzden beden eğitimi kursuna katılmak istedim. Ailem de destek verdi.”
2. Arkadaş: Görüşmemize katılan öğrencilerden Yamaç DYK'ya kendisini yönlendiren birlikte spor yaptığı bir arkadaşı olduğunu ifade ediyor. “Arkadaşlarımla beraber oynuyorduk. Sonra benim Çağlar diye bir arkadaşım vardı hocam. Onla biz maç oynuyorduk. Sonra 5. sınıfta turnuvalara katılacağı zaman hocam adam eksikliği olduğu için, Çağlar beni yönlendirdi.”
3. Beden Eğitimi Öğretmeni: Beden eğitimi derslerinde sergilediği performans nedeniyle beden eğitimi öğretmenin kendisini kursa yönlendirdiğini belirten Rüzgâr şu eklemeyi yaptı: “Kendimi geliştirmek amaçlı olarak katılmışım zaten. Ben hani okulumuzda olan sınıflar arası turnuvalarda, futbol turnuvalarında,

müسابakalarda yer alırken hocalarımız tabi beni şey olarak, bir yetenek olarak istediler. Bende geldim.”

4. Kendi kararı: Görüşlerini başvurduğumuz öğrencilerden ikisi kursa katılma kararını kendilerinin verdiğini dile getirdiler. Örneğin Bulut: “Hocam ben kursa kendim katılmak istedim. Seviyordum da zaten” derken Toprak ise: “Hocam ben kendim istediğim için futbola başladım. Ailem de destek verdi “ demiştir.

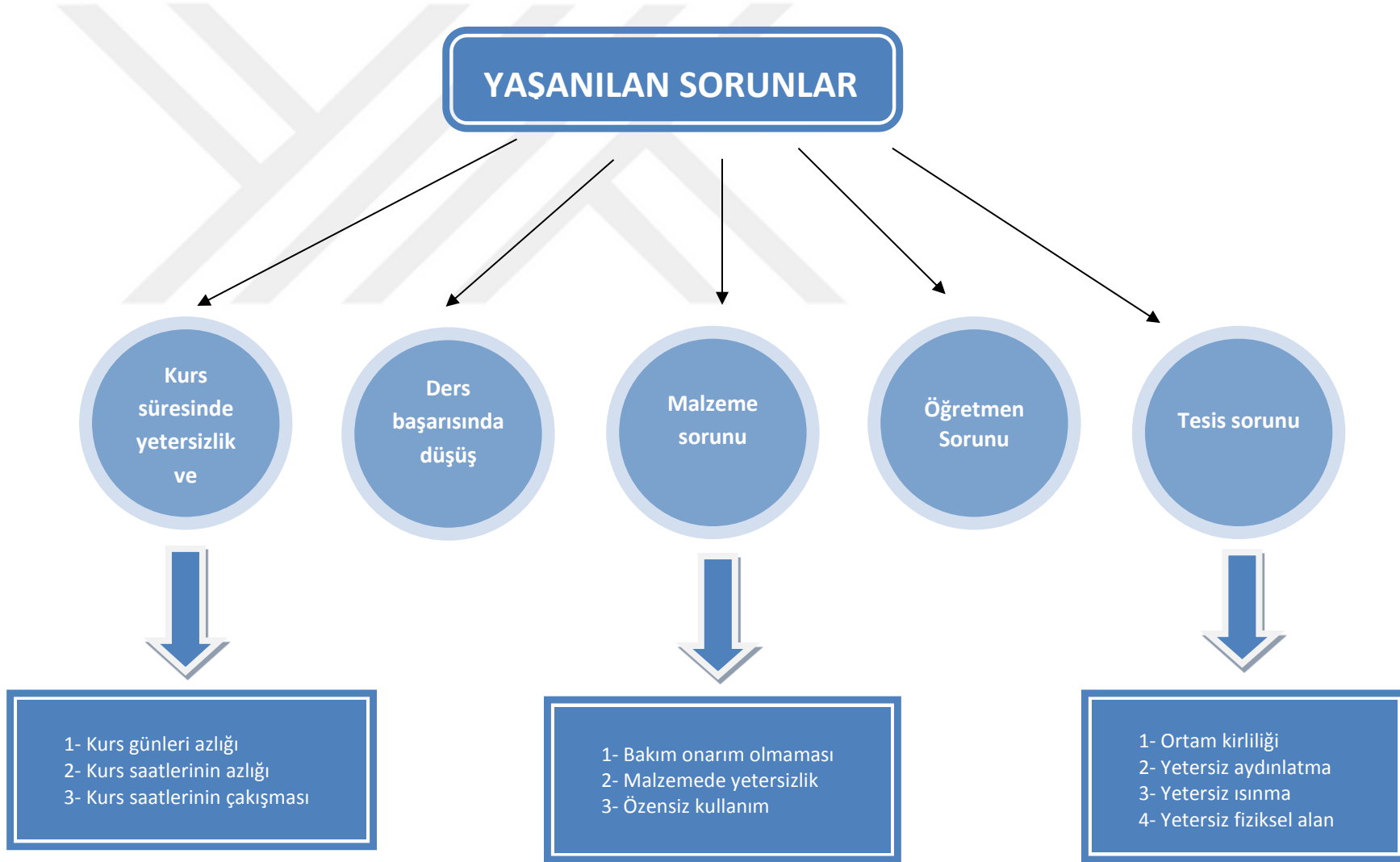
4.2.1.5. Öğrencilerin DYK’ da yaşadığı sorunlar

1. Ders başarısında düşüş
2. Kurs süresinde yetersizlik ve düzensizlik
 - a. Kurs günleri azlığı
 - b. Kurs saatlerinin azlığı
 - c. Kurs saatlerinin çakışması
3. Malzeme sorunu
 - a. Bakım onarım olmaması
 - b. Malzemede yetersizlik
 - c. Özensiz kullanım
4. Öğretmen sorunu
 - a. Az ilgili
5. Tesis sorunu
 - a. Ortam kirliliği
 - b. Yetersiz aydınlatma

- c. Yetersiz ısınma
- d. Yetersiz fiziksel alan

1. Giyinme odası eksikliği
2. Duş alanı eksikliği
3. Antrenman alanı eksikliği

Şekil 4.6: Öğrencilerin DYK’da yaşadığı sorunlar teması ve alt temaları.

Ders başarısında düşüş:

Destekleme ve yetiştirme kurslarıyla birlikte bazı öğrenciler ders başarısında düşüş yaşadığını belirtmiştir. Bu öğrencilerden Çınar: “Benim derslerimi biraz olumsuz yönde etkiledi. Çok fazla olmasa da hocam beni 1-2 puan geriye götürdü. Ama hocam ben bir dahaki senelerde derslerimi düzeltmeyi düşünüyorum” diye konuşurken, bir başka öğrenci Bulut ise şu eklemeyi yaptı: “Hocam benim birazcık derslerim olumsuz geçti. Hocam futbola çok ilgim vardı. Bütün maçlara gitmek zorundaydım. Sınavlarım çıkınca (olunca) hiç çalışmadım ondan”

Kurs süresinde yetersizlik ve düzensizlik:

- a. Kurs günleri azlığı: Görüşmeye katılan öğrencilerin birçoğu kurs günlerinin yetersizliğine dikkat çektiler. Örneğin Nehir 2-3 gün daha fazladan antrenman yapılabileceğini ifade ederken, Yağmur ise: “Hocam bizim antrenmanlarımız yetersizdi bence. Çünkü haftada bir gün yapıyorduk. O da haftanın ilk günüydü. Çok fazla verimli olduğunu düşünmüyorum. Ama eğlenceli geçiyordu yine de. Hocanın ilgisi olsun güzel geçiyordu yani. Ama dediğim gibi antrenmanların yetersiz olduğunu düşünüyorum” demiştir. Kurs günlerinin artması gerektiğine vurgu yapan İrmak “Hocam kurs saatlerinin kurs günlerinin arttırılması lazım. Mesela biz 2 gün yapıyorduk,3 ya da 4 gün olabilir” dedi.
- b. Kurs saatlerinin azlığı: Bu konuda çok az şikâyetin olduğunu gözlemliyoruz. Öğrencilerden sadece Toprak kurs saatlerinin yetersizliğini dikkat çekerek arttırılması gerektiğini dile getirmiştir.
- c. Kurs saatlerinin çakışması: Destekleme ve yetiştirme kurslarının bazen başka kurs ve derslerle çakıştığını ifade eden öğrenciler bu durumun soruna yol açtığını belirttiler. Görüşmeye katılan öğrencilerden Rüzgar: “Dersin içeriği hakkında bence biraz saati daha da iyi belirlenmeli. Çünkü ders saatine gelebiliyor bazı kurslarımız. Bu yüzden mesela o dersi gitmedik mi eve geldiğimizde o dersten mesela ödev veriliyor biz bilmiyoruz ve yapmıyoruz. Hoca devam ediyor ve aynı dersten o konu devam ederken biz anlamıyoruz geç kaldığımız için. Sonra hocaya anlatıyoruz ve

hoca bir şey demiyor ve biz gene geri kalıyoruz eğitimden” şeklinde ekleme yaparken, Bulut ise “Hocam bence ders ve kurs saatleri çok birbirine çakışıyor. Mesela biz masa tenisini haftada çok gün yapıyorduk ama hocamızın işi olduğu için bazen erken bırakıyordu fazla bir şey yapamıyorduk. Ondan sonra hocam mesela voleybol spor salonunda yapılıyordu hocam aynı saatte badminton onlar çakışınca ikisinden biri dışarıda yapmak zorunda kalıyor. Dışarıda yapınca da hocam top rüzgâr yüzünden uçup gidebiliyor hocam.”

Malzeme sorunu:

- a. Bakım onarım olmaması: Destekleme ve yetiştirme kursuna katılan öğrencilerden Bulut ve Toprak halı sahada ders işlediklerini belirtirken spor tesisinin kirli olduğunu ve sahanın tahrip edildiğini belirtmişlerdi. Toprak: “Antrenman yaptığımız halı saha çok kirleniyor ve hiç bakımı yapılmıyor. Bu durum da performansımızı çok kötü etkiliyor” demiştir.
- b. Malzemede yetersizlik: Araştırmaya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğu kurslarda kullandıkları malzemelerin kalitesizliğine ve yetersizliğine dikkat çektiler. “Mesela hocam ben 5. sınıftan beri gittiğim için 5. sınıfta raketlerimizin yarısı soyuk tahta falan, turnuvaya gittiğimizde turnuvaya raket bile götüremedik, başkalarının raketiyle oynardık” (Çınar) Yine görüşmeye katılan öğrencilerden Toprak ve Nehir malzemelerin ciddi anlamda tahrip olduğunu, daha kaliteli malzemelerle antrenman yapmak istediklerini eklediler.
- c. Özensiz kullanım: Bu konuyla ilgili görüşmeye katılan tüm öğrenciler çeşitli açıklamalarda bulundu.

Bulut: “Hocam malzemeler konusunda eksiklik düşünmüyorum, ama malzemelerin kötü kullanıldığını düşünüyorum.”

Yağmur: “Fileleri söküyorlar, zarar veriyorlar voleybol filelerine. Hocam duvara örneğin yazı yazıyorlar.”

Toprak: “Hocam bence malzemeler yeterli. Ama kötü kullanıyoruz hocam.”

Nehir: “Hocam eşyalarımız doğru düzgün kullanılmıyor. Yani antrenman yaptıktan sonra topları farklı yerlere atıyorlar, raketleri atıyorlar. O yüzden eksiklerimiz oluyor.”

Yamaç: “Sahanın çimlerinde çöp oluyor, sahaya hep çöp atıyorlardı. Çok kötü oluyordu hocam.”

Irmak: “Hocam fileleri yırtıyorlardı. Biz kendi filemizi kendimiz kurmak zorunda kalıyorduk.”

Çınar: “Öğrenciler genellikle sahaya çöp atıyorlar, onların kendileri temizleyeceğine biz temizliyoruz ve biz yoruluyoruz. Fileleri yırtıyorlar, filelere çıkıyorlar sanki ne varmış gibi. Masalar eski hocam. Mesela dersten sonra herkes fırlıyor.”

Öğretmen sorunu

Görüşmeye katılan öğrencilerden Bulut öğretmenlerin daha ilgili olması istediğini belirtmiştir.

Tesis sorunu

- a. Ortam kirliliği: Spor tesislerinin kirliliğinden şikâyetçi olan Yağmur, “Beden eğitimi derslerinde ve kurslarda öğrenciler spor tesislerini kirletiyor. Biz bundan çok şikâyetçiyiz” demiştir.
- b. Yetersiz aydınlatma: Destekleme ve yetiştirme kursunu halı sahada gören öğrencilerden Bulut, sahada aydınlatmanın olmamasından şikâyetçi olmuştur.
- c. Yetersiz ısınma: Öğrencilerden bazıları özellikle spor tesislerde ısınma sorunun olduğuna dikkat çekmişlerdir. Kışın kalın kıyafetlerle kursa gelmek zorunda kaldıklarına dikkat çeken Yağmur: “Spor tesislerinde ısınma sorunu oluyor genelde. Kışın genelde antrenmanlarımız oluyor. Kapkalin şeyler giyerek geliyoruz.” Bir diğer öğrenci rüzgar da spor salonunda ısınma sorununun varlığına sitem etmiştir.

d. Yetersiz fiziksel alan:

1. Giyinme odası eksikliği: Öğrencilerin en çok şikayet ettiği sorunlardan biri de okulda yer alan spor tesislerinde giyinme odası olmaması durumudur.

Yağmur: Hocam soyunma odalarında eksiklik var. Onların da dolapları yetersiz ve soyunma odaları küçük biraz.

Toprak: Sahamızın yeterli olmadığını düşünüyorum ve sahamızda soyunma odası yok. Yeni bir soyunma odasının olmasını istiyorum. Fiziksel ortam olarak bu kadar...

Nehir: Dolaplar yeterli değil, eşyalarımızı kaybedebiliyoruz. Antrenmana geldiğimizde birçok şeyimiz kaybolabiliyor.

Irmak: Tesislerimizin daha çok büyütülüp soyunma kabinlerinin olmasını istiyorum.

2. Duş alanı eksikliği: Öğrencilerin bir başka sıklıkla şikayet ettiği konulardan biri de duş alanı eksiliğidir.

Toprak: Biz sporcular sonuçta bu tesisleri kullanıyoruz. Duş alamıyoruz. Spordan çıkıyoruz eve o terle gidiyoruz. Olmuyor.

Yamaç: Birde hocam masa tenisi çok terleten bir spor onun için duş kabinleri yok.

Bulut: Kendimize ait bir soyunma odamız yok. Gerekli koşul ve şartlarımız yok. Mesela maçta terliyoruz bize duş almamız lazım her futbolcu maçtan sonra duş alıyor, hasta olmamaları için. Ancak biz almıyoruz çünkü bizde öyle bir şey yok.

Rüzgâr: Antrenmandan sonra duşa kabinleri kullanamıyoruz.

3. Antrenman alanı eksikliği: Spor tesislerinin yetersizliğine vurgu yapan öğrencilerden

Toprak: “Sahamızın yeterli olmadığını düşünüyorum ve sahamızda soyunma odası yok. Tesislerimizin daha çok büyütülüp soyunma kabinlerinin olmasını istiyorum.” Daha profesyonel şartlarda spor yapmak istediğini ekleyen Nehir ise “Maç yaparken filelerimizi kendimiz

kuruyoruz. O nedenle aksaklıklar yaşıyoruz. Daha profesyonel bir sahada antrenman yapabiliriz.” Yamaç ise: “Hocam ben masa tenisi branşıyla ilgilendiğim için sığınakta yapıyoruz. Mesela ben topa vuruyorum diğer masaya gidiyor onun oyununu bozuyor” şeklinde görüşlerini ifade etmiştir.

BÖLÜM 5. TARTIŞMA

Bu araştırmanın amacı beden eğitimi ve spor dersi destekleme ve yetiştirme kursuna katılan ortaokul öğrencilerinin spora karşı tutumlarını, sportmenlik davranışlarını ve bu yeni uygulama hakkındaki görüşlerinin belirlenmesidir.

Destekleme ve yetiştirme kursları, dersane hizmeti veren eğitim kurumlarının kapatılmasının ardından bu boşluğu doldurmak amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2014 yılından itibaren uygulamaya soktuğu, eğitim öğretime devam eden öğrencileri müfredattaki derslerle sınırlı olarak, ders saatleri dışında destekleme ve yetiştirmek amacıyla açılmıştır. Beden eğitimi ve spor dersini de kapsayan bu kurslar ders saatleri dışında takviye eğitim verme olanağı sunmaktadır. Bu yönüyle kısıtlı ders saati olan beden eğitimi ve spor dersi için sportif faaliyetlerin artırılmasının önü açılmıştır.

5.1. Nicel Bölüm

Araştırma için deney ve kontrol olmak üzere iki grup bulunmaktadır. Deney grubu DYK kapsamında beden eğitimi kursuna katılan öğrencilerden oluşurken, kontrol grubu ise DYK kapsamında beden eğitimi dersini seçmeyen öğrencilerden oluşmaktadır. Deney ve kontrol grubuna da dönem başında ön test ölçümleri yapılmıştır. Ön test ölçümlerinden sonra deney grubu normal eğitime ek olarak DYK kapsamında beden eğitimi uygulamalarına katılmıştır. Kontrol grubu ise normal eğitimine devam etmiştir. Dört ayın sonunda ise her iki gruba da son test ölçümleri uygulanmıştır. Son test ölçümleri sonucu beden eğitimi DYK kursuna katılan deney grubu öğrencilerinin daha çok spor yapma imkânı bulduğundan beden eğitimi ve spora yönelik tutumlarında ve

sportmenlik davranışlarında anlamlı düzeyde artış olduğu bulunmuştur. Kursa katılmayan kontrol grubu öğrencilerinin ise beden eğitimi ve spora yönelik tutum ile sportmenlik davranışı puanlarında herhangi bir anlamlı değişiklik bulunmamıştır.

Literatürde araştırma bulgularını doğrulayan çok sayıda araştırma vardır. Spor yapan bireylerin yapmayan bireylerle karşılaştırıldığında beden eğitimi ve spora karşı tutumları ile sportmenlik davranışlarında pozitif yönde artış olması öngörülen bir durumdur.

1, 2 ve 3. alt probleme ilişkin bulguların tartışması,

5.1.1. Beden eğitimi ve spora karşı tutum

Araştırmaya katılan ortaokul öğrencilerinin DYK'ya katılım durumuna göre deney ve kontrol grubu beden eğitimi ve spor tutum düzeyleri ön test ve son test puanları incelendiğinde kurs sonunda öğrencilerin tutum puanlarında anlamlı bir farkın olduğu görülmüştür. DYK kapsamında her hafta düzenli spor yapma imkânına sahip olan öğrencilerin, beden eğitimi dersi ile hareketli yaşama ihtiyaçlarını karşılaması, enerjilerini boşaltmaları ve okulun sporla eğlenceli hale gelmesi nedeniyle beden eğitimi dersine ilişkin tutumlarını olumlu yönde etkilediği belirlenmiştir.

Tanrıverdi (2016)'nin ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi ve spora karşı tutumunu belirlemek üzere yapmış olduğu benzer çalışmada elde edilen veriler araştırma bulgularını doğrular niteliktedir. Söz konusu çalışma verileri incelendiğinde ortaokul öğrencileri spor faaliyetlerine katılırken yeni beceriler elde etmekte, oyun kurallarını öğrenmekte, kuralları öğrenen öğrenciler yeni beceriler edinmesiyle beraber spor faaliyetlerinden haz ve heyecan duymakta, spor yoluyla yeni ortam ve arkadaşlar edinmektedirler. Dolayısıyla sporu bu denli seven öğrencilerin beden eğitimi dersine

ilişkin tutumlarının spor yapmayan öğrencilerin tutumlarına kıyasla daha olumlu olması gayet doğal bir sonuç olarak görülebilir.

Özcan'ın 2018 yılında üstün yetenekli olan ve olmayan öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutumlarını karşılaştırdığı çalışması araştırma bulguları ile örtüştüğü görülmektedir. Söz konusu araştırmaya katılan öğrencilerin spora karşı oldukça olumlu bir tutuma sahip oldukları belirlenmiştir.

Sporun öğrenciler üzerinde yarattığı zihinsel rahatlama hissi onların ders başarılarına olumlu katkı yapacağı doğal bir sonuçtur. Sporla beraber derslerinde başarı kaydeden öğrencilerin spora karşı tutumları pozitif yönde gelişim gösterecektir. Figley (1985)'in yaptığı çalışmada araştırma bulgularını doğrulayan sonuçlara ulaşılmıştır. Beden eğitimi ve spor dersinin öğrencilerin hareketli yaşama ihtiyaçlarını karşılaması ve enerjilerini boşaltmaları, zihinsel rahatlama sağlaması, derslerin sporla eğlenceli geçmesi ve diğer derslerde bunun olumlu yansıması öğrencilerin beden eğitimi dersine ilişkin tutumlarını olumlu yönde etkilediği tespit edilmiştir.

Yine başka bir araştırmada öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersini eğlenceli buldukları için sevdiklerinin yanı sıra kültürel ve sosyal farklılıkların da derse ilişkin tutumlarını olumlu yönde etkiledikleri sonucuna ulaşılarak araştırma bulguları ile örtüştüğü saptanmıştır (Tannenhil ve Zakrajsek 1993).

Sarıdede'nin 2018 yılında Yalova ili Çınarcık ilçesinde bulunan ortaöğretim öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersine olan tutumlarının incelemek üzere yapmış olduğu çalışma da araştırma bulgularını doğrular niteliktedir. Yapılan çalışmada lise öğrencilerinin beden eğitimi dersine ilişkin tutumlarının oldukça olumlu olduğu belirlenmiştir. Liseler arasında Anadolu liselerinin meslek liselerine kıyasla beden

eğitimi dersine yönelik tutumları daha olumlu sonuç ortaya koymuştur. Bunu da öğrencilerin istekleri, ilgileri ve yeteneklerine bağlı olduğu çalışma sonucunda belirlenmiştir.

Canlı (2013)'nin "İlköğretim okulları ve liselerde öğrenim gören kız ve erkek öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersine ilişkin tutumları" isimli çalışmasından elde ettiği sonuçların araştırma sonuçları ile benzerlik gösterdiği görülmüştür. Araştırmaya katılan sekizinci ve dokuzuncu sınıf ğrencilerinin tümü beden eğitimi ve spora yönelik tutum puan ortalamaları olumlu ve en olumlu düzeydedir.

4, 5 ve 6. alt problemlere ilişkin bulguların tartişılması,

5.1.2. Beden eğitimi dersi sportmenlik davranişı

DYK kapsamında beden eğitimi kursuna katılan öğrenciler daha çok sportif aktivitede yer alma imkn bulmuştur. Takım arkadaşlığı, sporun öğretici faktörü ve eğitimle bütünleşmiş sportif aktivite yoluyla DYK'ya katılan öğrencilerin sportmenlik davranişında olumlu yönde artış gözlenmiştir. Araştırma bulguları incelendiğinde DYK kapsamında sosyal çevrede ve arkadaşlık ilişkilerinde gelişim kaydettiklerini ifade eden öğrencilerin takım olma ve grupla hareket edebilme konusunda önemli kazanımlar elde ettikleri görülmüştür. Grupla hareket etme ve takım olmanın beraberinde getirmiş olduğu kurallar, bireyde sportmenlik davranişını geliştirici pozitif katkı yapması beden eğitimi ve sporun temel sonuçlarından biridir.

Sporun doğasında rakibe karşı mücadele; daha net bir ifadeyle rekabet anlayişı vardır. Beden eğitimi ve spor; takım arkadaşlığı, sınıf arkadaşlığı gibi kavramların yanında rekabet ve rakip olma anlayişının da önem kazandığı bir eğitim sürecidir. Bu derslerde rakibe karşı saygı, yenilgiyi hazmetme, başarıyı takdir etme ve centilmenlik gibi

davranışlar sergileme zorunluluğu doğal bir sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır. Her defasında sportmenlik dışı davranışlar sergileyen sporcular zaman içinde takım içerisinde dışlanan istenmeyen kişi konumuna gelmemek için grup kurallarına uymak zorundadır. Sportmence davranışta rakibe takımdaki işbirliğin gereğine uygun olarak yaklaşım sergilenir.

Beden eğitimi ve sporun bireylerin etik değerler ve sportmenlik anlayışı üzerinde önemli ölçüde etkisi olduğu bilinen bir gerçekliktir. Sporun etik değerleriyle ilgili sporcularda bilinçlendirme ve yapısal gerekli değişiklikleri sağlama çalışmalarına ilişkin, özellikle beden eğitimi ve spor dersleri ile okullar arası müsabakaların, sporculara sportmenliğe uygun tutum kazandırması ve sergilenmesinde doğru bir alan olarak kullanılması gereklidir (Türkmen ve Varol, 2015).

Kaya'nın 2011 yılında "İlköğretim okul yöneticilerinin, beden eğitimi öğretmenlerinin ve öğrencilerin okul spor programlarındaki fair play anlayışları" isimli çalışmasında sportif aktiviteye katılan öğrencilerden elde edilen bulguların araştırma ile benzerlik gösterdiği ifade edilebilir. Araştırmaya katılan öğrencilerinle ilgili şu sonuçlar elde edilmiştir: "Centilmenlik temasında genellikle rakip takımı tebrik ettikleri ve sonucu kabullendikleri; Erdemlilik teması altında, karşılaşma içerisinde yaptıkları hataları genellikle kabullendikleri, kendilerini eleştirdikleri; sportif organizasyonlara haz almak ve eğlenmek amaçlı katıldıkları; Dürüstlük ve Fırsat Eşitliği temalarında, öğrencilerin eleştiri kabul etmedikleri ve suçlanma durumunda aynı şekilde karşılık verecekleri; Empati temasında, empati kurma, empatinin farkında olma, duygusal tepki gösterme konusunda hassas oldukları; Şiddet ve Saldırganlık temasında öğrencilerin genellikle sportmence davrandıkları ortaya çıkmıştır." Söz konusu bu temalar sportmenlik kavramının temel unsuları olarak değerlendirilebilir.

Literatürde her ne kadar sportmenlik ve fair play alanında çok sayıda araştırma yapılmış olsa da genelde analizler çeşitli değişkenlere bağlı olarak yapıldığından araştırma ile paralel örnek vermek güç hale gelmiştir.

Kayışoğlu ve diğerleri (2015) tarafından yapılan “Ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi ve spor derslerinde sportmenlik davranışlar sergileme düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi” isimli çalışmasında elde edilen bulgulara göre, spor salonu olan okullarda öğrencilerin beden eğitimi derslerinde sportmenlik davranışlar sergileme düzeylerinin spor salonu bulunmayan okulların öğrencilerinden istatistiksel yönden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Spor salona sahip okullarda sportif faaliyetler düzenleme imkânı daha yüksek olacağından takım arkadaşlığı ve rekabet gibi kavramların öğrencilerde gelişim göstereceği düşünülmektedir.

Bir başka çalışma olan Esentürk ve diğerleri tarafından 2015 yılında yapılan çalışmada “Lise öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersinde sportmenlik davranışı sergileme düzeylerinin bazı demografik değişkenlere göre incelenmesi” isimli çalışmada; araştırmanın sonunda öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersinde sportmenlik davranışı sergileme düzeylerinin yaş, aile gelir düzeyi, ilgilenilen spor dalı ve cinsiyet değişkenlerine göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Buna karşılık öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersi sportmenlik davranışı sergileme düzeylerinin ebeveyn eğitim durumlarına göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır.

Efe (2006) tarafından yapılan çalışmada ise öğrencilerin sporda fair play davranışları sergileme düzeylerinin cinsiyet, öğretim kademesi ve ilgilenilen spor dalı değişkenlerine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Bunun yanında yaş değişkeninin öğrencilerin sporda fair play davranışlar sergileme sıklıkları üzerinde anlamlı bir belirleyici olmadığı bulunmuştur. Öğrencilerin sporda centilmen davranışlar sergileme konusundaki bilgi kaynaklarının başında antrenör, aile ve beden eğitimi öğretmenlerinin geldiği bulunmuştur.

5.2.Nitel Bölüm

7. alt probleme ilişkin bulguların tartışması

Araştırmaya katılan öğrencilerin uygulama hakkındaki görüşleri beş ana tema ve alt temalardan oluşmuştur.

5.2.1. Kazanımlar

5.2.1.1 Psikolojik kazanımlar

Araştırmaya katılan öğrencilerin genel olarak DYK kapsamında beden eğitimi derslerinde psikolojik olarak önemli kazanımlar elde ettiği görülmüştür. Daha çok spor yapmaya başlayan öğrenciler zamanla agresiflikte azalma, sorumluluk kazanma, güler yüzlü olma, davranışlarda öz düzenleme yapma, hayata olumlu bakabilme, daha azimli olma, özgüvende ile mutlulukta artış ve kendini geliştirme gibi pozitif kazanımlar elde etmiştir.

Günümüz şartlarında birçok psikolojik hastalıklarla uğraşan bireylerin deşarj olmaları için spor vazgeçilmez bir uğraş olarak görülebilir. Eğitim çağının her kademesinde beden eğitimi ve spor etkinlikleri düzenlemek ve öğrencileri bu etkinliklere yönlendirmek eğitimin temel hedeflerinden arasında yer almalıdır. Çocuklara yapılacak en büyük yatırımlardan biri onlara spor yapma alışkanlığı kazandırmaktır.

Çocuk yaştaki bireylerin hayatının merkezinde oyun oynama ve eğlenme isteği vardır. Günümüzde bu ihtiyacı sanal oyunlarla gidermeye başlayan çocuklar için spor yapmak büyük önem kazanmaya başlamıştır. Yılmaz (2012)'ın öğrencilerle yaptığı görüşmeden elde ettiği verilerin araştırma bulguları ile örtüştüğü görülmüştür. Yılmaz (2012)'ın araştırmasına katılan öğrencilerin 6'sı eğitim-öğretimde beden eğitimi ve spor derslerini eğlenme ve dinlenmek için güzel bir fırsat olarak gördüklerini ifade etmişlerdir. Aynı çalışmada araştırmacı: "Öğrencilerin, beden eğitimi dersini eğlenmek, güzel vakit geçirmek, yorgunluk ve stres atmak, zihinsel olarak dinlenmek için diğer derslere göre daha serbest bir ders olarak görmektedir" sonucuna ulaştığını ifade

etmiştir. Görüldüğü üzere beden eğitimi ve spor sadece sağlıklı yaşamının ötesinde eğlenmek, verimli zaman geçirmek ve stres atmak için de etkili bir yöntem olarak görülmektedir.

Beden eğitimi ve spor etkinlikleri zaman içerisinde bireyi agresif davranışlardan uzaklaştırdığı ve duygu kontrolü sağladığı araştırmalar sonucunda ortaya çıkmıştır. Taşkın (2018)'nin 601 öğrencinin katılımıyla yapmış olduğu araştırmada öğrencilere yönelttiği “Beden eğitimi dersleri duygularımı kontrol etmeme yardımcı oluyor” seçeneğine öğrencilerin % 28,6'sı tamamen katılıyorum, % 25,8'i katılıyorum, % 25'i ise orta düzeyde katılıyorum diyerek beden eğitimi derslerinin psikolojik bir etken olan duygu kontrolünü geliştirdiği sonucunu ortaya koymuştur. Yine aynı araştırmada “Beden eğitimi dersleri kendimi daha fazla tanımama ve özgüven kazanmama yardımcı oluyor” seçeneğine öğrencilerin % 42,3'ü tamamen katılıyorum seçeneğini işaretleyerek elde ettikleri psikolojik kazanıma vurgu yapmışlardır.

Aracı (2006)'nın görüşüne göre ise, her beden eğitimi ve spor aktivitesi toplumsal bir deneyim olarak genellikle duyguları içerir. Bu tarz etkinliklere katılan kişiler hareket aktiviteleri ile duygularını dile getirme imkânına sahip olur. Utangaçlık, saldırganlık, kıskançlık, öfke vb. duygularında rahatlık sağlar. Öğrenci sporla birlikte bunları kontrol etmeyi öğrenir. Baskı altında olan öğrencinin, duygusallıktan kurtulmasının başka bir yolu spor ya da oyuna yönelik etkinliklere katılmaktır.

Bu yönüyle sportif etkinliklere katılan öğrencilerin daha mutlu bireyler olduğunu, akranlarına kıyasla daha iyi bir gelişim süreci kaydettiklerini söylemek mümkündür.

Altıntaş (2006)'ın konuya dair yaptığı benzer araştırmada beden eğitimi dersleri hakkında görüş belirten öğrenciler, “Beden eğitimi dersi stres, kaygı gibi olumsuzlukları aşmak için bir araçtır” görüşüne %47,6'sının olumlu yaklaştığı ve %34,4'nünün ise tereddütlü olduklarını belirtmiştir.

Sporun bir başka önemli yönü çocukların yetenek ve kabiliyetlerini sergilemesine olanak sağlamasıdır. Sporu gelecekte para kazanma aracı olarak gören çocuklar küçük yaşlarda

bu amaçla spor yapmaya başlamaktadır. Sosyal medyadan profesyonel sporcuların hayat koşullarını gören çocuklar onları rol model olarak görmektedirler.

Poyraz (2003)'ın yaptığı araştırmada, özellikle en hareketli döneminde olan ve büyük bir enerji ile dolu olan okul çağındaki çocukların, boş zamanlarını verimli bir şekilde geçirecek, içindeki enerjilerini pozitif yönde kullanacak, stresten kurtulacak, zararlı alışkanlıklardan korunarak bilgi, yetenek ve kabiliyetlerini arttıracak faaliyetlere yönelmesi gerekmektedir. Çocuk yaşlarda en önemli etkinliklerin başında okulda ve okul dışında çocukların katılabilecekleri sportif etkinlikler gelmektedir.

5.2.1.2.Fiziksel ve fizyolojik kazanımlar

Düzenli spor yapan bireylerin fiziksel açıdan birçok yönden gelişim kaydettiği bilimsel bir gerçekliktir. Araştırmaya katılan öğrenciler fiziksel ve fizyolojik açıdan çeşitli gelişimler kaydettiğini ifade etmişlerdir. Bu konuda farklı görüşler belirten öğrenciler beslenme düzeni, uyku düzeninde iyileşme, boylarının uzaması, sağlıklı olma ve kuvvet gelişimi gibi konularda geliştiklerini belirtmişlerdir. Her hafta düzenli spor yapan bu öğrenciler bir dönemin sonunda çeşitli fiziksel kazanımlar elde etmiştir. Spor ile düzenli beslenme ve fiziksel aktivite imkânı elde eden öğrenciler performans ve ilgilerine göre elde ettikleri fiziksel/fizyolojik kazanımları belirtmişlerdir.

DYK kapsamında seçtikleri beden eğitimi dersiyle her hafta düzenli spor yapmaya başlayan çocukların kas ve iskelet sisteminde gelişim kaydettikleri araştırma bulgularından anlaşılmıştır. Kurs sayesinde daha çok spor yapma imkânı elde eden öğrenciler, fiziksel olarak kendilerini daha iyi hissettiklerini bunun sonucunda ise daha mutlu olduklarını ifade etmişlerdir. Fiziksel olarak kendini gevşemiş ve rahatlamış hisseden öğrencilerin bu durumunda beden eğitimi ve sporun rolü yadsınamayacak boyutta olduğu görülmüştür.

Taşkın (2018)'ın araştırmasında ortaokul öğrencilerine uygulamış olduğu ölçekte “Beden eğitimi dersleri sağlığını korumamda ve vücut kondisyonumu arttırmamda

yardımcı oluyor” seçeneğine araştırmaya katılan öğrencilerin % 58,4’ü tamamen katılıyorum seçeneğini işaretleyerek araştırma bulgularını kuvvetlendirmiştir.

Yılmaz (2012)’ın araştırmasına katılan beden eğitimi öğretmenleri beden eğitimi ve spor derslerine etkin katılım sağlayan öğrencilerin fiziksel ve sosyal gelişimine dersin pozitif katkı sağladığı görüşünü savunmuşlardır. Yine aynı araştırmada fiziksel yönden gelişim kaydeden öğrencinin, kendini daha rahat ve mutlu hissedeceğinden sosyal açıdan da kendini iyi ifade eden, öz güveni gelişmiş, aktif bir kişilik sergileyeceği sonucuna ulaşılmıştır.

Bu sonuçlar araştırma bulguları ile örtüşmektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin görüşlerine bakıldığında öğrencilerinin fiziksel olarak geliştiklerini hissetmelerinin kendilerini daha mutlu bireyler haline getirdiği belirtilmiştir. Gelişen görsel medyanın etkisiyle dünyaca ünlü sporcuların fizik gelişimini gören çocukların henüz küçük yaşlarda onlara benzemek için sportif aktiviteye katıldığı anlaşılmaktadır. Her ne şekilde olursa olsun çocukların sportif aktiviteye katılması onların gelecekteki yaşama hazırlanma konusunda önlerini aydınlatacaktır. Bireylerin normal bir gelişim kaydetmesinin temel unsurlarından biri de düzenli spor yapmasıdır. Bu bağlamda eğitime devam eden öğrencilerin iyi birey olarak yetişmesi için temel gereksinimlerinden biri de spor yapmasıdır.

Bu konuya ilişkin Yıldırım ve Yetim (1996)’in beden eğitime dair yaptığı şu tanım araştırma görüşlerini kuvvetlendirmektedir: “Günümüzde beden eğitimi, yetişmekte olan nesillerin temel kaynağı olan insanın fiziksel, zihinsel, sosyal ve duygusal gelişimini amaç edinen ve genel eğitimin tamamlayıcısı ve ayrılmaz bir parçası olarak görülen bilinçli ve planlı faaliyetlerdir.”

Altıntaş (2006)’ın konuya dair yaptığı benzer bir araştırmada beden eğitimi dersleri hakkında görüş belirten öğrenciler, “Beden eğitimi dersi fiziksel gelişimi sağlar” görüşünü yoğun olarak (79,7) desteklediklerini belirtmişlerdir. Fiziksel gelişim kaydetme ve sağlıklı bir bünyeye sahip olmada beden eğitimi ve sporun rolü ile ilgili öğrenci görüşlerinin olumlu yönde oluşu dikkat çekicidir. Spor yapmanın insan

vücudunun iki sistemi üzerinde pozitif etkilerinin olduğu bilinmektedir. Bunlar kalp-damar ve kas-kemik (hareket) sistemidir.

5.2.1.3.Sosyal kazanımlar

Düzenli bir şekilde spor yapmaya başlayan öğrencilerin zaman içerisinde aile ilişkilerinde gelişim gösterdikleri, yeni edindikleri arkadaşlıklarla sosyal çevrelerinde artış olduğu bunun sonucunda ise tanınırlıkları sonucunda saygınlık kazandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal açıdan gelişen öğrencilerin bu durumu diğer davranışlarını olumlu yönde etkilediği görülmüştür.

Kurs sonucunda özgüveni gelişen öğrencilerin okul içerisinde sorumluluk aldıkları, kendini daha iyi ifade eder hale geldiği ve ders başarısında artış olduğu bulgular sonucunda anlaşılmıştır. Spor yapmadan önce kendini ifade etme ve arkadaşlık ilişkilerinde sorun yaşayan öğrenciler sportif becerilerini sergileyerek ihtiyaç duydukları özgüvene ulaştıkları görülmüştür. Sporla beraber takım olma ve işbirliği becerisi gelişen bireylerin sosyal hayatta daha uyumlu bireyler haline geleceği olağan bir sonuçtur.

İnsanlar sosyal çevreye bağlı toplumun etkisinde olan varlıklardır. Sosyal, kültürel ve ekonomik gelişimin olmazsa olmazı sağlıklı insan gücüdür. Sağlıklı bireylerden oluşan bir toplum inşa etmenin yolu ise, gelişmiş ülkelerde beden eğitimi ve spor çalışmalarını yürüten, eğitimin içerisinde milyonlarca öğrenciyi kendi içinde barındıran okullarımızdır. Tüm okullarda eğitim ve öğretim gören öğrencilerin fikren, ruhen, bedenlen sağlıklı ve üretken; nitelikli bir toplum oluşturmak için beden eğitimi ve spora yönelik eğitim sürecine dâhil edilmeleri eğitim anlayışının vazgeçilmez unsurlarından biridir (Pehlivan, 1989).

Araştırma ile benzerlik gösteren Yılmaz (2012)'in araştırmasına katılan öğrencilerden bazıları beden eğitimi dersi sonucunda sosyal ve kültürel olarak gelişim kaydettiklerini belirtmiştir. Öğrenciler, beden eğitimi dersine katılarak mutlu olduklarını, hareket kabiliyetlerinde artış olduğu, derste katı kurallar olmaması nedeniyle kendilerini diğer derslere göre daha mutlu ve özgür hissettiklerini belirtmiştir. Öğrenciler beden eğitimi

dersinin eğitici özelliğinden çok dersi eğlenmek, verimli zaman geçirmek, dinlenmek ve farklı spor faaliyetleri yapmak için bir araç olarak gördüklerini belirtmişlerdir.

Güray (2002),'ın yaptığı benzer bir araştırmada ise, bedensel etkinlikler ergen bireylerin toplumsal gelişimi açısından önemlidir. Takım sporlarına katılım öğrenci-öğretici işbirliğini geliştirir, saldırgan davranışları doğal yolla ve sosyal kurallara bağlı olarak ortadan kaldırmayı öğretir sonucuna ulaşılmıştır.

Grup halinde yapılan faaliyetler insan ilişkileri nedeniyle bireylerin sosyalleşmesine katkı sağlamaktadır. Beden eğitimi ve spor dersi de bu faaliyetler çerçevesinde değerlendirilebilir. Takım veya grup şeklinde spor yapmak birden fazla kişiyle etkileşim halinde olma anlamına gelmektedir.

Altıntaş (2006)'ın araştırmaya katılan beden eğitimi öğretmenlerine yönelmiş olduğu “Beden eğitimi dersi arkadaş ilişkilerinin uyumlu olmasına katkı sağlar” görüşünü öğretmenler yoğun olarak (%97,7) desteklemişlerdir.

5.2.1.4.Bireysel kazanımlar

Araştırmaya katılan bazı öğrenciler daha çok spor yapmanın kuramsal derslerdeki başarılarına pozitif katkı yaptığını ifade etmişlerdir. Spor yaparak fiziksel ve zihinsel zindelik elde eden öğrencilerin zamanla ders başarısında artış olduğu anlaşılmıştır. Bunun yanı sıra becerilerini sergileme olanağı bulan öğrenciler sahip oldukları özgüvenle okul ile olan bağları güçlenmiş, kendilerini daha iyi ifade eder hale gelmişlerdir.

Tokat (2013)'ın araştırması için beden eğitimi öğretmenleri ve okul yöneticileri ile yapmış olduğu görüşmede katılımcılar, beden eğitimi ve spor dersinin öğrencilerin teorik derslerdeki başarısını olumlu yönde etkilediğini ve dersin öğrencilerin günlük yaşamda karşılaştıkları sorunları belirli ölçüde giderdiği görüşünü ifade etmişlerdir. Aynı şekilde araştırmaya katılanlar beden eğitimi dersleri üniversiteye hazırlanan

öğrencilerin başarısını olumlu yönde etkilediği, öğrencilere ders çalışmalarında işbirliği kazanımı elde ettiği ve birlikte hareket etme alışkanlığı kazandıklarını da belirtmişlerdir.

Spor yapan bireylerin stresten uzak yaşam tarzının kuramsal ders başarısına olumlu katkı yapması beklenmektedir. Bunun aksi durumların beden eğitimi ve sporun özünü alakasından ziyade zaman yönetimi ve diğer derslere gösterilen ilgi düzeyinin düşük olması gerekçe olarak gösterilebilir.

Yapılan araştırmalardan Şahin (2011)'in çalışmasında olduğu gibi okul müdürleri beden eğitimi ve spor derslerini bir rahatlama aracı olarak görmektedirler. Araştırmaya katılan okul müdürlerinin çoğunluğu beden eğitimi derslerinin öğrencilerin girmiş olduğu sınavları pozitif yönde etkileyeceğini düşündüklerine ulaşılmıştır. Öğrencilerin spor yoluyla rahatladığından ve stres atmalarından ötürü beden eğitimi dersi ile diğer teorik dersler arasında olumlu ilişki olduğu anlaşılmıştır. Öğrencilerin spor ile rahatlayacağını düşünen okul müdürlerinin beden eğitimi dersinin akademik ders başarısını pozitif yönde etkileyeceği sonucuna ulaşılmıştır.

Yapılan başka bir araştırmaya göre ise; beden eğitimi ve spor etkinlikleri sınava hazırlık sürecinde kaygı düzeyini azaltması ve öğrenme etkinliğini arttırması bakımından önemli bir konuma sahiptir. Her gün düzenli egzersiz yapmanın sınavlara hazırlanan bir öğrenciye kaygı düzeyinin azalmasını yanı sıra öğrenme de etkinliği arttırdığı tespit edilmiştir (Dalkıran ve Tuncel, 2007).

5.2.2. Öğrencilerin DYK'ya katılma nedenleri

Destekleme ve yetiştirme kursları öğrencilerin talepleri doğrultusunda ve istedikleri derslerde açılabilir. Hangi dersten kurs açılacağı öğrencilerin talepleri doğrultusunda belirlenmektedir. Dolayısıyla bu kısımda öğrenci tercihi önem kazanmaktadır.

Çalışmaya katılan öğrencilerin DYK'ya katılma nedenlerine bakıldığında fiziksel görünüm, kendini geliştirme, sosyalleşme, aktif olma, istekli/meraklı olma ve sporu sevme gibi sebeplerin karar vermede etkili olduğu belirlenmiştir.

5.2.2.1. Spor sevmeye

DYK ile daha çok sportif aktiviteye katılan öğrencilerin elde ettiği kazanımlar incelediğinde kursa katılma nedenleri ile örtüştüğü söylenebilir. Neden sonuç ilişkisi çerçevesinde bakıldığında öğrencilerin karar almada mantıklı davrandığı ifade edilebilir. Odak grup görüşmelerinde öğrencilerin büyük çoğunluğunun sporu sevdiği için DYK'da beden eğitimi dersini tercih ettiği anlaşılmıştır.

Karakuş (2005)'un ortaöğretim öğrencilerine yönelik yapmış olduğu araştırması elde edilen verilerle örtüşmektedir. Araştırmacının öğrencilere yöneltmiş olduğu “Beden eğitiminden zevk almaktayım” sorusuna araştırmaya katılan öğrencilerin tümü ‘Tamamen katılıyorum’ seçeneğini işaretleyerek çalışmaya katılan öğrencilerin sporu sevme sebebiyle benzerlik gösterdiği görülmüştür.

Araştırmaya katılan öğrencilerin de büyük çoğunluğu spor yaparak kendilerini daha mutlu hissettiklerinden kurs seçiminde beden eğitimi tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Zevk almadan yapılan hiçbir uğraş bireye mutluluk getirmeyecektir. Bu nedenle bir uğraştan zevk almanın yegâne yolu onu isteyerek yapmaktır. Öğrencilerin kendi istekleri doğrultusunda kurslara katılması onların derslerde mutlu olmasına olanak sağladığı ifade edilebilir.

Yılmaz (2012)'ın gerçekleştirdiği bir başka araştırmada beden eğitimi dersiyle ilgili görüş belirten öğrenciler beden eğitimi ve spor derslerinde daha özgür olmak ve farklı spor dallarıyla uğraşmak için bu dersi sevdiğini ifade etmişlerdir. Bu yorumun nedenine bakıldığında ise öğrencilerin sınıf ortamında işledikleri diğer derslerde hareket özgürlüğünün kısıtlı olması ve bu derslerin öğrencileri zihinsel olarak yorması gösterilebilir.

Aras (2013)'ın, araştırmasında görüş ifade eden öğrencilerin büyük çoğunluğu da beden eğitimi ve spor derslerinde herhangi bir korku hissine kapılmadıklarını tam tersi beden eğitimi dersini çok sevdiklerini söylemişlerdir. Beden eğitimi ve spor derslerinden sıkılmadıklarını belirten öğrencilerin büyük çoğunluğunun yanı sıra çok küçük bir kısım ise derslerin sıkıcı geçtiğini belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğu derslere katılmaktan çekinmediklerini belirtirken küçük bir kısım ise derslere katılmaktan çekindiğini ifade etmişlerdir. Yine öğrencilerin büyük çoğunluğu beden eğitimi derslerinde başarılı elde etmek için çabalarken küçük bir kesim ise derslerde başarılı olmak için aynı çabayı göstermemektedirler.

Şahin (2011)'in araştırmasında okul müdürlerinin görüşlerinden elde edilen bulgulara bakıldığında öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersine ilgili olmalarının temel nedeninin derste rahat ettikleri ve sevdikleri bir ders olduğu için ilgili olduklarını belirtmişlerdir. Aynı araştırmada öğrencilerin beden eğitimi dersini diğer derslerden ayrı tuttuklarını ve daha çok sevdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Bu değerlendirmeler sonucunda beden eğitimi ve spor dersleri öğrencilerin büyük bir kısmı tarafından ilgiyle takip edilen ve sevilen bir ders olduğu sonucuna ortaya koymaktadır. Beden eğitimi dersinin sağlıklı yaşam açısından büyük bir öneme sahip olduğu araştırmalara katılan öğrenciler tarafından belirtilmiştir. Öğrenci görüşlerine bakıldığında beden eğitimi ve spor dersinin kurs programı içerisinde gerekli öneme sahip olması halinde öğrenciler için çok önemli bir ders olduğu ve beden eğitimi öğretmenleri tarafından dersin daha verimli şekilde işleneceği sonucuna ulaşılmıştır.

5.2.2.2. Sosyalleşme

Grup halinde yapılan faaliyetler insan ilişkileri nedeniyle bireylerin sosyalleşmesine katkı sağlamaktadır. Beden eğitimi ve spor dersi de bu faaliyetler çerçevesinde değerlendirilebilir. Takım veya grup şeklinde spor yapmak birden fazla kişiyle etkileşim halinde olma anlamına gelmektedir. Sosyal hayatta veya okul içerisinde daha aktif olmak ve itibar kazanmak isteyen öğrencilerin sportif becerilerini sergileyerek kendini ispat etme yoluna gittiği öngörülmektedir.

Araştırmada DYK kapsamında beden eğitimi ve spor dersi seçen bazı öğrencilerin yeni arkadaşlıklar edinmek doğal olarak sosyalleşmek amacıyla bu dersi seçtikleri anlaşılmıştır. Öğrencilerin kurs sonunda elde ettikleri kazanımlar incelendiğinde çeşitli sosyal kazanımlar elde ettikleri görülmektedir. Dolayısıyla beden eğitimi kursunu sosyalleşmek amacıyla seçen öğrencilerin belirli ölçüde hedeflerine ulaştıkları anlaşılmıştır.

5.2.2.3. İstekli/Meraklı olma

Araştırma kapsamında görüşme yapılan öğrenciler sporu sevindikleri ve ilgi gösterdikleri için beden eğitimi kursuna katıldıklarını belirtmişlerdir. Daha önce çeşitli spor dallarıyla ilgilenen öğrenciler, okulda da sportif faaliyetlerini sürdürme konusunda beden eğitimi kursunun önemli olduğunun altını çizmişlerdir. Sürekli ve düzenli spor yapan bireylerin spora karşı ilgisi/isteğinde artış olduğu öğrenci görüşlerinden anlaşılmıştır. Zevk almadan yapılan hiçbir uğraş bireye mutluluk getirmeyecektir. Bu nedenle bir uğraştan zevk almanın yegâne yolu onu isteyerek yapmaktır. Öğrencilerin kendi istekleri doğrultusunda kurslara katılması onların derslerde mutlu olmasına olanak sağladığı ifade edilebilir.

5.2.2.4. Kendini geliştirme

Sportif açıdan kendini geliştirme ve yeteneklerini sergilemeyi hedefleyen öğrenciler, beden eğitimi dersine katılmaya karar vermişlerdir. Gelecek yıllarda spor alanında önemli başarılar elde etmek için bu dersi bir fırsat olarak gören öğrenciler, beden eğitimi kurslarına yoğun ilgi göstermektedirler. Yeni nesil öğrencilerin büyük çoğunluğu sosyal medya ve görsel medyanın etkisiyle sporcuların hangi seviyelere ulaştıklarını görmektedirler. Bu kişileri kendilerine rol model olarak gören öğrenciler daha çocuk yaşlarda bu sporcuların seviyesine ulaşmak için spora karşı özverili oldukları görülmektedir. Bu nedenle beden eğitimi dersleri öğrenciler için giderek önem kazanmakta ve tercih edilmektedir. Bedensel becerilerini sergilemek ve bu becerilerini geliştirmek için beden eğitimi dersleri öğrencilere uygun şartlar sunmaktadır.

5.2.2.5. Fiziksel görünüm

Gelecek yaşantısında kazanç elde etmek için spor yapan öğrenciler bunun yanında fiziksel gelişim ve güzel bir vücut için de beden eğitimi ve spora ilgi göstermektedirler. Araştırmaya katılan öğrencilerin kursun sonunda elde ettiği kazanımlara bakıldığında birçok fiziksel kazanım elde ettikleri görülmüştür. Bu yönüyle öğrencilerin kursu tercih etme sebebiyle elde ettikleri kazanımların örtüştüğü sonucuna ulaşılmıştır. Spor yapmanın fiziksel ve fizyolojik açıdan büyük yararları olduğu bilinmektedir. Sosyal hayatta güzel bir vücuda sahip olmak isteyen bireyler bunun için ciddi harcamalara yapmaktadırlar. Spor yapmak isteyen bu kişiler spor merkezleri ve bireysel çalışmalarla ihtiyaçlarını gidermeye çalışmaktadırlar. Okullarda ise beden eğitimi ve spor dersleriyle öğrenciler henüz çocuk yaşta sportif aktivitelerde yer alarak sağlıklı yaşamın ilk adımını atmaktadırlar. Akranlarıyla adeta bir rekabet içerisinde olan öğrenciler beden eğitimi ve spor yoluyla bir taraftan sağlıklı yaşarken diğer taraftan güzel bir fiziğe sahip olmaktadır.

5.2.3. Öğrencileri DYK'ya yönlendirenler

Destekleme ve yetiştirme kursları okul ders saatleri dışında takviye amaçlı düzenlenen etkinlikler olduğundan öğrencilerin kurs tercihinde yakın çevresindeki bireylerin etkili olduğu anlaşılmıştır. Çalışmaya katılan öğrencilerin bazılarının kurs seçiminde aile, arkadaş ve beden eğitimi öğretmenin kendilerini yönlendirdiğini belirtirken bazılarının ise kendi kararıyla kurslara katıldığı anlaşılmıştır.

5.2.3.1. Aile

Elde edilen bulgulara göre araştırmaya katılan öğrencilerin kurs seçiminde aile yönlendirmesinin ön plana çıktığı saptanmıştır. Çocukların spor yapmasıyla aile desteğinin güçlü bir bağ içerisinde olduğu yadsınamaz bir gerçekliktir. Henüz küçük yaşlarda bireysel karar vermede problem yaşayan çocuklar ailelerini birer yönlendirici olarak görmektedirler. Çocuklarının spor yapmasında ve beden eğitimi etkinliklerine katılmada aile görüşünün önemli olduğu birçok bilimsel çalışmada ortaya konmuştur.

Türk toplumunda geleneksel bir alışkanlık haline gelen spor yapmanın akademik başarıyı olumsuz yönde etkilediği ve sakatlıklara yol açtığı düşüncesi aileleri spor konusunda olumsuz bir düşünceye itmektir. Bu durum da öğrencilerin beden eğitimi ve spora karşı tutumlarını olumsuz yönde etkilediğini ortaya koymuştur. Sporun öğrenci başarısını olumsuz etkilediğini düşünen veliler, çocuğunun beden eğitimi dersiyle zaman kaybetmektense akademik başarısını geliştirecek diğer derslere zaman ayırmasını isteyebilmektedir. (Öncü, 2007) Ancak, yapılan çalışmada bu durumun tam tersi bir bulguya ulaşılmıştır ve elde edilen bulguyu destekleyen bazı çalışmalar bulunmaktadır (Yılmaz, 2012.;Şahin, 2011).

Yılmaz (2012)'ın gerçekleştirdiği araştırmaya katılan öğrencilerin görüşleri ışığında ailelerin beden eğitimi dersinin sağlıklı gelişim için gerekli olduğunun bilincine sahip oldukları anlaşılmıştır. Ayrıca öğrenciler beden eğitimi dersi sayesinde yeteneklerini keşfetme, kendini tanıma ve geliştirme fırsatı bulduğundan ailelerin beden eğitimi dersine bakış açılarının pozitif yönde olduğu görülmüştür. İncirci ve arkadaşları (2017)'nin araştırmasında öğrenciler ile yapılan görüşmede öğrencilerin çoğu DYK süresince ailelerin gerekli desteği verdiğini ifade ettikleri belirlenmiştir.

Şahin (2011)'in yaptığı çalışmasında bu konuya yönelik elde ettiği sonuçlara göre, velilerin bazılarının bilinç ve eğitim düzeyinden ötürü beden eğitimi dersine karşı olumsuz bir anlayışa sahip olduklarını, beden eğitimi dersinin önemini ve öğrenci gelişimine katkısını özümseyen velilerin ise beden eğitimi dersiyle ilgili olumlu bir bakış açısına sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır. Özsandıkçı (2010)'nın çalışmasında ailelerin ailenin eğitim düzeyi, spora karşı tutumu ve ailenin spor yapma durumunun spora katılımı olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşmıştır.

Görüldüğü üzere çocukların henüz küçük yaşlarda spor yapma alışkanlığı kazanması için aileler önemli roller üstlenmektedir. Bunun yanında ailede spor yapan bireylerin bulunması çocuklara rol model olması açısından büyük önem taşımaktadır. Sedanter yaşam tarzına alışmış ailelerde çocukların düzenli spor alışkanlığı kazanması güçleşmektedir. Bu nedenle ailelerin spora duyarlı olmasına yönelik bilinçlendirme çalışmaları yapılabilir.

5.2.3.2. Arkadaş

Çocuk yaşlarda spor yapmaya başlayan bireyleri spora yönlendirmede arkadaşlarının etkili olduğu araştırma bulgularından anlaşılmıştır. Bazı öğrenciler kurs seçiminde beden eğitimi dersi seçmelerinde birlikte spor yaptıkları arkadaşlarının etkili olduğuna dikkat çekmişlerdir. Birçok konuda yönlendirmede arkadaşlıkların etkili olduğu gibi spora yönelirken de arkadaşlıkların etkili olduğu anlaşılmıştır. Çocuklar yakın arkadaşlarıyla spor yaparken daha mutlu olduğu bu nedenle arkadaşlarını katıldıkları aktivitelere yönlendirdiği görülmüştür.

Günümüzde arkadaşlıklar yoluyla birçok kötü alışkanlığın akran grupları arasında yayıldığı bilinen bir gerçekliktir. Yine sanal dünyanın getirmiş olduğu zararlı alışkanlıklardan biri de sanal arkadaşlıklardır. Sanal yollarla yapılan arkadaşlıklar sonucunda son yıllarda birçok çocuk suça bulaşmış ya da zararlı alışkanlıkların pençesine düşmüştür. Bu gelişmeler ışığında çocukların arkadaşlarıyla spor yapması ve onların yönlendirmeleriyle sportif aktivitelere katılması desteklenmelidir.

5.2.3.3. Öğretmen

Öğrencilerin eğitim hayatı boyunca aldıkları birçok kararda öğretmenlerin etkili olduğu bilinen bir gerçekliktir. Spor yapmak isteyen öğrencilerin nerede ve hangi sporu yapacağına yönelik karar aşamasında beden eğitimi öğretmenleri önemli rol oynamaktadır. Araştırma bulgularına göre katılımcılar beden eğitimi kursu seçerken beden eğitimi öğretmenlerinin kendilerini kursa yönlendirdiklerini belirtmişlerdir. Beden eğitimi öğretmenlerinin öğrencilerin spor yapması için yönlendirici vazifesi üstlenmesi mesleki misyon açısından anlamlı bir yaklaşımdır. Çocuk yaşta bireylerin spor yapma alışkanlığı kazanması için okullarda sportif faaliyetlere katılması desteklenmelidir. Araştırmaya katılan öğrencilerin beden eğitimi öğretmenlerinin kendilerine spor yapma konusunda kurslara yönlendirdiğini belirtmesi bu düşünceyle paralellik göstermektedir. Düzenli spor yapan sağlıklı bireyler yetişmesi adına beden eğitimi öğretmenlerinin bu tarz yönlendirici ve özendirici çalışmalar yapması desteklenmelidir.

5.2.3.4. Kendi kararı

Sporu yapmayı seven ve yaşam tarzı haline getirenler bireyler ilgi alanlarına göre spor alanlarına katılım sağlamaktadırlar. Okul çağındaki çocukların da öğrenim gördükleri okullarda sportif aktivitelere katıldıkları bilinmektedir. Araştırmada görüş belirten bazı öğrenciler beden eğiti kursu seçerken spor sevindikleri için kursa katılmayı tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Bu yönüyle bakıldığında öğrencilerin herhangi bir yönlendirmeye gerek duymadan kendi tercihleriyle beden eğitimi ve spora katılmak istemeleri son derece olumlu bir durumdur. Sporü içşelleştirerek bir ihtiyaç haline getiren bireylerin çocuk yaştan başlayarak yaşam boyu spor yapması istenilen bir durumdur.

5.2.4. Öğrencilerin DYK' da yaşadığı sorunlar

Çalışmaya katılan öğrencilerin DYK'ya ilişkin görüşlerine bakıldığında daha çok spor yaptıkları için genel olarak öğrenciler DYK'dan memnun gözükse de uygulamanın henüz yeni oluşu ve okulların fiziki şartları nedeniyle birçok sorunun da olduğu belirlenmiştir.

5.2.4.1. Kurs süresinde yetersizlik ve düzensizlik

Çalışmada odak grup görüşmelerine katılan öğrenciler kurs günlerinin azlığı, kurs saatlerinin azlığı ve kurs saatlerinin çakışması gibi sorunlara dikkat çekmişlerdir. Daha çok spor yaparak kendilerini mutlu hissettiklerine vurgu yapan öğrenciler, DYK kapsamında açılan beden eğitimi kurs saatinin yetersiz olmasını bir sorun olarak görmektedirler. Hafta boyunca kuramsal derslerin yoğunluğuyla bir hayli sıkılmaya başlayan öğrenciler beden eğitimi ve spor dersleri sayesinde zihinsel bir rahatlama yaşamaktadır. Haftada iki saat olan beden eğitimi kurs saatinin arttırılarak haftanın çeşitli günlerine dağılmasını isteyen öğrenciler teorik dersler ile beden eğitimi derslerinin eşit yoğunlukta olmasını talep etmektedirler.

Alan yazında DYK ile ilgili henüz yeterli çalışma olmadığından beden eğitimi dersleriyle ilgili yapılan araştırmaların çalışma ile benzerlik gösteren kısımlarına atıfta bulunulmuştur. Bu çalışmalardan biri olan Yılmaz (2012)'in yapmış olduğu araştırma incelendiğinde çalışmaya katılan bazı öğrencilerin beden eğitimi ders saatini yetersiz gördükleri belirtilmiştir. Beden eğitimi ders saatinin yetersiz olduğunu ifade eden öğrenciler zihinsel olarak dinlenmek, deşarj olmak ve diğer derslerin stresinden ve yoğunluğundan uzaklaşmak için beden eğitimi derslerinin son saatlere alınması ve haftanın en az iki gününe yayılması gerektiğini düşünmektedirler.

Altıntaş (2006)'ın yaptığı araştırmaya katılan öğrencilerin beden eğitimi dersine ilişkin düşüncelerine bakıldığında; Öğrenciler, “Beden eğitimi dersine ayrılan haftalık zaman dilimi çok yetersizdir” görüşünü ağırlıklı olarak (%60,6) belirtmişlerdir. Öğrenciler işlenen 2 saatlik beden eğitimi dersinin yetersiz olduğunu özellikle belirtmişlerdir.

Karakuş (2005)'un araştırmasına katılan öğrencilere yönelmiş olduğu “Beden eğitimi dersi için ayrılan süre yeterli değildir” sorusuna öğrencilerin büyük çoğunluğu oldukça katılıyorum seçeneğini işaretleyerek araştırma bulgularını doğrulamıştır.

Şahin (2011)'in araştırma bulguları dikkate alındığında haftalık ders saati ilköğretim ve ortaöğretimde genel itibariyle yetersiz olduğu okul müdürleri tarafından dile getirilmiştir. Ders saatinin az olması hem beden eğitimi dersinin etkili bir şekilde işlenmesinde hem de diğer derslerin işlenmesi için engel olduğu ifade edilmiştir. Aynı çalışmada beden eğitimi ders saatinin yetersiz olduğu beden eğitimi öğretmenlerinin görüşlerinden de anlaşılmaktadır. Ders saatinin yetersiz olması beraberinde birçok sorunu getirmektedir.

Ders saatinin yanı sıra kursların düzensiz olduğunu ifade eden öğrenciler bu soruna çözüm üretilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Henüz yeni bir uygulama olması nedeniyle DYK sisteminin uygulanması safhasında bir takım sorunlar yaşanmaktadır. Özellikle kursların düzensiz yapıldığı ve başka derslerle çakıştığı temel şikâyetler arasında yer almaktadır. Okul idareleri bu sorunlara karşı önleyici bazı tedbirler alarak kursların daha verimli işlenmesini sağlayabilir. Kurs ders programları yaparken daha kullanışlı

yazılımlar kullanılarak derslerin çakışması nlenebilir. Dönem başında yapılacak ğretmen kurul ve zümre öğretmenler toplantıları ile ortak kararlar alınarak kursların daha etkili ve düzenli işlenmesi için tedbirler alınmalıdır.

5.2.4.2. Tesis ve malzeme sorunu

Araştırmaya katılan ğrenciler DYK'da kullanılan spor malzemeleri ile ilgili bakım onarım olmaması, malzeme yetersizliği ve özensiz malzeme kullanımı gibi sorunlara vurgu yapmışlardır. Malzeme konusunda sorun yaşayan öğrencilerin kurs verimliliğinin düştüğünü ifade etmişlerdir. Spor tesisi ve spor malzemesi sorunu beden eğitimi dersinin verimli bir şekilde işlenmesi için önemli etken olduğu aşıkârdır. Literatürde araştırma bulgularını doğrulayan çok sayıda araştırma yapılmıştır. (Tokat, 2013.; Göksu ve Glc, 2016.; şahin, 2011.; Gülüm ve Bilir, 2010.; Demirhan ve arkadaşları, 2002.; Solmaz, 2006.; İlkin, 2006.; Salman ve arkadaşları, 2005.; Karakuş, 2005.; Sönmez, 1989.; Yılmaz, 2012.; Taşmektepligil ve diğerleri, 2006.; zşaker ve Orhun, 2005.; Ocak ve Tortop, 2006).

Beden eğitimi ve spor derlerinin daha etkili ve verimli işlenmesi için spor tesisinin olması büyük önem taşımaktadır. Orta kuşakta yer alan ülkemiz dört mevsimin yaşandığı bir ülke konumuna sahiptir. Bu durum iklim şartlarından ötürü beden eğitimi dersinin dış ortamda işlenmesi zorlaştırmaktadır. Her dersin nasıl uygulama alanı varsa, beden eğitimi dersinin verimli şekilde ve düzenli olarak uygulanmasında spor salonu olması öncelikli olarak görülmektedir. Spor salonu olmayan okullarda beden eğitimi dersleri etkili bir şekilde işlenmemektedir. Bu nedenle okullarda spor tesisinin olması beden eğitimi dersinin etkili bir şekilde işlenmesini sağlayacaktır.

Tokat (2013)'ın çalışması için görüşme gerçekleştirdiği ğretmen ve okul yöneticilerinin görüşlerini gerçekleştirilen araştırma bulguları ile örtüştüğü görülmektedir. Görüşmeye katılan ğretmen ve idareciler çoğu okullardaki malzeme eksikliği ve spor tesisi olmayışı nedeniyle beden eğitimi dersinin verimli bir şekilde işlenemediğini ifade etmektedirler.

Demirhan ve arkadaşlarının (2002) “İlköğretim kurumları, lise ve dengi okullarda beden eğitimi dersinin amaca ulaşma düzeyi” isimli çalışmasında, spor tesislerinin yetersiz olması, hedef olarak belirlenen amaçlara ulaşamamasında öncelikli faktör olarak belirlenmiştir. Salman ve arkadaşlarının (2005) yaptıkları araştırmada ise görüştükleri öğretmenlerin % 84.3’ü, spor salonu yetersizliği nedeniyle ders verimliliğinin kış mevsiminde düştüğünü belirtmektedir. İlkin (2006)’in Malatya ili örneği üzerinden yaptığı araştırmada da spor tesislerinin yetersizliği beden eğitimi öğretmenlerinin öncelikli şikâyetleri arasında yer almaktadır. Spor tesislerinin yetersizliği, Karakuş (2005)’un çalışmasında da görülebileceği üzere araç-gereç ve malzeme sıkıntısını da beraberinde getirmektedir.

Gülüm ve Bilir (2010)’in yaptıkları “Beden eğitimi öğretim programının uygulanabilme koşulları ile ilgili beden eğitimi öğretmenlerinin görüşleri” adlı çalışmada, okulların beden eğitimi dersi açısından yeterli olmayan fiziksel alanlar, sınıf mevcutlarının yüksek oluşu, dersi uygulama esnasında yeterli malzeme ve araç gereç sunulmaması dersin uygulanmasını zorlaştıran faktörler olarak görülmüştür. Solmaz (2006)’ın araştırma bulgularına göre Türkiye’de eğitim veren okulların geneli, beden eğitimi derslerinin işlenmesi için araç-gereç ve materyal yönünden % 88 oranında yetersizdir. Bu çalışmalar araştırmaya katılan öğrencilerden elde edilen görüşleri destekler niteliktedir.

Görüşme yapılan öğrencilerin büyük kısmı kurslarda malzeme yetersizliğine ve malzeme kalitesizliğine dikkat çekmişlerdir. Spor malzemesi ve ekipman yetersizliği beden eğitimi derslerinin etkili bir şekilde işlenmesinin önündeki temel engellerden biridir. Verimli geçmeyen bir beden eğitimi dersinin sonuçlar itibarıyla öğrenciye katkı yapması beklenemez. Bu sorunun çözümü için Milli Eğitim Bakanlığı, yerel yönetimler ve okul idareleri bütçe planlaması yaparken okulların bu ihtiyaçlarını göz önünde bulundurmalıdır. Sağlıklı nesillerin yetiştirilmesi için okullarda beden eğitimi ve spor alışkanlığının kazandırılması gerekmektedir. Bunun için de dersin verimli işlenmesi adına okullarda yeterli miktarda spor malzemesi bulundurulması gerekmektedir.

Göksu ve Gülcü (2016) tarafından yapılan araştırma her ne kadar sosyal bilgiler öğretmenleriyle gerçekleştirilmiş olsa da öğretmenler DYK’da materyal eksikliğinin önemli bir problem olduğunu belirtmişlerdir. Bu çalışmaya bakıldığında öğretmenlerin temel önerisi materyal ihtiyacının giderilmesine yöneliktir. Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin talepleri ile çalışmaya katılan öğrencilerin talepleri benzerlik göstermektedir. Öğretmenler, MEB tarafından ders için gerekli kaynakların sağlanması, çizgi film, animasyon gibi dikkat çekici değişik materyallerin temin edilmesi ve baskısı yapılmış görsel kaynakların okullara ulaştırılmasını istemektedir. Aynı çalışmada “Kurslarda karşılaşılan sorunlar ve bu sorunlara önerilen çözümler” isimli çalışma için 44 öğretmen ile görüşülmüş bunların % 27’si materyal eksikliği (A4 kâğıdı, kitap, fotokopi makinesi, kartuş vb.) sorununa vurgu yapmıştır. (Göksu ve Gülcü, 2016).

Sönmez (1989) “İlkokullarda beden eğitimi dersi uygulamaları ile ilgili sorunlar” isimli çalışmasında beden eğitimi ve spor derslerinin ilkokullarda amaca uygun olarak işlenmediği, bu durumun sebebine bakıldığında ise spor malzemesi ve spor tesislerinin yetersizliği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlar da araştırma bulgularını doğrulamaktadır. Görüşme gerçekleştirilen öğrenciler beden eğitimi derslerinin verimli geçmediğini bunun temel nedenlerinin ise spor tesisi ve malzeme sorunları olduğunu ifade etmişlerdir.

Birçok okulda beden eğitimi öğretmeni açığı olmamasına rağmen okullardaki spor tesisi ve malzeme yetersizliği nedeniyle beden eğitimi dersleri ya boş geçmekte ya da etkisiz işlenmektedir. Başka derslere sunulan olanakların bu derse sunulmaması, sporcu yetiştirilmesi önünde önemli bir engeldir.

Yılmaz (2012)’ın çalışması araştırma bulguları ile paralellik göstermektedir. Söz konusu çalışmaya katılan bazı okul yöneticileri beden eğitimi dersi için ihtiyaç duyulan spor tesisi ve yeterli spor malzemesi olmadığından, beden eğitimi öğretmenlerinin ders programındaki hedefleri gerçekleştirmekte güçlük yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Yöneticiler, bu eksikliklere rağmen beden eğitimi öğretmenlerinin okulun mevcut şartlarını göz önünde bulundurarak, beklenen hedefleri kısmen de olsa gerçekleştirmeye yönelik çalıştıklarını belirtmişlerdir. Aynı çalışmada beden eğitimi

öğretmenleri okulların spor tesisi ve fiziksel olanaklarının ders için uygun olmadığını söylemiştir. Öğretmenler spor salonu olmayan ve spor malzemesi sorunu olan okullarda dersin etkili uygulanmasına ders saatinin arttırılmasının katkı sağlamamakta olduğuna, özellikle kış aylarında eğitimin vazgeçilmezi olarak görülen beden eğitimi ve spor dersinin boş geçtiğine yönelik düşünceler tespit edilmiştir.

Taşmektepligil ve diğerleri (2006)'nin ilköğretim okullarında "Beden eğitimi ders hedeflerinin gerçekleşme düzeyi" konulu yaptıkları araştırmada okullarda spor tesisi olmadığı, malzeme yetersizliği ve sportif faaliyetlere okul yöneticilerinin yeterince destek vermediği sonucuna ulaşmışlardır. Benzer şekilde Karakuş (2005) çalışması için öğrencilere yönelmiş olduğu "Okulumuzun imkânları her türlü iklim koşullarında beden eğitimi dersi işlenmesine uygun değildir" sorusuna bazı öğrenciler kısmen katıldıklarını belirtmişlerdir. Bir diğer soru olan "Beden eğitimi dersi için hazırlık yaptığımız soyunma odaları yeterli değildir" sorusuna öğrencilerin bir kısmı katılırken "Beden eğitimi dersi için kullandığımız araç ve gereçler yeterli değildir" sorusuna kısmen katılmışlardır.

Özşaker ve Orhun (2005)' un "İlköğretim okullarında beden eğitimi dersinin amaç ve içeriğine ilişkin sorunlar" isimli çalışmasında; araştırmaya katılan beden eğitimi öğretmenlerinin karşılaştığı sorunlara bakıldığında soyunma odaları ve spor salonunun olmaması % 23'lük bir oranla ifade edilmiştir. Ocak ve Tortop (2006)'un "Sınıf öğretmenlerinin beden eğitimi derslerine ilişkin genel görüşleri ve beden eğitimi derslerini yürütürken karşılaştıkları sorunlar" adlı çalışmasında ise beden eğitimi dersinin amaçlarına uygun işlenememesinin nedenlerinin başında, derse uygun malzeme ve araç-gereç ihtiyacının olması şeklinde ifade edilmiştir.

5.2.4.3. Ders başarısında düşüş

Okul ders saatleri dışında DYK kapsamında açılan beden eğitimi kursuna katılan bazı öğrenciler spora daha çok zaman ayırdıklarından ders başarısında düşüş yaşadıklarını belirtmişlerdir. Literatürde spora zaman ayıran öğrencilerin diğer derslerini ihmal ettiği

ve bunun sonucunda ders başarısının düştüğü tezini savunan ifadeler bulunmaktadır (Yılmaz, 2012.; Öncü, 2007).

Özellikle okul idarecileri ve velilerin beden eğitimi dersine ilişkin görüşlerine bakıldığında bu tarz söylemlerin olduğu görülmüştür. Bu çalışmalardan biri olan Yılmaz (2012)'ın araştırmasında beden eğitimi dersine ilişkin görüş belirten okul yöneticileri: sınavlardan dolayı beden eğitimi dersinin diğer derslerin başarılarını düşüreceğine inanan bazı öğrencilerin olduğu ve bundan ötürü beden eğitimi dersinden kendilerini soyutlayan öğrencilerin olduğunu belirtmişlerdir.

Toplumumuzda hakim bir görüş haline gelen spor yapmanın akademik başarıyı olumsuz yönde etkilediği ve sakatlıklara yol açtığı düşüncesi araştırmaya katılan bazı öğrenciler tarafından yinelenmiştir. Beden eğitimi derslerinde daha verimli zaman harcayan ve spor yaparak kendini daha mutlu hisseden öğrencilerin zamanla diğer dersleri ihmal edebildiği kabul gören bir söylem haline gelmiştir. Bu durum da öğrencilerin beden eğitimi ve spora karşı tutumlarını olumsuz yönde etkilediğini ortaya koymuştur.

Literatürde beden eğitimi dersinin ders başarısına olumsuz etki yaptığını doğrulayan bir diğer çalışmaya göre sporun öğrenci başarısını olumsuz etkilediğini düşünen veliler, çocuğunun beden eğitimi dersiyle zaman kaybetmektense akademik başarısını geliştirecek diğer derslere zaman ayırmasını isteyebilmektedir (Öncü , 2007).

Ancak, yapılan başka araştırmalarda bu durumun tam tersi bir bulgulara da ulaşılmıştır (Yılmaz, 2012.; Şahin, 2011). Beden eğitimi derslerinin öğrencinin genel ders başarısını olumsuz etkilediğine dair birçok görüş vardır. Özellikle anne ve babanın spor yapmadığı ailelerde ders başarısı mazeret gösterilerek çocukların spor yapmasına karşı çıkmaktadır. Oysaki spor yapmanın bireyin bilişsel gelişimine pozitif katkı yaptığı bilimsel bir gerçekliktir. Anne ve babaların bu olumsuz önyargıya karşı bilinçlendirilmesi gerekmektedir.

5.2.4.4. Öğretmen

Araştırma bulguları incelendiğinde araştırmaya katılan bazı öğrenciler beden eğitimi öğretmenin derslerde ilgisiz olduğunu belirtmişlerdir. Literatür incelendiğinde bu ifadeyi doğrulayan az sayıda çalışma olduğu belirlenmiştir. Bu çalışmalardan biri olan Yılmaz (2012)'a göre araştırmaya katılan öğrencilerin bazıları beden eğitimi öğretmenin yeterince etkili olamaması, öğretmenin dersi uygulamada yaşadığı sorunlar olduğunu belirtmiştir. Derslerde disiplinsizlik olduğu ve öğrencinin eğitim öğretimde merkeze alınmaması şikâyet edilen temel konular olduğu saptanmıştır.

Kurslarda görev alan beden eğitimi öğretmenlerinin alanına hakim, sürekli kendini geliştiren ve güncelleyen bir öğretmen modeli olması önem taşımaktadır. Kursa katılan öğrencilerin beden eğitimi öğretmenini çeşitli yönlerden yetersiz görmesi öğrencinin derse olan ilgisini düşürecektir. Bu nedenle beden eğitimi öğretmenlerinin dersini işlerken daha özverili olması ve öğrenciyle yakından ilgilenmesi bu derse olan ilgiyi arttıracaktır. Böylelikle beden eğitimi dersleri DYK'da daha çok tercih edilen bir ders halini alacaktır.

BÖLÜM 6. SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuçlar

Araştırmaya konu olan okullarda henüz yeni uygulanmaya başlanan destekleme ve yetiştirme kursu uygulaması kapsamında beden eğitimi kursuna katılan öğrenciler ile katılmayan öğrencileri bir eğitim dönemi sonunda karşılaştırılarak beden eğitimi spora karşı tutumları ile sportmenlik davranışları tespit edilmiştir. Aynı çalışmada kursa katılan öğrencilerin kurs sonunda yeni uygulama hakkındaki görüşlerine başvurulmuştur.

Yapılan çalışmada ölçek uygulanan deney ve kontrol grubu ön test ve son test sonuçlarına göre DYK'ya katılan deney grubu öğrencileri düzenli spor yapmasından dolayı beden eğitimi sportmenlik davranışlarında ve beden eğitimi ve spora karşı tutumlarında anlamlı düzeyde artış olduğu görülmüştür. DYK'ya katılmayan kontrol grubu öğrencilerinde ise her iki ölçek türünde de son test puanlarına göre herhangi bir değişim olmamıştır.

1. Söz konusu DYK hakkında görüşme gerçekleştirilen öğrenciler daha çok spor yaparak; psikolojik, fizyolojik, sosyal ve çeşitli bireysel kazanımlar elde ettiklerini belirlemişlerdir.
2. Beden eğitimi kursu seçmelerinde aile, öğretmen ve arkadaş çevrelerinin etkili olduğunu belirten öğrencilerin DYK'ya katılma nedenleri ile elde ettikleri kazanımlar arasında paralellik olduğu saptanmıştır.
3. Kursa katılan öğrenciler henüz yeni uygulanmaya başlayan DYK sistemi ile ilgili sorunlarını dile getirmişlerdir. Tesis, malzeme, ders başarısında düşüş ve kurs saatinde yetersizlik gibi sorunlara dikkat çekilmiştir
4. Öğrenciler görüşmelerde kurslarla ilgili çeşitli önerilerde bulunmuşlardır.

6.2. Öneriler

Araştırma bulguları doğrultusunda beden eğitimi destekleme ve yetiştirme kurslarının verimli geçmesi için şu önerilerde bulunulabilir.

6.2.1. Araştırma sonuçlarına ilişkin öneriler

1. Beden eğitimi ve spor kursları için ihtiyaç duyulan araç-gereç ve malzeme ihtiyacı giderilmelidir.
2. Spor tesisinin olmayışı ya da yetersiz oluşu dersin etkili işlenmesi önündeki en büyük engellerin başında gelmektedir. Bu nedenle okullarda beden eğitimi dersleri için olmazsa olan spor tesisi sorunu çözülmelidir.
3. Spor tesislerindeki soyunma odası, duş alma, ısıtma ve temizlik gibi sorunlar giderilmelidir.
4. Öğrencilerin daha çok spor yapması için beden eğitimi kurs gün ve saatleri arttırılmalıdır.
5. Beden eğitimi öğretmenleri görevini yerine getirirken daha özverili olmalı. Öğrencilerle yakından ilgilenmeli.
6. Beden eğitimi öğretmenleri çağın gereklerine uygun olarak sürekli kendini geliştirmeli ve güncellenmelidir.
7. Kendini ifade etmede sorun yaşayan, sosyal ilişkilerden uzak ve benzeri problemler yaşayan öğrencilerin sosyal hayata adapte olmaları için beden eğitimi kurslarına katılmaya teşvik edilmelidir.
8. Öğrencilerin motivasyonlarını arttırmak için neden spor yaptıklarının ve sporun önemini öğrencilere en iyi şekilde aktarılması gerekir.
9. Kursların ücretsiz olması nedeniyle ilgi düzeyinde düşüklük olabilir. Bu nedenle kurslardan ücret alınabilir. Bunun yanı sıra veli ve öğrencilerin ilgisini arttıracak çeşitli çalışmalar yapılabilir.
10. Kursların başka kurslarla ve derslerle çakışmasının önüne geçilmelidir. Bu yönde okul idareleri yapmış oldukları ders programlarında gerekli tedbirleri almalıdır.
11. Öğrenci motivasyonunu arttırıcı müsabaka, turnuva ve spor müsabakası izleme gibi çeşitli aktiviteler yapılabilir.

6.2.2. İleride Yapılabilecek Araştırmalara Yönelik Öneriler

1. Araştırma için farklı eğitim kurumlarından daha fazla öğrenciyle görüşme yapılabilir.
2. Okul idarecileri, öğretmenler ve velilerin de destekleme ve yetiştirme kurslarına yönelik görüşleri alınabilir.
3. Araştırma kapsamı genişletilebilir. İl ve ilçeler arasında karşılaştırmalar yapılarak yeni uygulamanın olumlu ve olumsuz yönleri ortaya konulabilir.
4. Çalışma süresi arttırılarak, benzer çalışmalar desenlenebilir. Böylelikle uygulama hakkında daha geniş detaylı bulgulara ulaşılabilecektir.

KAYNAKLAR

- Açak, M. (2006). *Beden Eğitimi Öğretmeninin El Kitabı*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Açıkada, C. (1993). Ders Dışı Spor Etkinliklerinde Okul, Aile ve Spor Kulüpleri İşbirliği. Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Spor, II. Ulusal Sempozyumu:16-18 Aralık 1993-Manisa Panel (s.97-121). Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Ağaoğlu, S. A., Taşmektepligil, Y., Aksoy, Y., Hazar, F. (2008). Yaz Spor Okullarına Katılan Gençlerin Yaş Gruplarına Göre Fiziksel ve Teknik Gelişimlerinin Analizi. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 6(3), 159-166.
- Aksoydan, E. Çakır, N. (2011). Adölesanların Beslenme Alışkanlıkları, Fiziksel Aktivite Düzeyleri ve Vücut Kitle İndekslerinin Değerlendirilmesi. *Gülhane Tıp Dergisi*, 53, 264-270.
- Alpman, C. (2001). *Eğitimin Bütünlüğü İçinde Beden Eğitimi ve Çağlar Boyunca Gelişimi*, Ankara: Can Reklam evi, Basın, Yayın, Ofset, Matbaacılık.
- Altay, F. ve Özdemir, Z. (2006). Ankara İli Merkez İlçelerinde İlköğretim Birinci Kademesinde Öğrenim Gören 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Beden Eğitimi ve Spor Dersine İlişkin Tutumlarının Karşılaştırılması, 9. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, Muğla Üniversitesi, Muğla.
- Altıntaş, H. A. (2006). *Mardin Midyat'taki ilköğretim kurumlarında islenen beden eğitimi derslerine yönelik öğrencilerin, öğretmenlerin ve yöneticilerin görüşleri*, Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aracı, H. (1999). *Okullarda Beden Eğitimi*, 2. Baskı, Ankara Bağırman Yayın evi s:13,311-33,37,39.
- Aracı, H. (2006). *Öğretmenler ve Öğrenciler İçin Okullarda Beden Eğitimi*, 6.Baskı, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Aras, Ö. (2013). *İlköğretim kurumları ikinci kademedeki Öğrenim gören öğrenci ve görev yapan beden Eğitimi öğretmenlerinin beden eğitimi dersine Yönelik görüş ve tutumlarının incelenmesi (Kars ili örneği)*, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi Ve Spor Öğretmenliği Ana Bilim Dalı, Ankara.
- Arastaman G., Fidan İ.Ö., & Fidan T., (2018). Nitel araştırmada geçerlik ve güvenilirlik: Kuramsal bir inceleme. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 37-75.

- Armstrong, S., Oomen-Early, J. (2009). Social Connectedness, Self-Esteem, And Depression Symptomatology Among Collegiate Athletes Versus Nonathletes. *Journal of American College Health*, 57(5), 521-526.
- Ateşoğlu, Meliha. (1974). *Sporda Erdemlilik Fair Play*. Ankara: Başbakanlık Yayınları.
- Atkinson, R., Atkinson, R.C., Hilgard, E.R.'den Aktaran: Tavşancıl, E. (2010). *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Balyan, M. (2009). *İlköğretim 2. Kademe ve Ortaöğretim Kurumlarındaki Öğrencilerin Beden Eğitimi Dersine Yönelik Tutumları, Sosyal Beceri ve Öz yeterlik Düzeylerinin Karşılaştırılması*, İzmir.
- Başaran, İ. E. (1998). *Eğitim Psikolojisi*, Nobel Yayın Dağıtım Ankara,
- Başer, S. A. (2009). *Öğretmen Niteliklerinin Beden Eğitimi Dersi Alan Öğrencilerin Bu Dersle Karşı Olan Tutumlarına Etkisi*. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Baysal, A. C. (1981). *Sosyal ve Örgütsel Psikolojide Tutumlar*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları İşletme Fakültesi Yayınları.
- Baysal, A. C. ve Tekarslan, E. (1991). *İşletmeler İçin Davranış Bilimleri*. İstanbul: Avcıol Basım-Yayın.
- Bilge, N'den, Aktaran, Güllü, M. (2007). *Ortaöğretim Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersine İlişkin Tutumlarının Araştırılması*, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Bozbayındır F, Kara M. (2017). Destekleme ve Yetiştirme Kurslarında (DYK) Karşılaşılan Sorunlar ve Öğretmen Görüşleri Temelinde Çözüm Önerileri, *International Conference on Research in Education and Science*, 7(2), 336-349.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E. , Karadeniz , Ş. Demirel, F. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Canlı, U. (2013). *Tekirdağ İli Çorlu İlçesi İlköğretim Okulları ve Liselerde Öğrenim Gören Kız Ve Erkek Öğrencilerin Beden Eğitimi Ve Spor Dersine İlişkin Tutumları*, Trakya Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Edirne
- Chung M. H., Phillips D. A. (2002). The Relationship between Attitude toward Physical Education and Leisure-Time Exercise in High School Students. *Physical Educator*, 59(3), 126-38.
- Creswell W, P. Clark V. (2015) *Karma Yöntem Araştırmaları*, Çeviren: Dede Y. Demir S. B, 2. Baskı, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Çelik Z, Pulur A. (2011). Ortaöğretim Öğrencilerinin Beden Eğitimi ve Spora İlişkin Tutumları. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Özel Sayı, 115-121.
- Çetin, M. (2007). *Ortaöğretim Öğrencilerinin Beden Eğitimi Ve Spora İlişkin Tutumlarının Karşılaştırılması (Kırşehir İli Örneği)*, Gazi Üniversitesi, Eğitim

- Bilimleri Enstitüsü, AnkaraÇöndü, A. (2004). *Beden Eğitimi ve Sporda Özel Öğretim Yöntemleri*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Dalkıran O, ve Tuncel F. (2007). “Ortaöğretim kurumlarında beden eğitimi dersinin seçmeli ders olarak işlenmesinin öğrenciler gözüyle değerlendirilmesi,” *Spor metre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 5 (1), 37-42.
- Demirhan G, Altay F. (2001). Lise 1. sınıf öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersine ilişkin spor ölçeği, *Spor Bilimleri Dergisi*, 12(2) s:9-20
- Demirhan, G. (2006). *Spor Eğitiminin Temelleri*. Ankara: Bağırhan Yayınevi.
- Demirhan, G. ve ark. (2002). Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Niteliklerine İlişkin Görüşler, *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 35-41.
- Dismore H.C., Bailey R. P. (2004). How Children And Young People Perceive Their Engagement And Participation İn Physical Education And School Sport. British Educational Research Association Annual Conference, Manchester, Uk.
- Duman S., Kuru E. (2010). Spor Yapan Ve Spor Yapmayan Türk Öğrencilerin Kişisel Uyum Düzeylerinin Belirlenmesi ve Karşılaştırılması. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 4(1), 18-26.
- Dunn A. L., Trivedi M. H., Kampert, J. B., Clark, C. G., Chambliss, H. O. (2005). Exercise Treatment For Depression: Efficacy And Dose Response. *American Journal of Preventive Medicine*, 28(1), 1-8.
- Efe, Z.B. (2006). *Okullararası Yarışmalara Katılan I. ve II. Kademe İlköğretim Öğrencilerinin Fair Play Davranışlarını Sergileme sıklıkları*. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Ekinci, H. B. (2018). *Ortaokul Öğrencilerinin Sportmenlik Davranışları İle Başarı Algıları*, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Erzincan.
- Esentürk, O.K., İlhan, E.L., Çelik, O.B. (2015). Examination of High School Students’ Sportsmanlike Conducts in Physical Education Lessons According to Some Variability. *Science, Movement and Health*, 15(2), 627-634.
- Felicity, H. (2002). *Eğitimde Etik*, Çev. Semra Kunt-Akbaş, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, ss.20-22.
- Figley G.E. (1985). "Determinants of attitudes toward physical education". *Journal of Teaching in Physical Education*; 4,229-240.
- Freeadman, J. L. Sears, D.O., Carlsmith, J. M.’den Aktaran Tavşancıl, E. (2010). *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Garry E. B., David A. B. (1991). Childrens’ Attitudes Towards Activity And Perceptions Of Physical Education. *Health Education Research*, Vol.6, No:4, P:465-478.

- Göksu, İ. ve Gülcü, A., (2016). Ortaokul ve Liselerde Uygulanan Destekleme Kurslarıyla İlgili Öğretmen Görüşleri. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 153-171.
- Guba, E. G. (1981). Criteria for assessing the trustworthiness of naturalistic inquiries. *Educational Technology research and development*, 29(2), 75-91.
- Güllü M., Güçlü M. (2009). Ortaöğretim Öğrencileri İçin Beden Eğitimi Dersi Tutum Ölçeği Geliştirilmesi. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 3(2), 138-151.
- Güray, E. (2002). İlköğretim Okullarındaki Öğrencilerin Beden Eğitimi Dersi Hakkındaki Düşünceleri ve Beklentileri (Gebze örneği), Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güven, Özbay. (2000). Osmanlı Spor Geleneğinde Spor Ahlakı ve Sporda Kural İhlallerine Karşı Alınan Yasal Önlemler. *Türk Yurdu Dergisi* 148-149 (19-20), 356-374.
- Hacıcaferoğlu S., Selçuk M.H., Hacıcaferoğlu B., Karataş Ö. (2015). Ortaokullarda İşlenen Beden Eğitimi ve Spor Derslerinin, Sportmenlik Davranışlarına Katkısının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *International Journal of Science Culture and Sport*, 4, 557-566.
- Halsey, E. and Porter, L. (1963). *Physical Education for Children*. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Hamer M., Chida Y. (2009). Physical Activity And Risk of Neurodegenerative Disease: A Systematic Review of Prospective Evidence. *Psychological Medicine*, 39(1), 3-11.
- Hassmen, P., Koivula, N., Uutela, A. (2000). Physical Exercise And Psychological Well-Being: A Population Study in Finland. *Preventive Medicine*, 30, 17-25.
- Heidemann M., Mølgaard C. Husby, S., Schou, A. J., Klakk, H., Møller, N. C., Holst, R., Wedderkopp, N., (2013). The Intensity of Physical Activity Influences Bone Mineral Accrual in Childhood: The Childhood Health, Activity And Motor Performance School (the champs) Study. Denmark, *BMC Pediatrics*, 13(32), 1-9.
- Heper, E. (2012). Spor Bilimleri ile İlgili Kavramlar ve Sporun Tarihsel Gelişimi. (Editör: Hayri Ertan), *Spor Bilimlerine Giriş* (s. 1-29). Açık Öğretim Fakültesi Yayınları. Eskişehir.
- Hill, C. A. (1971). "Factors Related To The Attitudes of Ninth Grade Boys in Arkansas Toward Physical Education." Doctoral Dissertation, University of Arkansas in Aicinen, S., "The Teacher And Student Attitudes Toward Physical Education" *Physical Educator*, 00318981, Late Winter91, Vol. 48, Issue 1.
- Hogg M., A., Vaughan G. M. (2006). *Sosyal Psikoloji*. Çeviren: Yıldız İ.Gelmez A, 1, Baskı, Utopya Yayınevi, Ankara.

- Holoğlu, O. G. (2006). *İlköğretim İkinci Kademede Öğrenim Gören Kız Öğrencilerin Beden Eğitimi Dersine Karşı Tutumları*, Uludağ Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- <http://www.olimpiyatkomitesi.org.tr/Detay/Faaliyetlerimiz/Fair-Play/28/1> Erişim tarihi: 20.02.2017.
- Huizinga J., Homo L. (1995). *Oyunun Toplumsal İşlevi Üzerine Bir Deneme*, 1. Baskı. Kılıçbay MA. Çev. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Hünük D, Demirhan G. (2003). İlköğretim sekizinci sınıf, lise birinci sınıf ve üniversite öğrencilerinin beden eğitimi ve spora ilişkin tutumlarının karşılaştırılması. *Spor Bilimleri Dergisi*. 14(4). S: 175–184.
- İnceoğlu, M. (2004). Tutum Algı İletişim, V Yay., 11,13, 33, 34,35-37, 39, Ankara.
- İncirci A., İlğan A., Sirem Ö., Bozkurt S. (2017). Ortaöğretim Destekleme ve Yetiştirme Kurslarına İlişkin Öğrenci Görüşleri, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı: 42 Sayfa: 50-68.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2005). *Yeni İnsan ve İnsanlar*. (Onuncu Basım). İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Karadağ, E. (2010). Eğitim Bilimleri Doktora Tezlerinde Kullanılan Araştırma Modelleri: Nitelik Düzeyleri ve Analitik Hata Tipleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 16(1), 49-71.
- Karakuş, E. (2005). *Resmi Ortaöğretim Kurumlarında Beden Eğitimi Derslerinin Uygulamalarında Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Öğrencilerin ve Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Görüşleri (Kırıkkale İli Örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, AÜ, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Karanfilci, M. (2000). “*Alıştırma ve Esli Öğretim Yöntemlerinin Futbol Tekniklerinin Öğretimine Etkisi*”, Ankara Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu.
- Katkat, Dursun. (2005). Türk Yazılı Basınında Futbol ve Fair Play. *Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 7 (3).
- Kaya, S. (2011). *İlköğretim okul yöneticilerinin, beden eğitimi öğretmenlerinin ve öğrencilerin okul spor programlarındaki fair play anlayışları: Bolu ili örneği*, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Kayısoğlu N.B., Altınkök M., Temel C., Yüksel Y. (2015). Ortaokul Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışlarının İncelenmesi: Karabük İli Örneği. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 1 (3), 1044-1056.
- Kırcı G., Gültekin O., Vatansver G. (2003). Tenisçilerin, Atletlerin ve Sedanterlerin Somatotip ve Vücut Yağ Yüzdelerinin Karşılaştırılması. Raket Sporları Sempozyumu, 31 Ekim – 01 Kasım, Kocaeli Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Kocaeli.

- Koç, Y. (2013). Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışı Ölçeği (BEDSDÖ): Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması, *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15-1.
- Krousas, A.J. (1999). Middle School Students' Attitudes Toward a Physical Education Program. Ph.D. Thesis. Virginia Polytechnic Institute and State University.
- Kuru, E. (2000). *Beden Eğitimi ve Sporda Program Geliştirme*. Ankara: 4. Akşam Sanat Okulu Matbaası. s:1.
- Küçük V, Koç H. (2004). Psiko-sosyal Gelişim Süreci İçerisinde İnsan ve Spor İlişkisi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10, 131-141.
- Lincoln Y. S., & Guba, E. G. (1986). But is it rigorous? Trustworthiness and authenticity in naturalistic evaluation. *New directions for evaluation*, (30), 73-84.
- McIntosh, P. (1979). *Fair Play Ethics in Sport and Education*. London: Heinemann.
- MEB. (2013). *Beden Eğitimi ve Spor Dersi Öğretim Programı (Ortaokul, 5-8 Sınıflar)*. Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı: 20 Ekim 2013 (<http://ttkb.meb.gov.tr/www/haftalik-ders-cizelgeleri/kategori/7>).
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2013). *Beden Eğitimi ve Spor Dersi Öğretim Programı (Ortaokul 5-8. Sınıflar)*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Mirzeoğlu, D. (2003). *Spor Bilimlerinin Eğitimsel Temelleri, Spor Bilimlerine Giriş*, Ed: N Mirzeoğlu, Ankara Bağırhan Yayınevi, s: 132-133-134-135.
- Morgan, C. T. (2000). *Psikolojiye Giriş*. (Çev. Hüsnü Arıcı ve Orhan Aydın). (Ondördüncü Baskı). Ankara: Meteksan AS.
- Morgan, 'dan, Aktaran: Tavşancıl, E. (2010). *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Nebioğlu, D. (2006). *Beden Eğitimi Dersi Genel Esasları ve Planlaması Denetimi*. 2. Baskı. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Ocak Y., Tortop Y. (2006). Sınıf Öğretmenlerinin Beden Eğitimi Derslerine İlişkin Genel Görüşleri ve Beden Eğitimi Derslerini Yürütürken Karşılaştıkları Sorunları, 9. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, 3-5 Kasım, Muğla, 663-669
- Olympischer Sport in der Informationsgesellschaft, Erişim tarihi 29.12.2001. Elektronik adresi: www.paedquest.de/nok/start.html
- Özşaker M, Orhun A. (2005). İlköğretim okullarında beden eğitimi dersinin amaç ve içeriğine ilişkin sorunlar, 4. Ulusal Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Sempozyumu, 10-11 Haziran, Bursa, 103-114.

- Özcan, M. (2018). Üstün yetenekli olan ve olmayan öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutumlarının karşılaştırılması, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Özer D., Aktop A. (2003). İlköğretim öğrencileri için hazırlanmış bir beden eğitimi dersi tutum ölçeğinin adaptasyonu. *Spor Bilimleri Dergisi*. Hacettepe Üniversitesi. 14(2), s:67-82.
- Özer S., Özer K. (1998). *Çocuklarda Motor Gelişim*, Kazancı Matbaacılık, İstanbul, s:5.
- Özgüven, İ. E. (2005). “*Bireyi Tanıma Teknikleri*”, PDREM yayınları, 125, Ankara.
- Özkan, R. (2011). *Genel Lise ve İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin Beden Eğitimi ve Spor Dersine İlişkin Tutumlarının Karşılaştırılması*, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Özsandıkçı, K. (2010). *Yüzme Sporuna Katılımda Ailenin Etkisinin İncelenmesi* Yüksek Lisans Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Öztürk, Ü. (1983). “*Orta Dereceli Okullarda Beden Eğitimi*”. Kaya Yayıncılık. Eskişehir.
- Poyraz, M. (2003). Sporun Etkileri. Erişim: [<http://www.sporbilim.com>] Erişim Tarihi: 24.04.2019.
- Rıza, E. (1996). *Sosyal Psikolojiye Giriş*, Anadolu Matbaacılık 70,71,74,82,84, 116, İzmir.
- Ryan S., Felimng D., Maina M. (2003). Attitudes Of Middle School Students Toward Their Physical Education Teachers And Classes. *Physical Educator*.
- Sakallı, N. (2001). *Sosyal Etkiler*. Ankara: İmge Kitap evi.
- Sakallı, N. (2013). *Sosyal Etkiler Kim Kimi Nasıl Etkiler?* Ankara: İmge Yayınevi.
- Salman M. N. Çalgın E. R. Salman S. (2005). Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Mesleki Sorunlarının Cinsiyet Faktörü Açısından Değerlendirilmesi, Editör: GÜLTEKİN, O. 4. Ulusal Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Sempozyumu, Burfaş Ofset Tesisleri, Bursa.
- Salmenkyla, (1995). M. Fair Play ve Medyanın Sorumluluğu, Avrupa Fair Play Birliği 1. Genel Kurul Toplantısı. İstanbul: TMOK Yayınları: 11-12.
- Sarıdede, Ş.K. (2018). *Ortaöğretim öğrencilerinin beden eğitimi dersine ilişkin Tutumlarının incelenmesi*, İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Seaton D.C., Clayton I. A., Leabee H. C. and Messersmith L. (1965). *Education Handbook*. New Jersey: Prentice- Hall. s:6.

- Sezen, G. (2009). *Profesyonel Futbolcuların Fair Playe Yönelik Davranışları İle Empatik Eğilim Düzeyleri Arasındaki İlişki*, Gazi Üniversitesi/Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Shedd K. M., Hanson K. B., Aleke L. D. L., Schiferl D. J., Hanson L. N., Loan M. D. V. (2007). Quantifying Leisure Physical Activity and Its Relation to Bone Density and Strength. *Med Sci Sports Exerc*, 39(12), 2189-2198.
- Soyuer F., Ünalın D., Elmalı, F. (2010). Normal Ağırlıklı ve Obez Üniversite Öğrencilerinde Fiziksel Aktivite. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(2), 862-872.
- Sritara C., Thakkinstian A., Ongphiphadhanakul B., Pornsuriyasak P., Warodomwicht D., Akrawichien T., Vathesatogit P., Sritara P. (2015). Work- and Travel-related Physical Activity and Alcohol Consumption: Relationship With Bone Mineral Density and Calcaneal Quantitative Ultrasonometry. *Journal of Clinical Densitometry: Assessment & Management of Musculoskeletal Health*, 18(1), 37-43.
- Sucuoğlu, A. (1993). Ortaöğretim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Spor. Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Spor II. Ulusal Sempozyumu:16-18 Aralık 1993-Manisa Bildiriler (s.405-408). Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Şahin, D. (2011). *Okul müdürü, öğretmen ve ebeveynlerin beden eğitimi dersine ilişkin görüşlerinin incelenmesi*, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi Ve Spor Öğretmenliği Bilim Dalı.
- Şahin, M. (1997). *“Spor Ahlakı ve Sorunları”*, Evrensel Basım Yayın, İstanbul, 1997.
- Şahin M., Yetim A. Z., Çelik A. (2012). Psikolojik Sağlamlığın Gelişiminde Koruyucu Bir Faktör Olarak Spor ve Fiziksel Aktivite. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 5(8), 373-380.
- Tamer K. (1987). *Beden Eğitimi ve Oyun Öğretimi*, Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir, no:101; s:2-4-6-7.
- Tannenhil D. ve Zekrajsek D. (1993). "Student Uitudestoward physical education: a multicultural study". *Journal of Teaching Physical Education*; 13,78- 84.
- Tanrıverdi, İ. (2016). *Ortaokulda öğrenim gören öğrencilerin beden eğitimi dersine ilişkin tutumlarının karşılaştırılması (Van ili örneği)*, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ağrı.
- Taşkın, C. (2018). *Ortaokul beden eğitimi ve spor dersi öğretim programı hakkında öğrenci ve öğretmen görüşleri*, Trakya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Edirne.
- Tavşancıl, E. (2002). *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, s:65, s80, s115).

- Tavşancıl E. (2010). *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Taylor S. E., Peplav L. A. and Sears D. O. (2003). *Social Psychology*. New Jerjey: Pearson Education İnternational.
- Tezbaşaran, A. (1996). *Likert Tipi Ölçek Geliştirme Klavuzu*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları S:2-3.
- Tokat, S. (2013). *Beden eğitimi öğretmenleri ve okul yöneticilerinin Beden eğitimi ve spor dersinin etkinliği üzerine Görüşlerinin incelenmesi*, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalı, Ankara.
- Toksöz, İ. (1991). *Beden Eğitimi ve Oyun Öğretimi IV*, Ders Notları, Edirne.
- Tsai E., Fung L. (2005). Sportspersonship in Youth Basketball and Volleyball Players. *The Online Journal of Sport Psychology*, 7(2), 37-46.
- Türkmen M., Varol S. (2015). Beden Eğitimi ve Spor Dersinin Ortaokul Öğrencileri Üzerinde Sportmenlik Davranışı Oluşturma Etkisinin Belirlenmesi: (Bartın İl Örneği), *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi (UGEAD)*, 1: 42-64.
- Uluişik, V. (2015). Ortaöğretim Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersine Yönelik Tutumlarının Sınıf ve Cinsiyet Değişkenlerine Göre İncelenmesi. *Uluslararası Multidisipliner Akademik Araştırmalar Dergisi*, 2(3), 45-53.
- Ulutaş, Y. (2018). *Ortaokul Ve Lise Öğrencilerinin Beden Eğitimi Ve Spora İlişkin Tutumlarının Karşılaştırılması (Bayburt İli Örneği)*, Fırat Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- Ülgen G. (1997). “*Eğitim Psikolojisi*”, Alkım Yayınevi, 88-91, 94-95, İstanbul.
- Ünlü H. ve Aydos L. (2007). “Öğretmen görüşlerine göre; beden eğitimi derslerinde öğretmenlerin ve öğrencilerin tercih ettikleri öğretim yöntemleri,” *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2), 71-81.
- Williams J. W. & Smith, M. (1980). “Middle Childhood Behavior and Development”. (2nd ed). New York, NY: Macmillan Publishing Company in Aicinena, S., “The Teacher And Student Attitudes Toward Physical Education” *Physical Educator*, 00318981, Late Winter91, Vol. 48, Issue 1.
- Woolfolk, A. E. (1987). “Educational Psychology”. (3rd ed). Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, Inc. akt. Aicinena, S., “The Teacher And Student Attitudes Toward Physical Education” *Physical Educator*, 00318981, Late Winter91, Vol. 48, Issue 1.
- Yıldıran, İ. (1992). Sporda Fair Play Kavramının Tarihsel Boyutları. Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri 2. Ulusal Kongresi Bildirileri, Yayın No:3. Ankara: *Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yayınları*: 174-179.

- Yıldıran, İbrahim ve Yetim, (1996). “Orta Öğretimde Beden Eğitimi Dersinin Öncelikli Amaçları Üzerine Bir Araştırma”, *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 1(3), 36-43.
- Yıldıran, İ. (2002). Fair Play Kapsamı, Türkiye’deki Görünümü ve Geliştirme Perspektifleri. 7. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi (27-29 Ekim, Kemer/Antalya)’nde sunulan Bildiri.
- Yılmaz H., Sünbül A.M. (2000). “Öğretimde Planlama ve Değerlendirme”, Mikro Basım Yayın Dağıtım, 108, Konya.
- Yılmaz, A. (2012). “Ortaöğretim kurumlarındaki yönetici, beden eğitimi öğretmeni ve öğrencilerin beden eğitimi dersine ilişkin görüşlerinin tespit edilmesi: nitel bir çalışma” Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Trabzon.
- Zeng H.Z., Hipscher M., Leung R.W. (2011). Attitudes of High School Students toward Physical Education and Their Sport Activity Preferences. *Journal of Social Sciences*, 7(4), 529-537.
- Zengin, S. (2013). *Çocuk ve Gençlik Merkezlerinde Hizmet Alan 12-18 Yaş Arası Erkek Çocukların Beden Eğitimi ve Spor Dersine İlişkin Tutum Düzeyleri İle Benlik Saygılarının İncelenmesi.*. Sakarya Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Zengin, S., Hekim, M., Hekim, H. (2016). Ortaokul Ve Lise Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersine Yönelik Tutumlarının Cinsiyet ve Öğrenim Kademesi Değişkenine Göre İncelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 13(2), 3242-3251.

EKLER

EK-1

Destekleme ve yetiştirme kursları yönergesi

Madde 1- (1) Bu Yönergenin amacı, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı (Değişik: 23/09/2014 tarih ve 41445909 sayılı Makam Onayı) resmî/özel örgün ve yaygın eğitim kurumlarında öğrenim gören istekli öğrenci ve kursiyerlere yönelik olarak verilecek olan destekleme ve yetiştirme kursları ile ilgili usul ve esasları düzenlemektir (Resmi Gazete, 2014).

Madde 2- (1) Bu Yönerge, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı (Değişik: 23/09/2014 tarih ve 41445909 sayılı Makam Onayı) resmî/özel örgün eğitim kurumlarına devam eden öğrenciler ile yaygın eğitim kurumlarına devam etmekte olan kursiyerleri, örgün eğitim müfredatındaki derslerle sınırlı olarak açılan destekleme ve yetiştirme kursları ile ilgili usul ve esasları kapsar (Resmi Gazete, 2014).

Madde 3- (1) Bu Yönerge, (Değişik: 23/09/2014 tarih ve 41445909 sayılı Makam Onayı) 31/5/2006 tarihli ve 26184 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, 14 Mart 2014 tarih ve 28941 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 01/03/2014 tarihli ve 6528 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, 21/05/2010 tarihli ve 27587 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Millî Eğitim Bakanlığı Yaygın Eğitim Kurumları Yönetmeliği, 7/9/2013 tarihli ve 28758 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği ile 26/07/2014 tarihli ve 29072 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği hükümlerine dayanılarak hazırlanmıştır (Resmi Gazete, 2014).

Madde 10- (Değişik: 23/09/2014 tarih ve 41445909 sayılı Makam Onayı) (1) Kurslar, öğrenci/kursiyer ve velilerden gelen istek üzerine, örgün ve yaygın eğitim kurumlarında öğrenim görmekte olan öğrenciler ile ortaöğretim kurumlarından mezun kursiyerler için belirlenen kurs merkezlerinde, Bakanlıkça ilan edilen örgün eğitim müfredatındaki derslerle sınırlı olarak açılır.” (2) Öğrenci/kursiyer ve veliler ders seçimiyle birlikte öğretmen seçiminde de bulunabilirler (Ek-1 Talep Formu). (3) Kurs programlarının hazırlanmasında; kursun destekleyici ve yetiştirici nitelikte olmasına dikkat edilir (Resmi Gazete, 2014).

Madde 19- (1) Bu Yönerge hükümleri çerçevesinde kurslarda görev alan her kademedeki personel, görevlerini zamanında ve etkin olarak yerine getirmekle yükümlüdür (Resmi Gazete, 2014).

EK-2

Sevgili Öğrenciler,

Aşağıda sizlerin beden eğitimi ve spora ilişkin görüşlerinizi ifade eden cümlelere yer verilmiştir. Her cümleyi dikkatlice okuyarak sizin için hangi düzeyde bir anlam ifade ediyorsa bu durumu aşağıdaki ölçütlere göre cümlenin karşısındaki kutucuğu işaretleyerek belirtiniz. Anketi lütfen 20 dakika içerisinde tamamlayınız ve üzerine isim yazmayınız. Anket sonuçları sadece araştırma amaçlı kullanılacaktır. Zaman ayırdığınız için teşekkür ederiz.

Şahin GÜNBAŞI
Sakarya Üniversitesi
Yüksek Lisans Öğrencisi

KİŞİSEL BİLGİLER FORMU					
Cinsiyetiniz	☐ Erkek			☐ Kız	
Yaş	☐ 10	☐ 11	☐ 12	☐ 13	☐ 14
Sınıf	☐ 5.Sınıf	☐ 6.Sınıf	☐ 7.Sınıf	☐ 8.Sınıf	
1-Şu anda okul dışında spor yapıyor musunuz?	2-Daha önce hiç sporla uğraştınız mı?		3-Evinizde düzenli spor yapan var mı?		
Evet	Hayır		Hayır		
Bazen	Evetse ne kadar süre		Varsa kim?		
Hayır	Cvp:		Cvp:		
4-Babanızın mesleği	6-Kaçıncı kez beden eğitimi beden eğitimi kursuna katılıyorsunuz?		7-Ailenizin Ekonomik Düzeyini nasıl buluyorsunuz?		
	İlk defa		Orta		
	İkinci defa		İyi		
5-Annenizin mesleği	Üçüncü defa		Çok iyi		
	Dördüncü defa		Kötü		
	Daha fazlası		Çok kötü		

EK-3**BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR DERSİ TUTUM ÖLÇEĞİ**

TUTUMLAR		Tamamen katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Hiç katılmıyorum
1	Beden Eğitimi ve spor derslerinde hep korku hissine kapılıyorum					
2	Beden eğitimi ve spor etkinliklerinde çok sıkılıyorum.					
3	Beden eğitimi ve spor etkinliklerine katılmaktan daima çekinirim.					
4	Beden eğitimi ve spor dersinde başarılı olmak için çaba sarf etmem.					
5	Beden eğitimi ve spor dersine diğer dersler gibi zorunlu olduğum için katılıyorum.					
6	Beden eğitimi ve sporla ilgili konuşmak çok zevklidir.					
7	Beden eğitimi ve spordan çok zevk aldığım için dersi özlemle beklerim.					
8	Beden eğitimi dersinde ön plana çıkmaktan sakınıyorum.					
9	Beden eğitimi dersinde işbirliği duygularım gelişir.					
10	Beden eğitimi ve spor dersi sağlıklı ve temiz olmayı öğretir.					
11	Gelecekteki öğrencilik yaşantımda beden eğitimi ve spor dersi almak istemem.					
12	Beden eğitimi ve spor etkinliklerinin insanın sağlıklı gelişmesine katkı sağladığına inanırım					
13	Okul ders programlarına beden eğitimi ve spor dersi					

	koymak gerekli değildir.					
14	Beden eğitimi ve spor uğraşının gelecek yaşamımda önemli yarar sağlayacağına inanırım.					
15	Okul ders programlarının her yılında beden eğitimi ve spor dersi olmalıdır.					
16	Beden eğitimi ve spor etkinliklerine katılmak beni dinlendirir.					
17	Beden eğitimi ve sporla ilgili etkinliklerin dürüstlük ve demokratik yaşam davranışları kazandırdığına inanırım.					
18	Egzersiz ve spor yaparak serbest zamanların daha iyi değerlendirildiğine inanırım					
19	Beden eğitimi ve spor etkinlikleriyle uğraşmanın zaman kaybı olduğuna inanırım.					
20	Serbest zamanlarımda egzersiz ve spor yapmak içimden gelmez.					
21	Beden eğitimi ve spor etkinliklerine önemli bir zaman ayırırım.					
22	Beden eğitimi ve sporla ilgili hiçbir şeye ilgi duymam.					
23	Beden eğitimi ve spor etkinlikleri her zaman ilgimi çeker.					
24	Beden eğitimi ve spor etkinliklerine katılmayı başkalarına önermem.					

EK-4**BEDEN EĞİTİMİ DERSİ SPORTMENLİK DAVRANIŞI ÖLÇEĞİ**

Beden eğitimi dersinde ...
1- Oyunda rakibim düşerse kalkmasına yardım ederim. 1-Hiçbir Zaman () 2-Nadiren () 3- Ara Sıra () 4-Çok Sık () 5-Her Zaman ()
2- Oyunun sonunda yenilen arkadaşlarımın fazla üzülmemesi için onları rahatlatırım. 1-Hiçbir Zaman () 2-Nadiren () 3- Ara Sıra () 4-Çok Sık () 5-Her Zaman ()
3- Oyun esnasında rakibin dikkatini bozmak için değişik sesler çıkarırım. 1-Hiçbir Zaman () 2-Nadiren () 3- Ara Sıra () 4-Çok Sık () 5-Her Zaman ()
4- Heyecanlanıp oyun kuralına uymadığımda rakibimden özür dilerim. 1-Hiçbir Zaman () 2-Nadiren () 3- Ara Sıra () 4-Çok Sık () 5-Her Zaman ()
5- Benden topu kurallara uygun olarak almayan rakibimden ben de topu aynı şekilde almaya çalışırım. 1-Hiçbir Zaman () 2-Nadiren () 3- Ara Sıra () 4-Çok Sık () 5-Her Zaman ()
6- Oyunda, rakibimi durdurmak için sakatlamayı göze alıp faul yaparım. 1-Hiçbir Zaman () 2-Nadiren () 3- Ara Sıra () 4-Çok Sık () 5-Her Zaman ()
7- Yenildiğim zaman rakip kim olursa olsun onu tebrik ederim. 1-Hiçbir Zaman () 2-Nadiren () 3- Ara Sıra () 4-Çok Sık () 5-Her Zaman ()
8- Takım arkadaşım başarısız hareket yaptığında ona tepki gösteririm. 1-Hiçbir Zaman () 2-Nadiren () 3- Ara Sıra () 4-Çok Sık () 5-Her Zaman ()
9- Eğer rakibimin haksız yere cezalandırıldığını görürsem, durumu düzeltmeye çalışırım. 1-Hiçbir Zaman () 2-Nadiren () 3- Ara Sıra () 4-Çok Sık () 5-Her Zaman ()
10- Oyunda öndeysem, vakit geçirmek için topu sahanın ya da bahçenin dışına atarım. 1-Hiçbir Zaman () 2-Nadiren () 3- Ara Sıra () 4-Çok Sık () 5-Her Zaman ()
11- Oyun arasında rakibimle içeceğimi veya yiyeceğimi bölüşürüm. 1-Hiçbir Zaman () 2-Nadiren () 3- Ara Sıra () 4-Çok Sık () 5-Her Zaman ()
12- Öğretmenim olmasa bile öğretmenimin görevlendirdiği kişinin kararlarına saygı duyarım. 1-Hiçbir Zaman () 2-Nadiren () 3- Ara Sıra () 4-Çok Sık () 5-Her Zaman ()
13- Rakip takımında bir oyuncu başarısız hareket yaptığında onunla dalga geçerim. 1-Hiçbir Zaman () 2-Nadiren () 3- Ara Sıra () 4-Çok Sık () 5-Her Zaman ()
14- Topu olmayan arkadaşımınla topumu paylaşıyorum. 1-Hiçbir Zaman () 2-Nadiren () 3- Ara Sıra () 4-Çok Sık () 5-Her Zaman ()
15- Yendiğim zaman karşı takım oyuncusuyla dalga geçerim. 1-Hiçbir Zaman () 2-Nadiren () 3- Ara Sıra () 4-Çok Sık () 5-Her Zaman ()
16- Bir rakibim incindiğinde, rakibimin yardım alabilmesi için oyunun durdurulmasını isterim. 1-Hiçbir Zaman () 2-Nadiren () 3- Ara Sıra () 4-Çok Sık () 5-Her Zaman ()
17- Sinirlenince kimse görmeden bana yakın olan rakibimin ayağına tekme atarım ya da saçını çekerim. 1-Hiçbir Zaman () 2-Nadiren () 3- Ara Sıra () 4-Çok Sık () 5-Her Zaman ()

18- Yenildiğim zaman başarısız olan takım arkadaşlarımı suçlarım. 1-Hiçbir Zaman () 2-Nadiren () 3- Ara Sıra () 4-Çok Sık () 5-Her Zaman ()
19- Kazansam da kaybetsem de oyundan sonra rakip takım oyuncusu ile el sıkışırım. 1-Hiçbir Zaman () 2-Nadiren () 3- Ara Sıra () 4-Çok Sık () 5-Her Zaman ()
20- Kazanmak için gerekirse hile yaparım. 1-Hiçbir Zaman () 2-Nadiren () 3- Ara Sıra () 4-Çok Sık () 5-Her Zaman ()
21- Rakibim güzel hareketler yaptığıında onu güzel sözlerimle veya elimle tebrik ederim. 1-Hiçbir Zaman () 2-Nadiren () 3- Ara Sıra () 4-Çok Sık () 5-Her Zaman ()
22- Rakibimin gözünü korkutmak için topa sert müdahale ederim. 1-Hiçbir Zaman () 2-Nadiren () 3- Ara Sıra () 4-Çok Sık () 5-Her Zaman ()

EK-5

GÖRÜŞME SORULARI

I. BÖLÜM

1. Kendinizi kısaca tanıtır mısınız?
2. Hangi kurslara katıldın? Bu kurslara ne kadar süre devam ettin?
3. Beden eğitimi ve spor dersi destekleme kursuna neden katıldın? Seni kim yönlendirdi? (Öğretmen-Aile-Arkadaş-Kendisi istedi vb.).
4. Beden eğitimi ve spor dersi destekleme kursuna katılman hususunda ailenin desteği ne şekildeydi?

II. BÖLÜM

5. Beden eğitimi ve spora karşı düşünceleriniz nelerdir? Beden eğitimi ve spor dersi destekleme kursu beden eğitimi ve spora karşı bakış açınızda ne gibi farklılıklara yol açtı?
6. Beden eğitimi ve spor dersi destekleme kursuna katılımınız beden eğitimi ve sporla ilgili davranışlarınızda ne gibi farklılıklara yol açtı?
7. Katıldığınız kursun sizde yarattığı etkiler nelerdir? (örneğin: fizyolojik, psikolojik, sosyal). Kısaca açıklayabilir misiniz?
8. Beden eğitimi ve spor dersi destekleme ve yetiştirme kursuna katılmanız derslerinizi ne yönde etkiledi?
9. Kurs koşulları (örneğin: malzeme, fiziksel ortam, dersi veren öğretmen) hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?
10. Kursun genel işleyişi hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?
11. Beden eğitimi ve spor dersi destekleme kursuna tekrar katılmak ister misiniz? Neden?
12. Beden eğitimi ve spor dersi destekleme kursunun size göre olumlu yanları nelerdir?

13. Beden eğitimi ve spor dersi destekleme kursunun size göre olumsuz yanları nelerdir?

14. İlave etmek istediğiniz hususlar var mı? Nelerdir?

EK-6

ETİK KURUL ONAY BELGESİ

21/09/2017-E.13931

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Etik Kurulu

Sayı : 61923333/044/
Konu : 73/01 Anketler (Şahin
GÜNBA Y)

Şahin GÜNBA Y

İlgi : Şahin GÜNBA Y 14/08/2017 tarihli ve 0 sayılı yazı

Üniversitemiz Etik Kurulu Başkanlığının **20.09.2017** tarihli ve **73** sayılı toplantısında alınan "**1**" nolu karar örneği ekte sunulmuştur.
Bilgilerinizi rica ederim.

Prof.Dr. Haluk SELVİ
Etik Kurulu Başkanı

1- 14.08.2017 tarihli Şahin GÜNBA Y'm 21977 sayılı dilekçesi okundu.

Yapılan görüşmeler sonunda; Şahin GÜNBA Y'm " Ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersi destekleme ve yetiştirme kursuna katılım durumu göre spora karşı tutumları ile sportmenlik davranışlarının inceleme ve öğrencilerin bu uygulama hakkındaki görüşleri" başlıklı çalışmasının Etik açıdan uygun olduğuna oy çokluğu ile karar verildi.

Evrakı Doğrulamak İçin : <http://193.140.253.232/envision.Sorgula/BelgeDogrulama.aspx?V=BE6E3YYEP>

Etik Kurulu Esentepe Kampüsü 54187 Serdivan SAKARYA / KEP Adresi:
sakaryauniversitesi@hs01.kep.tr
Tel:0264 295 50 00 Faks:0264 295 50 31
E-Posta :ozelkalem@sakarya.edu.tr Elektronik Ağ :www.sakarya.edu.tr

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

- **İsim:** Şahin Günbay
- **Doğum Yeri:** Tatvan
- **Doğum Tarihi:** 06.12.1988
- **Uyruğu:** TC
- **Medeni Durumu:** Evli

İŞ TECRÜBELERİ

6. 2011-2013 yılları arası Kocaeli Valiliği - Memur
7. 2014'ten itibaren Milli Eğitim Bakanlığında öğretmen ve idarecilik görevi

ÖĞRENİM DURUMU

- 2011 yılında Anadolu Üniversitesi Adalet bölümünden mezun oldum
- 2013 yılında Kocaeli Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği bölümünden mezun oldum
- 2017 yılında Sakarya Üniversitesi'nde yüksek lisans öğrenimime başladım

YABANCI DİL VE DÜZEYİ

- İngilizce, Orta düzey

KURS VE SERTİFİKALAR

- 15. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi / Katılım belgesi / 2017 / Antalya
- 16. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi / Katılım belgesi / 2018 / Antalya
- 1. Kademe Satranç Antrenörlüğü kursu / 12.01.2010 / Kocaeli
- Anı Yayıncılık / Karma yöntem araştırmaları eğitimi / 2017 / Ankara
- Anı Yayıncılık / NVIVO başlangıç düzeyi eğitimi / 2017 / Ankara
- Anı Yayıncılık / İleri düzey NVIVO eğitimi / 2017 / Ankara
- Bitlis Polis Meslek Yüksekokulu / Teşekkür Belgesi / 2015 / Bitlis
- Kocaeli Üniversitesi Besyo / Antrenman bilimi konferansı / 2010 / Kocaeli

İLETİŞİM BİLGİLERİ

E-posta: sahin_gunbay@hotmail.com

Telefon: 05321781646